

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Internationellt Adopterades Psykiska Ohälsa

under 16-26 års åldern - en hemeunetisk narrativ text analys av tidigare forskning

Socionomprogrammet

C-uppsats

Termin: HT08

Författare: Camilla Wallsin & Sandra Örterlind

Handledare: Lage Svedelius

Förord

Vi vill först och främst tacka våra familjer, som varit ett enormt stöd och hjälp när vi tappat modet och för att de visat ett väldigt tålamod under denna uppsats process.

Vidare vill vi tacka vår handledare Lage Svedelius för visat intresse och stor hjälp för att få denna uppsats att bli så bra som den kunde bli.

Även stort tack till Hanna Wikström som är socionom och fil. dr. inom socialt arbete och verksam vid institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet för hjälp med teori litteratur och Torun Österberg som är ekonomie doktor i nationalekonomi och även hon är verksam vid institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet för lån av sin forskning.

Frank Lindblad som är utbildad barn- och ungdomspsykiatriker och arbetar som docent vid Karolinska Institutet i Stockholm och är forskningsledare på Institutet för Psykosocial Medicin, Tobias Hübinette har en fil. kand. i iriska vid Uppsala universitet, fil. mag. i koreanska och en fil. dr. i koreanologi vid Stockholms universitet, Anna Elmund som är psykolog och som har skrivit en avhandling om internationellt adopterades överrepresentation på 12§- hem och Hanna Sofia Johansson som är forskare vid Göteborgs Universitet, för råd och stöd vid sökningen av material.

Denna uppsats står båda författarna nära, inte bara på grund av all tid som lagts ner på den, utan för att det är ett ämne som berör oss båda på olika sätt. Uppsatsen är skriven för studenter vid socionomprogram och andra som är insatta i teoribildningen kring socialt arbete, vi kommer därför inte att förklara alla begrepp som används och inte heller göra en fullständig teoretisk beskrivning. Vi förutsätter därmed att läsaren har en teoretisk och begreppslig förförståelse av det är därför alla begrepp och teorier inte förklaras heltäckande.

Denna uppsats består av ett stort antal sidor och detta beror på att vår ambition har varit att ta med så brett och allsidigt material som möjligt för att få en helhetsbild av de internationellt adopterades liv vid 16-26 år. Det är ett medvetet val för att kunna ge så många tolkningar som möjligt av de internationellt adopterades psykiska ohälsa.

Vi hoppas att läsarna kommer att förstå varför vårt engagemang varit så stort och att läsningen blir trevlig och intressant.

I Göteborg den 8/12 -8

Camilla Wallsin och Sandra Örterlind

Abstract:

Problem area of this Bachelor thesis is the mental illness of internationally adopted at the age of 16-26. Our study focuses on a compilation of previous results from positivistic researches in the first question formulation. In the second and third question formulations a narrative text analysis, through hermeneutically interpret risk and prevention factors, is carried out for the life of internationally adopted that can lead to mental health/illness and how they apprehend to be adoptees. The purpose is to get a comprehensive understanding at individual, group and society's view of their lives. Further intention is to interpret the material for possible approach angles on further research. These interpretations cannot be used for any real conclusions. Issues on the basis of this purpose are:

1. How can mental illness for internationally adopted look like?
2. What protective and risk factors in terms of mental health problems in internationally adopted life at 16-26 years of age, can we interpret in the material?
3. How does international adoptees experience themselves, as the fact that they are adopted?

The methodology of this study is hermeneutic and therefore focuses on understanding of what happens between people. Previous research is mostly made from a positivistic perspective, hence have we chosen a hermeneutic perspective to highlight the positivistic research along with qualitative research, which gives us different understandings as individual, group and society's perspective upon the internationally adopted lives. The limitations with this research are that no substantially conclusion can be made from the hermeneutic approach, only different understandings on the internationally adopted lives and mental illness.

The new understandings that came through from the interpretations of previous research is that there are an inherent conflict in the adoption process, because the adoptive parents wants the children to succeed, but previous research made on the adoptees own opinions, show that adoption is not always successful and it's not always easy. This illustrates that there are two parties that meets with each an abandonment that becomes vulnerability. The children are abandoned by their biological parents and the adoptive parents, who are unable to get children on their own, are abandoned by their own bodies and this is of significance for the interaction between parents and children. Furthermore, it shows that international adoptees are vulnerable to discrimination and this affects on how they see themselves. Their identity development becomes difficult, because they have grown up in a Swedish family and therefore feel like they are Swedish, but they look like immigrants and are treated by the society as that. The international adoptees are also under a lot of pressure from their parents' social class, and this affects their identity development. Several researches shows that the process of development can be prolonged with the international adoptees, which leads to abnormal behaviour and mental illness at lower adolescence, may at a later time as a young adult, be a perfectly normal behaviour. We highlight questions about the ethical issues in adoption and if this is for the best interest of the children or if it is based on the western world childless couples' right to have children.

Keywords: Internationally adopted, Adolescence and young adults (16-26 years), Mental illness, Attachment, Identity, Post-colonialism, Class.

Sammanfattning:

Problemområdet för denna C-uppsats är de internationellt adopterades psykiska ohälsa vid åldern 16-26. Vår undersökning inriktar sig på att sammanställa de tidigare positivistiska forskningarnas slutsatser, i frågeställning ett. I frågeställning två och tre genomförs en narrativ text analys, utifrån att hermeneutiskt tolka risk- och skyddsfaktorer i de internationellt adopterades liv som kan leda till psykisk hälsa/ohälsa samt hur de själva upplever det att vara adopterade. Syftet är att få en helhetsförståelse med perspektiv på individ, grupp och samhällsnivå av deras liv. Vidare syfte är att tolka materialet så att vi kommer fram till möjliga infallsvinklar som kan forskas vidare i och som det inte går att dra några egentliga slutsatser av. Frågeställningarna utifrån detta syfte är:

- 1 Hur ser internationellt adopterades psykiska ohälsa ut?
- 2 Vilka skyddsfaktorer och riskfaktorer när det gäller psykisk ohälsa i internationellt adopterades liv vid 16-26 års ålder, kan vi tolka ur materialet?
- 3 Hur upplever de internationellt adopterade själva det faktum att de är adopterade?

Metodologin i denna undersökning är hermeneutisk och därmed förståelseinriktad på det som sker mellan människor. Den tidigare forskningen är till mesta delen gjord utifrån ett positivistiskt perspektiv, därför har vi valt ett hermeneutiskt perspektiv för att undersökningen skall kunna belysa den positivistiska forskningen tillsammans med kvalitativ forskning vilket ger oss olika förståelse så som individ, grupp och samhällets perspektiv på de internationellt adopterades liv. Begränsningarna med denna forskning är att vi inte kommer fram till några sanningar utifrån det hermeneutiska synsättet utan olika förståelser på de internationellt adopterades liv och psykiska ohälsa.

De nya förståelser som kom fram utifrån tolkningarna av den tidigare forskningen är att det finns en konflikt inbyggd i adoptionsprocessen, eftersom adoptivföräldrarna vill att det skall gå bra för barnen, men ur den forskning som visar på vad de internationellt adopterade själva anser, så kommer det fram att det inte alltid är så lätt och att ibland har adoptionen inte gått så bra. Detta belyser att det är två parter med en sårbarhet, i form av övergivenhet, som möts. Barnen är övergivna av sina biologiska föräldrar och adoptivföräldrarna som inte lyckats få barn, är övergivna av sina egna kroppar och att detta har betydelse för interaktionen mellan föräldrar och barn. Vidare visar det sig att internationellt adopterade är känsliga mot diskriminering och att detta påverkar hur de ser på sig själva. Deras identitetsutveckling försvåras av att de har vuxit upp i en svensk familj och känner sig som svenskar men ser ut som invandrare och bemöts av samhället som det. De internationellt adopterade lever även under mycket press från sina föräldrars klasstillhörighet och att även detta påverkar deras identitetsutveckling. Det visade sig även utifrån flera olika forskningar att utvecklingsprocess kan vara förlängd hos de internationellt adopterade vilket leder till att ett onormalt beteende och psykisk ohälsa, vid den lägre adolescensen, kan vid ett senare tillfälle som ung vuxen, vara ett helt normalt beteende. Vi ställer oss frågor kring de etiska aspekterna vid adoption och om det är för barnets bästa att adopteras eller om det sker utifrån barnlösa pars rätt i västvärlden att ha barn.

Nyckelbegrepp: Internationellt adopterad, Tonåring och unga vuxna (16-26 år), Psykisk ohälsa, Anknnytning, Identitet, Postkolonialism, Klass.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Bakgrund.....	1
1.2. Syfte & frågeställningar.....	3
1.3. Avgränsningar	4
2. Metodkapitel	5
2.1. Metodval	5
2.1.1. Tillvägagångssätt	6
2.1.2. Litteratursökning	7
2.1.3. Analys.....	8
2.2. Validitet, reliabilitet, generaliserbarhet	10
2.3. Etiska frågor.....	11
3. Tidigare forskning	11
4. Teori	18
4.1. Psykisk hälsa utifrån risk och skyddsfaktorer.....	18
4.2. Självet, självbild och identitet.....	19
4.3. Anknytning som en del i livsutvecklingen	21
4.4. Postkolonialism, "vi och dom"	22
4.5. Klass.....	23
5. Resultat/analys	23
5.1. Frågeställning 1. Hur ser internationellt adopterades psykiska ohälsa ut?	23
5.2. Tema psykisk ohälsa	25
5.3. Tema anknytning.....	33
5.4. Tema Självet och Identitet.	35
5.5. Tema Postkolonialism "vi och dom" och identitet	39
5.6. Tema Klass.....	45
6. Sammanfattning/Diskussion Frågeställning 2 Vilka skyddsfaktorer och riskfaktorer när det gäller psykisk ohälsa i internationellt adopterades liv vid 16-26 års ålder, kan vi tolka ur materialet? och Frågeställning 3 Hur upplever de internationellt adopterade själva det faktum att de är adopterade?	46
7. Vidare Forskning	53
Referenslista.....	54

1. Inledning

Denna C-uppsats har för avsikt att undersöka, genom en hermeneutisk narrativ textanalys av tidigare forskning, om internationellt adopterades psykiska ohälsa skiljer sig från majoritetsbefolkningen och vilka risk och skyddsfaktorer som kan tänkas finnas. Merparten av den forskning som gjorts inom detta område visar på att internationellt adopterade har en förhöjd risk att utveckla psykisk ohälsa. Det är därför värt att undersöka vilka risk och skyddsfaktorer som nämns i samband med de internationellt adopterade, så att man i framtiden tidigare kan förhindra att denna psykiska ohälsa. Det hermeneutiska perspektivet ger oss en vidare förståelse för hur de internationellt adopterade upplever det att vara adopterad. Båda författarna står ämnet nära, då en av oss själva är adopterade och den andra är inom den åldersgrupp som valts ut, 16-26 år. Detta ser vi som något positivt då vi kan tillföra materialet en fördjupad syn och vidare resonemang.

1.1. Bakgrund

Det har funnits Internationell adoption i Sverige sedan 1917. Anledningarna bakom att adoptera internationellt har förändrat sig under åren¹. I början kallades de som adopterade till Sverige för idealister. Det handlade då mest om att hjälpa ett övergivet barn, och inte bara om önskan att ha ett barn. Då fanns det fler barn att adoptera än vad det fanns föräldrar som ville adoptera. Under 1980-talet införde staten bidrag för de som adopterar, vilka täcker en fjärdedel upp till en tredjedel av adoptionskostnaderna. Antalet barn som kunde adopteras i förhållande till antalet föräldrar som ville adoptera, jämnades ut under 1980-talet. Ofrivillig barnlöshet hos adoptivföräldrarna är idag den största anledningen till en internationell adoption. Att vara förälder anser man vara en rättighet idag. Antalet friska barn att adoptera är numera mindre till antalet än vad det idag finns barnlösa föräldrar som vill ha friska barn. Detta kan leda till att mottagarländerna konkurrerar om de barn som finns kvar, vilket kan föda två etiska dilemman:

1. Drivna av sin önskan att ha barn, väljer då föräldrarna barn som har större problem och fler traumatiska händelser i bagaget och de stämmer inte överens med den önskebild av barnet som de har haft i början av adoptionsprocessen.
2. Ökad konkurrens om de barn som finns kvar, kan också locka oseriösa agenturer i ursprungsländerna att redovisa högre faktiska kostnader i adoptionsprocessen än vad de egentliga administrativa kostnaderna är. Internationell adoption kan då vara ett mer lönsamt alternativ än en inhemskplacering².

Sedan 1:a Januari 2005, krävs det att man går en föräldrautbildning om man vill adoptera. Utbildningen är utformad att lära ut kunskap om barnens behov och ge en större förståelse av innebörden av adoption för föräldrar och barn i tidig ålder samt även hur barnen upplever situationen i senare livsfaser. För att bli tillåten att adoptera, måste socialnämnden utföra en hemutredning för att kunna godkänna föräldern. I handlingarna måste även finnas ett läkarutlåtande om föräldrarna och ibland även uppgifter från försäkringskassan. Föräldrarna får inte ha varit i förekommande i socialtjänstens eller rättsväsendets akter angående sådant som kan inverka på föräldraskapet.

Uppföljningsansvaret gällande barnets utveckling ligger på socialtjänsten, under hela uppväxten. De skall också finnas till hands för att hjälpa adoptivbarn, eller unga vuxna adopterade att söka sina rötter. Adoption regleras i Svensk lagstiftning och skall ske med barnets bästa i beaktande. Detta innebär bland annat att barnet har samma juridiska och sociala rättigheter som ett biologiskt barn.

1 Carlberg/Jareno, 2007

2 Cederblad, 2003

Sverige anslöt sig 1997 till Haag-konventionen vilket innebär att varje stat skall prioritera möjligheten för ett barn att kunna stanna kvar i sin ursprungsfamilj. Går inte det skall släktingar eller andra i ursprungslandet vara nästa alternativ. Först därefter bör en adoption till ett annat land vara aktuellt.

Det är myndigheterna i mottagarlandet, Sverige i vårt fall, som ansvarar för att adoptivföräldrarna är lämpliga.

FN:s kommitté för barnens rättigheter, kom 1993 med rekommendationer till Sverige att föra en systematisk uppföljning angående hur det går för internationellt adopterade. Kommittén ansåg att det inte fanns någon sådan uppföljning i Sverige. Detta är bakgrunden till att det under 2000-talet har gjorts forskning om hur det går för internationellt adopterade och deras hälsa³.

Sverige är ett av de länder som har flest internationellt adopterade i relation till folkmängd. Internationell adoption var som störst under 1980 och -90 talen. Två tredjedelar av de barn som adopteras är under 2 år. Den forskning som finns är delvis motstridig och svårtolkad angående adopterade och deras utveckling i samhället och inom familjen. Marianne Cederblads⁴ epidemiologiska studie visar bland annat på att utlandsadopterade klarar sig mycket bra och att det inte finns någon större skillnad mot majoritetsbefolkningen. Men det var också 16% bortfall i hennes studie. En hel del av forskningen visar i motsats till Marianne Cederblads studie, att det finns en högre risk att hamna i ogynnsam utveckling som internationellt adopterad⁵. Studierna visar en risk för psykisk ohälsa och en högre risk att placeras i social dygnsvård under tonårstiden. Det yttersta uttrycket för psykisk ohälsa är självmord och när man undersökte relationen internationellt adopterade och självmord bland unga, så förelåg det en högre risk⁶. Kliniska studier har visat att utlandsadopterade är mer representerade inom barn och ungdomspsykiatri. Tolkningar som har gjorts av det är att adoptivföräldrar som har mer resurser också är mer benägna att söka hjälp. Värderingarna som föräldrarna har stämmer också mer överens med hjälpen som erbjuds på barnpsykologiska mottagningar⁷.

En annan tolkning är att adoptionsbakgrunden är en orsak. Det vill säga att man befärar att barnen farit illa innan man kommit till det nya hemmet, gör att adoptivföräldrarna är mer observanta på avvikelser i barnets beteende.

Om internationellt adopterade vet man inte mycket om deras bakgrund. Men i forskningen framkommer att bakgrunden kan spela roll, hur barnen hade det innan de kom till det nya landet till exempel om de led av undernäring, långa barnhemsplaceringar och ärftliga sjukdomar med mera.

Idag har man börjat att ifrågasätta om adoption verkligen är den bästa formen. Idag kan en grupp vuxna adopterade förmedla att det kan innebära svårigheter att vara adopterad. Forskningen som gjorts har mestadels utförts av forskare som själva är adoptivföräldrar. Adopterade individer har varit kritiska till att adoptivföräldrar haft så stort inflytande på forskningen. Kritiken av forskningen har gällt bland annat hur studierna har lagts upp, vilka frågeställningar och metoder som har använts⁸. När det gäller forskning har det i vissa sammanhang varit en ren tillfällighet att en forskare har uppmärksammat internationellt adopterade och att det senare lett till fortsatta studier. Till exempel så fann Torun Östberg⁹ i en avhandling om hur väl invandrare lyckas på

3 Carlberg/Jareno, 2007

4 1994

5 Lindblad, 2003

6 Carlberg/Jareno, 2007

7 Lindblad, 2002

8 Lindblad, 2003

9 2000

arbetsmarknaden, att när hon jämförde även utlandsadopterade med sina svenska föräldrar fann hon stora skillnader när det gällde inkomst, utbildning och civilstånd som indikerar att utlandsadopterade har svårare att föra sitt sociala arv vidare. De tjänade mindre och gick inte akademiska utbildningar lika ofta som majoritetsbefolkningen som tillhörde den övre medelklassfamiljen.

De flesta adoptionerna sker genom de fem auktoriserade adoptionsorganisationer som idag finns i landet. Ungefär 10% av alla internationella adoptioner är enskilda privata adoptioner. Myndigheten för internationella adoptionsfrågor MIA som sedan 2005 ersatt statens nämnd för internationella adoptionsfrågor beslutar om auktorisering av adoptionsorganisationerna. MIA ansvarar över dem genom att se till att förmedlingsprincipen är enligt lag och enligt barnets bästa utifrån Barnkonventionen och HAAG konventionen. För att få bli adoptionsbyrå är det viktigt att man förmedlar adoptioner på ett sakkunnigt sätt, utan vinstintresse och med barnets bästa som riktmärke

Författarnas förförståelse är gedigen inom detta område då en av oss själv är adopterad och den andra är i den åldersgrupp som valts ut. Detta betyder att ämnet står oss nära på olika sätt. Detta kan vara en svårighet då vi kanske inte är tillräckligt objektiva, men vi tror inte att man som forskare kan vara helt objektiv. Vi tror att vår förförståelse kommer att vara av nytta, då vi tolkar materialet eftersom vi på olika sätt har en känsla för hur det är att vara i den utvalda undersökningsgruppen och vi kanske därmed är mer kritiska till det som skrivs i de utvalda forskningarna.

1.2. Syfte & frågeställningar

Syftet med studien är att utifrån tidigare forskning, artiklar och böcker som skrivits om internationellt adopterade och som delvis är motstridiga, försöka belysa de risk och skyddsfaktorer som finns utifrån individ, grupp och samhällsnivå och om de skiljer sig från majoritetsbefolkningen när det gäller psykisk ohälsa bland unga och unga vuxna (åldern 16 – 26). Den positivistiska forskningen kommer vi att använda som bas för att sedan tolka de kvalitativa forskningarna utifrån ett hermeneutiskt perspektiv.

Med Lotta Landerholms bok "*Adopterad. Lämnad. Vald. Och sen?*"¹⁰ samt Hübinette och Tigervalls kommande bok¹¹ som utgångspunkt, är vår avsikt att tolka vilka risk- och skyddsfaktorer som finns för internationellt adopterades psykiska ohälsa samt att få en förståelse för hur de upplever det faktum att de är adopterade. Vårt syfte är att tolka materialet för att få fram möjliga infallsvinklar och perspektiv som kan forskas vidare i, men som inte är några slutsatser

Några väsentliga infallsvinklar är konflikter som är inbyggda i själva adoptionen. Föräldrarna vill naturligtvis att det skall gå så bra som möjligt för sina barn, men det som kommer fram ur de adopterade självas forskning är att det inte alltid har varit så lätt och att ibland har inte adoptionen gått så bra. Vad Landerholm¹² också belyser är att det är två individer med en sårbarhet, i form av övergivenhet, som möts. Barnen är övergivna av sina biologiska föräldrar och adoptivföräldrarna som inte lyckats få barn, är övergivna av sina egna kroppar. Kan det ha betydelse för interaktionen mellan föräldrar och barn? Det här kommer vi att belysa utifrån Erikssons¹³ teori. Landerholm¹⁴ och Hübinette och Tigervall¹⁵ tar båda upp att de internationellt adopterade är känsliga mot diskriminering och att detta påverkar hur de ser på sig själva. Deras identitetsutveckling försvåras av att de har vuxit upp i en svensk familj och känner sig som svenskar men ser ut som invandrare och bemöts av samhället som det. Hübinette och Tigervalls¹⁶ forskning beskriver också hur internationellt adopterade blir behandlade utifrån sin hudfärg och att ras hierarkin räknas efter

10 2003

11 2008

12 Ibid.

13 1994

14 Ibid.

15 2008

16 Ibid.

graden av mörkhet. Det betyder att en individ med mörk hy uppnår en lägre grad och har lägre status än en med ljus hy¹⁷. Ur berättelser från Landerholms¹⁸ bok framkommer att adopterade många adopterade upplever att de kan känna press och att det är svårt att leva upp till sina föräldrars klasstillhörighet, vilket påverkar deras identitetsutveckling. Detta kommer att diskuteras utifrån ett Kohurts biopolära självbegrepp¹⁹, Mead²⁰, Bourdieus klassbegrepp²¹ och postkolonialism begreppet "vi och dom"²².

Viktiga frågor tas upp i Landerholms²³ och Frank Lindblads bok "Adopterad"²⁴ vilket vi använder i olika sammanhang för att föra in ytterligare perspektiv. Det som han tar upp som vi anser väsentliga för våra tolkningar och som ligger till grund för vårt syfte är internationellt adopterades utvecklingsprocess som kan vara förlängd genom att ett onormalt beteende och psykisk ohälsa, vid den lägre adolescensen, kan vid ett senare tillfälle som ung vuxen, vara ett helt normalt beteende. En orsak till detta kan vara att barnet har haft en tidigare sårbarhet på grund av traumatiska händelser i barndomen och därför behöver ta igen tid. På så sätt blir utvecklingen förlängd. Altstein och Simon²⁵ skriver att ur ett ideologiskt perspektiv så hjälpte rika länder förr de fattiga länderna och då sågs internationellt adoption till största delen som ett sista sätt att hjälpa det fattiga landet genom adoption. Medan adoption idag nästan enbart sker utifrån att de rika länderna har barnlösa föräldrar, som vill, men inte kan få barn²⁶. Det sker även idag som en sista utväg då alla andra möjligheter i hemlandet undersökts.

Det finns utifrån detta olika syn på om det är rätt att adoptera och vad det är som gör det rätt. Vidare är det av intresse att titta på hur forskningen ser på varför adoption sker, om det är utifrån att det är för barnets bästa eller om det är för att de rika ländernas barnlösa par har rätt till att bli föräldrar.

Frågeställningarna som vi har som fokus utifrån detta syfte är:

1. Hur ser internationellt adopterades psykiska ohälsa ut?
2. Vilka skyddsfaktorer och riskfaktorer när det gäller psykisk ohälsa i internationellt adopterades liv vid 16-26 års ålder, kan vi tolka ur materialet?
3. Hur upplever de internationellt adopterade själva det faktum att de är adopterade?

1.3. Avgränsningar

Vi har valt detta ämne för att det är något som berör oss båda. Vidare skulle vi först ha undersökt självmordsstatistiken och det fenomenet som psykisk ohälsa men när vi märkte att internationellt adopterade låg högt i den statistiken, ville vi istället undersöka det fenomenet. Vi ville undersöka något som hade med psykisk ohälsa att göra och när vi fann att internationellt adopterade låg högt i självmords statistiken ville vi undersöka deras psykiska hälsa närmre. Utefter att de flesta som drabbas av psykisk ohälsa gör det i samband med en förändring eller kris i livet valde vi att rikta oss på ålders gruppen 16-26 år. Det är i den åldern de flesta symptom börjar ge sig till känna och det är även en tid i livet som är turbulent och svår för de flesta, eftersom det krävs en omorientering av sitt liv ut mot att bli en självständig individ i samhället.

17 Hübinette/Tigervall, 2008

18 2003

19 Karlsson, 2001

20 Mead, 1934

21 Månson, 2007

22 Carbin, 2004

23 2003

24 2003

25 1991

26 Altstein/Simon, 1991

2. Metodkapitel

I detta kapitel redogörs för vilken metod uppsatsen baseras på och hur vi gick till väga när för att få fram det material som sedan kommer att redovisa i resultat/analys kapitlet.

2.1. Metodval

Undersökningens material är tidigare forskning om internationellt adopterades psykiska hälsa och ohälsa. Metodologin i denna undersökning är hermeneutisk och därmed förståelseinriktad på det som sker mellan människor²⁷. Det betyder att forskaren har undersökt en människa som har subjektiva erfarenheter. Det mesta av materialet är däremot av positivistiskt slag, vilket betyder att merparten av den tidigare forskningen är ute efter att fastställa sanningar angående de internationellt adopterades psykiska hälsa/ohälsa²⁸.

I den positivistiska forskningen är det forskaren som undersöker ett objekt, som förutsätts vara opåverkad av att forskaren tittar på det och forskaren förutsätts lägga sin förförståelse åt sidan och vara opåverkbart av den²⁹. De positivistiska sanningarna kommer att sammanställas och beskrivas utifrån frågeställning ett. Vi har valt en hermeneutiskt metodologi trots att merparten av forskningen har ett positivistiskt synsätt, detta är för att undersökningen skall kunna belysa den positivistiska forskningen tillsammans med kvalitativ forskning ur ett hermeneutiskt perspektiv som ger olika förståelse så som individ, grupp och samhällets perspektiv på de internationellt adopterades liv.

Om vi istället valt en positivistisk metodologi hade vi missat den subjektiva beskrivningen av deras liv och vi ansåg att den var viktig att ta med eftersom den positivistiska forskningen ofta styrs av adoptivföräldrars syn eller register studier med enbart statistik, då vi ville ha en helhets syn krävde det även kvalitativ forskning som är gjord på intervjuer och berättelser av internationellt adopterade själva eller deras anhörigas berättelser av dem. Vi valde därför en hermeneutisk metodologi, men den första frågeställning besvaras utifrån ett positivistiskt sätt att se på materialet, det vill säga att vi samman ställer de slutsatser som har kommit fram. De två sista frågeställningarna är utifrån det hermeneutiska perspektivet och materialet tolkas där utifrån att vi skall förstå meningen och innebörden utifrån syfte och de frågeställningarna. Undersökningen är då inte ute efter några sanningar, utan den söker nya och olika förståelse sätt³⁰ till vad det är som är relevant utifrån skydds och risk faktorer kring internationellt adopterades psykiska hälsa. Utifrån den hermeneutiska metodologin som bygger på att det inte finns någon värld utanför vår upplevelse av den, i alla fall inte någon vi kan få kunskap om³¹, vill undersökningen också få förstå för hur internationellt adopterade, som är 16-26 år, upplever det att vara adopterade.

Utifrån det hermeneutiska perspektivet har undersökningen använt sig av metoden narrativ textanalys för att beskriva det som skrivs i de olika forskningarna. Det som denna undersökning koncentrerar sig på är därmed texten och den som skriver texten är den som väljer vad som skall tas med. Detta görs oftast utifrån författarens egen världsbild och vad han/hon anser är betydelsefullt³². Författarens egen världsbild och förförståelse anser det hermeneutiska perspektivet vara en nödvändighet att förklara och även använda i sin tolkning av materialet, eftersom den aldrig går att tänka bort³³. Vi lägger därför vikt vid att försöka belysa den tidigare forskningens författares förförståelse, så som vi har uppfattat den, då vi anser att det är viktigt för hur de har tolkat sitt material. Författarnas bakgrund, erfarenheter och handlingssituation vill vi också belysa eftersom

27 Thomassen, 2007

28 Ibid.

29 Ibid.

30 Ibid.

31 Ibid.

32 Sjöblom, 2005

33 Tomassen, 2007

även det påverkar tolkningen av deras material, detta har vi dock inte alltid information om. Vidare försöker vi även ge en tydlig bild av vad vi har för förförståelse inom detta ämne. Materialet i form av olika texter är en form av kunskap och en narrativ text analys inriktar sig på att jämföra olika utsagor i texterna och att försöka hitta gemensamma mönster samt olikheter dem emellan. Strukturen i texterna kan man också hitta gemensamma drag i samt återkommande funktioner i dem för att komma åt texternas så kallade djupstrukturer³⁴. Hur analysen av texterna rent konkret gick till beskrivs i avsnitt 2.1.3 Analys.

2.1.1. Tillvägagångssätt

Undersökningen utgår ifrån tidigare forskning, böcker, artiklar, statistik, SOU- rapporter, statens folkhälsoinstitutets sammanställning av forskning samt socialstyrelsens betänkande inom internationellt adopterades psykiska ohälsa. Den forskning som valts ut tar upp olika aspekter av de internationellt adopterades liv så som på individ, grupp och samhällsnivå och vi anser att allt detta kan påverka den psykiska hälsan hos dem. Utifrån att Sverige fick rekommendationer av FN:s kommitté för barnens rättigheter under 1993 att göra en systematisk uppföljning angående hur det går för internationellt adopterade, under senare delen av 1990-talet och 2000-talet har det gjorts forskning på hur det går för denna grupp och hur deras hälsa ser ut. I dessa forskningar kom man fram till att de internationellt adopterade låg högt i statistiken vad gällde självmords, självmordsförsök, beteendeproblem, anorexi nervosa, missbruk, psykiska problem med mera i jämförelse med majoritetsbefolkningen. Denna forskning var i början bara inriktad på den biologiska och arvmässiga förklaringen till den statistiska skillnaden mellan internationellt adopterade och majoritetsbefolkningen³⁵. Detta är denna undersökning inte speciellt intresserad av, då det generellt är svårt att forska inom detta, då man oftast vet mycket lite om de biologiska föräldrarna samt att vi vill ha ett helhetsperspektiv på de internationellt adopterade. Därför har vi framförallt valt forskning som tar upp olika förklaringar till varför de internationellt adopterade ligger högt i statistiken, så som arv, miljö, klass, etnicitet.

Vidare har vi valt forskning som varit positivistisk och visar på kvantitativa data över hur många som har olika former av psykisk ohälsa och vilka slutsatser som kan dras av det. Utifrån denna forskning kommer vi först och främst att sammanställa dessa slutsatser för att svara på frågeställning ett om hur internationellt adopterades psykiska hälsa ser ut. Sedan kommer vi att använda dessa forskningar för att koppla till forskning som beskriver hur de internationellt adopterade upplever sin psykiska hälsa/ohälsa. Detta görs för att komplettera den stela bild av statistik och få in ett inre från perspektiv som vi tolkar utifrån individ, grupp och samhällsnivå för att få fram risk och skyddsfaktorer i de internationellt adopterades liv. Forskningen som ger en kvalitativ dimension till undersökningen är gjord på intervjuer och berättelser av adopterade själva, deras anhöriga samt professionella som har mycket kontakt med denna grupp. Den positivistiska forskningen styrs mycket av adoptivföräldrars syn på hur de internationellt adopterade mår till exempel Cederblad, Irhammar, Merke och Norlander³⁶ och det påverkar resultatet, då det enligt kvalitativ forskning visat sig att internationellt adopterade inte säger allt till de som är närmast dem då de är rädda för att visa på sin olikhet gentemot sina adoptivföräldrar och vänner³⁷.

Utifrån den valda forskningen kollades intressanta referenser upp och vissa av dem, som var av betydelse för undersökningen, togs med. Detta ledde oss till forskning som inom området anses vara av betydelse för internationellt adopterades psykiska hälsa. Det ledde även till forskare som ansågs ha bidragit till forskningen på detta område, och vi tog kontakt med till exempel Frank Lindblad och Tobias Hübinette, då de nyligen givit ut forskning inom detta område och de kom även med råd om vilken forskning de ansåg att vi bör ta med.

34 Johansson, 2005

35 Hübinette, 2003

36 1994

37 Landerholm, 2003

Detta ämne är högaktuellt då det visats på "Debatt" i SVT1 av Janne Josefsson den 20/11-08 där det diskuterades om adoption ska ske trots risk för barnhandel och oegentligheter samt Kunskapskanalen hade ett informationsprogram om Tema: Hälsa den 21/11-08 där bland annat psykiatrikern David Eberhard och folkhälsoinstitutets Lina Eriksson uttalade sig om hur situationen ser ut i allmänt för unga i dagens samhälle. Detta påverkar givetvis vårt intresse för materialet och vi kommer även att koppla vissa uttalanden i dessa program till den forskning och de teorier som valts.

Urvalet gjordes därmed utifrån undersökningens syfte, vilket medför att den utgår ifrån ett selektivt urval, då det handlar om att undersöka en specifikt utvald grupp i samhället. Utifrån det selektiva urvalet gjordes material insamlingen utifrån ett snöbollsurval, då rekommenderad litteratur och forskare ledde undersökningen vidare till referenser på andra studier, forskningar, artiklar och böcker³⁸. Det material som sedan valdes som underlag för undersökningen är de texter som stämde bäst överens med syftet och frågeställningarna. Undersökningen utgår även ifrån en ålders variabel, då den koncentrerar sig på internationellt adopterades psykiska ohälsa i övre adolescensen, det vill säga 16-26 år. Detta urval gjordes för att det är i det skedet i livet som den psykiska ohälsan brukar ge sig till känna, då det är en tid av identitets skapande, uppbrott med familjen och en orientering ut mot samhället och början av vuxen livet.

Vi har medvetet valt bort forskning som tar upp genetiskt biologiska faktorer samt neurologiska skador som består livet ut och påverkar individens utveckling till att bli en harmonisk vuxen. Dess genetiska faktorer är generellt svåra att forska i och därför har vi valt bort dem, trots att de benämns i forskning som en del av de underliggande sårbarhetsfaktorerna som påverkar den psykiska hälsan. Forskningen är till största delen gjord på rumänska barn och oftast vet man inte vilka deras biologiska föräldrar är. Denna forskning har också valts bort på grund av att det är känt att barnen i dessa studier ofta haft neurologiska skador och de har vistats på barnhem under lång tid med extrema förhållanden så som undernäring. Detta anses höra till extrem fallen inom internationell adoption samt det är svårt att forska på dessa barn eftersom man inte vet vad som orsakar vad, är det de neurologiska skadorna eller barnhemsvistelsen som ger en dålig anknytning? Det finns helt enkelt uppenbara mät problem med denna typ av forskning och därför ansåg vi inte att den vara relevant att ta med i vår undersökning.

2.1.2. Litteratursökning

Litteraturen söktes genom att vi först undersökte litteraturen kring självmord som psykisk ohälsa och i den litteratur sökningen kom det fram att internationellt adopterade låg högt i statistiken³⁹, vilket ledde till att valet av att undersöka internationellt adopterades psykiska ohälsa istället. Detta gjordes för att båda författarna har ett intresse av detta område och vi ansåg att det var en lämplig och intressant avgränsning av vår målgrupp inom psykisk ohälsa. Efter det togs kontakt med olika organisationer inom adoptionsområdet som ledde vidare till olika forskningsrapporter och forskare inom och på olika institutioner. Det genomfördes även sökningar inom olika databaser genom Göteborgs universitets bibliotek inom ämnet socialt arbete så som Libris, PsycINFO, Social Services Abstract och Sociological abstract⁴⁰. Sökorden som användes var adoption, självmord, psykisk ohälsa/hälsa och ungdom, men dessa sökningar gav inte så mycket material som var av relevans. Ingen relevant forskning hittades inom databaserna Social Services Abstract och Sociological abstract, men sju träffar och fyra av dem med mer relevans för denna undersökning hittades inom databasen PsycINFO. Till sist användes dock inte dessa forskningar, utan undersökningen utgår mest ifrån böcker och forskningsrapporter som rekommenderats av olika forskare inom området. Utifrån den litteratur söktes vidare på aktuella och relevanta referenser via

38 Svenning, 2003

39 Hjern/Lindblad/Vinnerljung, 2002

40 <http://www.ub.gu.se/sok/databaser/sok/index.xml?data=66&offset=0&hpp=10&action=search&t=subject>

GU:s bibliotek genom GUNDA och även andra inrikes bibliotek genom GUNDA⁴¹. Litteratursökning har även gjorts på Internethemsidor, så som socialstyrelsen⁴² och statens folkhälsoinstitut⁴³ där övergripande och sammanställd litteratur inom ämnet internationellt adopterade och psykisk ohälsa i allmänhet hittades. Vi har även haft e-post kontakt med forskare så som Frank Lindblad, Tomas Hübinette och Hanna Sofia Johansson där vi fick råd och hjälp att hitta material som de ansåg viktiga inom området.

De forskningar som är av positivistiskt slag är objektiv, den bidrar med olika slutsatser kring internationellt adopterades psykiska ohälsa. De kvalitativa forskningarna bidrar med intressant information av subjektivt slag från de internationellt adopterade. Dessa väcker tankar och tolkningar hos oss kring materialet, de internationellt adopterades liv och den statistik samt slutsatser som dras i de positivistiska forskningarna. De kvalitativa forskningarna är ute efter att ge en bild av hur de internationellt adopterade själva ser på och upplever det att vara adopterad utifrån olika perspektiv och de positivistiska forskningarna vill slå fast konkreta slutsatser som visar på hur mycket och i hur hög grad de internationellt adopterade i statistiken har psykiska ohälsa. Dessa forskningar kompletterar därmed varandra och de kvalitativa forskningarna kopplar vi till de positivistiska forskningarna för att kunna genomföra en hermeneutisk metod i frågeställning 2 och 3. De kvalitativa forskningarna ger ett djup till undersökningen där intressanta tankar väcks och det ger en kvalitet till forskningen som inte de positivistiska forskningarna kan bidra med. De positivistiska forskningarna däremot ger en kvantitet på slutsatser som är av god kvalitet, vilka kan tolkas utifrån de kvalitativa forskningarna och teorierna. De TV-program som gått sista tiden på kunskapskanalen⁴⁴ och SVT1⁴⁵ har vi delvis tagit del av och kommer att kopplas till den forskning och de teorier som valts. Att det går TV-program om detta ämne visar på att det är ett aktuellt ämne och att allmänheten har ett intresse i det. Syftet med kunskapskanalens program var att ge en bild av hur den psykiska hälsa ser ut hos befolkningen och vi tar med det de tog upp om hur ungdomars liv ser ut idag och hur det påverkar deras psykiska hälsa kopplat till de internationellt adopterades liv och psykiska ohälsa. Debatt programmet av Janne Josefsson på SVT1 däremot är för att väcka intresse och koncentrerar sig inte på att visa fakta utan att diskutera ett uppseende väckande problem. Vi kommer att använda oss av vissa frågor som programmet väckte, men vi är medvetna om att detta inte är ett högkvalité program utifrån fakta synpunkt, utan vill mest få uppmärksamhet genom att spetsa till ämnet. Vi anser att vi tagit med det material som ger denna undersökningen den bred och helhetsbild som vi är ute efter för att kunna svara på frågeställningarna och uppnå vårt syfte.

Forskningarna inom detta ämne hänvisar gärna till varandra och forskningar som kanske i annat fall skulle avfärdats blir inom denna forsknings kultur en sanning som man hänvisar till. Det är inte så många professioner som forskar inom detta område och de flesta genom förs utifrån ett positivistiskt synsätt. Därför ansåg vi att det var viktigt att även ta med kvalitativ forskning som kan ge en annan bild av de internationellt adopterades liv och psykiska ohälsa.

2.1.3. Analys

Som tidigare förklarats utgår undersökningen ifrån ett hermeneutiskt perspektiv vilket i analysen av materialet innebär att förstå meningen och innebörden i det som tidigare forskningar har kommit fram till, men även de slutsatser som anses av den positivistiska forskningen vara sanningar⁴⁶. Undersökningen tittar på internationellt adopterades psykiska ohälsa utifrån ett individ, grupp och samhällsperspektiv, men materialet ledde vidare in på vilka teoretiska begrepp inom dessa olika

41 <http://www.ub.gu.se/>

42 <http://www.socialstyrelsen.se/> och <http://www.socialstyrelsen.se/Publicerat/>

43 http://www.fhi.se/templates/Page____5014.aspx

44 21/11-08

45 20/11-08

46 Tomassen, 2007

perspektiv. Att utifrån en på förhand given uppfattning om vilken teori som kan passa materialet och sedan en precisering utifrån materialet vad för teorier som skulle vara användbara kallas för den abduktiva metodstrategin⁴⁷. Texterna ledde till att definiera begreppet psykisk hälsa och ohälsa utifrån ett samhällsperspektiv då valdes det salutogena perspektivet⁴⁸ för att kunna tolka vilka faktorer i de internationellt adopterades liv som utgör risk och skyddsfaktorer. Det salutogena perspektivet med begreppet KASAM av Aaron Antonovsky⁴⁹ analyserar tonåringarnas liv tillsammans med Erik H. Erikssons⁵⁰ livsfaser för denna ålders kategori, 16-26 år, för att även få ett individ perspektiv på deras tillvaro. I denna ålder är identiteten viktig så därför ansåg vi det lämpligt att utifrån ytterligare ett individ perspektiv ta med Kohuts biopolära själv⁵¹ med begreppen idealsjälv och verkligtsjälv och detta kopplar vi samman med Meads⁵² spegelsjälv, vilket ger Kohuts självbegrepp⁵³ en social och grupp dimension att förklara identitetsprocessen utifrån. Dessa självbegrepp som förklarar identiteten analyseras sedan ihop med det salutogena perspektivet⁵⁴ och Erikssons⁵⁵ livsfaser. Ur materialet visade det sig även att anknytningsteorin var väsentlig utifrån ett individ perspektiv för denna grupps psykiska hälsa, därför tog vi med John Bowlbys⁵⁶ anknytningsteori och kopplar ihop det med det salutogena perspektivet⁵⁷ samt Erikssons⁵⁸ livsfaser. Det näst sista begreppet som vi såg var nödvändigt utifrån texterna var samhällsperspektivet, postkolonialism⁵⁹ med dess begrepp "vi och dom", då många internationellt adopterade utsätts för diskriminering och kränkande handlingar⁶⁰. Till sist togs även Pierre Bourdieus⁶¹ klass begrepp med för att belysa samhällsperspektivet utifrån adoptivföräldrarnas socioekonomiska situation och hur det påverkar de internationellt adopterade. Dessa sista begrepp vävs samman med identitets begreppen⁶², livsfaserna⁶³ och det salutogena perspektivet⁶⁴. Med dessa teorier och teoretiska begrepp har vi täckt samhällsnivån genom det salutogena⁶⁵ och postkoloniala perspektiven⁶⁶ samt Bourdieus⁶⁷ klass begrepp. På den internpersonella nivån så finns Meads⁶⁸ spegeljag. Bowlbys⁶⁹ anknytningsteori som handlar om individens sätt att förstå relationer är på en individ nivå, men det krävs i denna teori någon att skapa relationerna till. Individ nivån utgörs vidare av Kohuts⁷⁰ självbegrepp som förklarar de internationellt adopterades identitets process tillsammans med Erikssons⁷¹ livsfaser som beskriver vad tonåringar och unga vuxna genomgår för olika faser som måste lösas för att uppnå psykiskt välbefinnande. På detta sätt kan analysen få in ett helhetsperspektiv på de internationellt adopterades liv och den kan vidare pendla mellan helheten och delarna av den samlade textmassan, så som det hermeneutiska perspektivet förespråkar⁷². Vi får

47 Larsson, 2005

48 Antonovsky, 2005

49 2005

50 1994

51 Karlsson, 2001

52 Mead, 1934

53 Karlsson, 2001

54 Antonovsky, 2005

55 1994

56 1994

57 Antonovsky, 2005

58 1994

59 Carbin, 2004

60 Hübinette/Tigervall, 2008

61 Månson, 2007

62 Mead, 1934 och Karlsson, 2001

63 Eriksson, 1994

64 Antonovsky, 2005

65 Ibid.

66 Carbin, 2004

67 Månson, 2007

68 Mead, 1934

69 1994

70 Karlsson, 2001

71 1994

72 Tomassen, 2007

då olika infallsvinklar på materialet så som klass, etnicitet, anknytning, identitet på individ och gruppnivå samt ett helhetsperspektiv på hälsa utifrån det salutogena perspektivet.

2.2. Validitet, reliabilitet, generaliserbarhet

Vi är medvetna om att detta ämne kan göras hur stort som helst och att forskningen inom området oändligt om man även tänker på all internationell forskning om adopterade och forskning inom psyksia ohälsa som finns. Det har därför varit viktigt för oss att begränsa oss, i och med det valde vi kanske samtidigt bort annan viktigt forskning. De begränsningar vi har gjort anser vi ändå vara av relevans och de forskning som tas med anser vi håller en hög kvalitet. Trots stor avgränsning var vårt material omfattande och därmed har uppsatsen fått ett stort antal sidor, vi är medvetna om detta och det kommer sig av att det har varit vår avsikt att ha ett så brett och allsidigt material som möjligt. Validiteten och reliabiliteten kan diskuteras utifrån vår begränsning av material, men det rymdes helt enkelt inte mer material inom den tidsram som fanns.

Begränsningen med en hermeneutiskt metodologi är att den inte anses ha lika hög reliabilitet och validitet eftersom den bygger på intervju utsagor och inte med statistiskt mätbara fenomen så som den positivistiska forskningens sanningar till slutsatser gör⁷³. Vi anser ändå att vår forskning bidrar med en djupare förståelse för de internationellt adopterades liv, som är mellan 16-26 år, med att använda ett hermeneutiskt perspektiv som de positivistiska sanningarna missar.

Vår forskning kommer fram till en sammanställning av hur tidigare positivistisk forskning ser på de internationellt adopterades psykiska ohälsa. Vidare kommer det hermeneutiska perspektivet ge en ingående förståelse av de risk- och skyddsfaktorer som kan finnas i de internationellt adopterades liv som orsakar eller främjar psykisk hälsa/ohälsa. I och med den metodansats vi valt för denna undersökning så är det möjligt att få fram vad de internationellt adopterade själva anser om att vara adopterade och hur de ser på sin psykiska hälsa/ohälsa. Det är däremot inte möjligt att dra några generella slutsatser ut av dessa utsagor eller av de tolkningar som görs. Metodansatsen gör att vi kan lyfta fram ny förståelse och olika perspektiv på hur de adopterades liv kan se ut utifrån individ, grupp och samhällsnivå.

Validitet är att man mäter det man har för avsikt att mäta⁷⁴ och undersökningen vill mäta risk- och skyddsfaktorer i tidigare forskning angående internationellt adopterades psykiska ohälsa. Detta är något som gjorts kontinuerligt under hela undersökningen för att koppla det till syfte, frågeställningar samt den metod som valts så att validiteten hela tiden kontrolleras⁷⁵. Reliabilitet är undersökningens tillförlitlighet⁷⁶ och det uppnår denna undersökning genom att litteraturen som undersökts är tillförlitlig och vetenskapligt granskad. Litteraturen som undersökningen bygger på antas vara så bred och allmän att det inrymmer många olika metoder samt perspektiv och trots detta kommer många av texterna fram till in princip samma perspektiv/slutsatser vilket gör undersökningen tillförlitligt och generaliserbar. Undersökningen är även generaliserbar genom de teoretiska begrepp som använts⁷⁷.

Författarnas förförståelse kan utgöra en negativ faktor för reliabiliteten. Undersökningen utgår, som tidigare beskrivits ifrån ett hermeneutiskt perspektiv vilket medför att undersökningen tar hänsyn till författarna förförståelse och vi anser att den i allra högsta grad påverkar materialet, då ingen kan vara helt objektiv⁷⁸. Vi anser att vår förförståelse inte kan kopplas bort från vår personlighet och därför anser vi att det är viktigt att redogöra för vår förförståelse, eftersom det påverkar vilka olika

73 Kvale, 1997

74 Svenning, 2003

75 Kvale, 1997

76 Svenning, 2003

77 Kvale, 1997

78 Tomassen, 2007

perspektiv och tolkningar av verkligheten som vi belyser ur materialet⁷⁹. Författarnas förståelse är stor, då en av oss själv är adopterad och den andre är inom den utvalda ålderskategorin, detta gör att vi på olika sätt står nära materialet, men också att vi är mer kritiska till den forskning som undersökningen bygger på.

2.3. Etiska frågor

Undersökningens etiska aspekter är att vi använder en del material som ännu inte är offentliga, det vill säga att de inte finns tillgängliga för allmänheten, men vi har fått tillgång till dem och medgivande och samtycke att använda dem i undersökningen. Detta kan vara etiskt känsligt då de ännu inte är vetenskapligt godkända och detta kan försämra tillförlitligheten av vårt material. Överväganden vi gjort är våra tolkningar som är gjorda utifrån föräldra och barn perspektivet, föräldrarnas önskan att få barn och om adoption är för barnets bästa. Interaktionen mellan föräldrar och barn handlar om två människor som i olika bemärkelser har mist någonting. Om man forskar på detta går man in i personens innersta. I studien tar vi också upp begrepp som ”vi och dem” som handlar om den rika världens rätt att få barn på de fattiga ländernas bekostnad. Vi tar upp detta som en alternativ tolkning, då adoption är ett etiskt dilemma. Även om det är ett känsligt ämne, anser vi det viktigt att belysa de olika infallsvinklarna och då speciellt de adopterades egna berättelser och den nya forskningen som gjorts om etnicitet och diskriminering.

3. Tidigare forskning

Utifrån mängden av forskning inom detta område, har dessa studier valts ut för att användas i undersökningen. Dessa studier valdes för att de stämde bäst överens med undersökningens syfte och frågeställningar. Vi är medvetna om att dessa forskningar är ett begränsat antal och att detta ämne är oändligt, men vi vill inte ge en fulltäckande bild, utan tolka materialet utifrån ett individ, grupp och samhällsperspektiv på de internationellt adopterades psykiska ohälsa. Här kommer en presentation av studierna och kommentarer kring dess relevans för denna undersöknings syfte och frågeställningar samt vilken förståelse författarna har och hur vi tolkar texterna.

Statens offentliga utredningar⁸⁰ gav 2003 ut en ”*Sammanställning av forskning avseende adoptivbarn och deras liv efter adoptionen*”, den gjordes av Marianne Cederblad⁸¹. Den här litteraturöversikten visar att adopterade är 2-3 gånger överrepresenterade inom barn och ungdomspsykiatri samt social dygnsvård. Den jämför också med internationella studier där det visar att internationellt adopterade ligger överrepresenterade inom dessa områden. Hon tar med en studie från Holland, som vi kommer att hänvisa till, som är gjord av Juffer och Rosenboom⁸², dessa författare vet vi inget om deras förståelse, men de studerade anknytning i en grupp av 160 internationellt adopterade barn som kom till Holland innan 6 års ålder. Vid första tillfället skilde sig inte anknytning hos mödrarna vad det gällde sensitivitet för barnet från biologiska familjer. Däremot när dessa familjer senare följdes upp, var adoptivföräldrarna mindre sensitiva. Man spekulerade då i om att den minskade sensitiviteten kunde ha att göra med att mor och barn paren, hade sämre ”goodness of fit”⁸³ genom att barnens genetiska faktorer kom fram, såsom temperament, deras personliga egenskaper blev tydligare så att föräldrarna hade svårt att identifiera sig och kommunikationen blev då svårare mellan föräldrar och barn⁸⁴.

Det som också kommer fram i denna studie är att adoptivbarn visar större spridning avseende avvikelse i utvecklingen än jämförelsegruppen. Vissa studier har funnit att majoriteten av adoptivbarn förefaller att utvecklas väl med god fysisk hälsa och god självkänsla, men

79 Ibid.

80 SOU

81 SOU 2003: 49

82 1997

83 Hur väl anpassningsförmågan är.

84 Juffer och Rosenboom, 1997

internationellt adopterade är trots allt överrepresenterade i den mest psykiskt belastade gruppen. Cederblad är barn- och ungdomspsykiatriker och professor med särskild forskningskompetens inom barn- och ungdomsutvecklingen eftersom hon genomfört forskning med ett longitudinellt perspektiv och hennes forskning är internationellt erkänd med hög kvalitet. Forskningen är utförd på uppdrag av Statens offentliga utredningar vilket medför att den svenska staten har ett intresse i vad Cederblad skriver vilket naturligtvis påverkar hennes bidrag till denna forskning. Den tar med både internationell och nationell forskning och dess mål är att konstatera vad som faktiskt gjorts på området för att kunna göra adekvata åtgärder genom forskning och direkta insatser för denna grupp. Denna SOU- rapport tas med för att den sammanställer forskning om internationellt adopterade och den tar med ny internationell forskning på området, vilka vi lägger större vikt på, än de äldre forskningar som tas med om ryska barn på barnhem på 1980- tal. Vi använder denna forskning som underlag för att kunna tolka statistiken utifrån teorierna som valts och koppla till den kvalitativa forskningen. Vi använder hermeneutiken för att se om man kan hitta alternativa tolkningar efter vad som kommer fram i dessa slutsatser. Forskningen kommer fram till att det finns områden som inte är tillräckligt forskat på inom internationell adoption i Sverige som till exempel relationen mellan föräldrar och barn, så vi använder de internationellt adopterades egna upplevelser av hur det kan se ut i denna föräldra- barn relation i Landerholm⁸⁵ och kopplar till denna forskningssammanställnings slutsatser.

*"Identitet och anpassning hos utlandsfödda adopterade ungdomar"*⁸⁶ av Marianne Cederblad, Malin Irhammar, Ann-Mari Merke och Eva Norlander är en epidemiologisk studie som bygger på adoptivföräldrar intervjuer och självsvarsformulär till både adoptivföräldrar och adoptivbarn. Formulären; "jag tycker, jag är" mäter självkänslan och relationen med familjen och de övriga närstående. Studien är gjord på barn som placerats genom ett adoptionscentrum i Småland mellan åren 1970 och 1977. Av 181 tillfrågade familjer föll 16 % bort, vilket lämnade de 152 familjerna kvar som respondenter. Man kom fram till att de adopterade ungdomarna hade minst lika, om inte högre grad av självkänsla i jämförelse med jämnåriga icke adopterade ungdomar. Denna forskning refereras mycket till i de andra texterna, så vi har valt att ta med den för att den tyder på att adopterade ungdomar inte alls mår så dåligt som annan forskning visat. Forskningen har fått mycket kritik på grund av sitt stora bortfall och relativt liten responsgrupp som enbart rekryterats från en adoptionscentrum⁸⁷. Vi anser vidare att forskningens metod med svarsformulär till adoptivbarnen och inte intervjuer av dem, förmodligen inte varit den bästa för den typ av frågor som rör deras självkänsla och välmående. Detta grundar vi på Landerholm⁸⁸ som visar på att internationellt adopterade har en tendens att vilja vara till lags och har svårt att visa sina verkliga tankar och känslor, även till dem som de har en nära relation till. Denna forskning anser vi är en forskning som trots sina uppenbara brister har blivit erkänd inom denna forsknings grupp och hänvisas till trots att den kanske inte står för så hög trovärdighet trots allt. Trots detta har vi valt att ta med den då den som sagt visar på att internationellt adopterade ändå har en god psykisk hälsa. Författarnas förförståelse redovisas här för, men Cederblad har redan fått sin beskriven ovanför. Malin Irhammar däremot är docent och universitetslektor i psykologi vid Högskolan i Karlstad och Ann-Mari Merke och Eva Norlander har vi inte lyckas få fram vad de har för förkunskap. Dessa författare skrev denna studie utifrån sin psykologiska och psykiatriska ansats vilket givetvis formar vinklingen av materialet till detta. Vi tolkar den studie utifrån att relationen kan vara bra och man kommer fram till att den är väldigt bra i denna studie mellan föräldrar och barn, eftersom det är en förutsättning för att barnen skall få en trygg uppväxt. I denna forskning kommer de fram till att barnen har en god relation med sina föräldrar så väl till sina kamrater och att de får stöd i sitt identitetsskapande. Det kommer också fram i studien att dessa barn levtt ett tryggt liv i Småland och integrationen har lyckats ganska bra där utan rasism, men detta visade sig också leda fram till att barnen konfronteras

85 2003

86 1994

87 Lindblad, 2003

88 2003

med etnicitet tillhörigheten i högre åldrar, vilket ledde till en riskfaktor för identitetsskapandet.

Boken "*Adoption*"⁸⁹ är skriven av Frank Lindblad som berättar om adoption utifrån aktuellt forskning och ur olika perspektiv som man kan se den på. Han skriver om mötet mellan barnet och den nya familjen och hur ett samspel kan utvecklas. Sedan fortsätter han och skriver om hur det går för de adopterade när det gäller skola, hälsa och vägen in i vuxenlivet och samhället. Han tar även upp etiska frågor angående internationell adoption och beskriver hur motstridig forskningen kan vara och hur olika forskningar enbart belyser ett fenomen, istället för att vara kritiska och problematisera andra outforskade områden och perspektiv mer. Därför är denna bok viktig för undersökningen, då den tar upp adoptionen utifrån ett helhetsperspektiv på de internationellt adopterades välmående, utifrån olika forskningsinsatser. Lindblad är även kritisk till en del forskning och tar upp olika etiska aspekter av själva adoptionsförfarandet. Lindblad är utbildad barn- och ungdomspsykiatriker och han arbetar som docent vid Karolinska Institutet i Stockholm och är forskningsledare på Institutet för Psykosocial Medicin. Det bör nämnas att Lindblad själv är adoptivförälder, vilket kan diskuteras hur nära han då står sitt material. Utifrån vår syn på författarens förförståelse så anser vi att den främst är till hjälp vid forskningen, då han kan tolka materialet med en djupare förståelse inom ämnet. Denna bok tas med eftersom den ger undersökningen olika perspektiv på internationellt adopterades psykiska ohälsa. Denna text tolkas utifrån resultaten av olika forskningars syn på adopterades psykiska ohälsa samt de etiska överväganden som Lindblad gör angående adoption i allmänhet. Den ger bidrag till nya infalls vinklar, då Lindblad själv även tolkar en del av sitt material. Lindblad skrev denna bok för att det inte fanns någon sammanställning av adoptivforskning som kopplar samman den med adoptivförfarandet riktat till de som har ett allmänt intresse inom detta område, så som adoptivföräldrar men även adoptivbyråer.

"*När livet inte längre är värt att leva – Berättelser om fyra unga adopterade*"⁹⁰ är skriven under redaktion av Frank Lindblad och är rapport nr. 4 ur rapportserien "*Att satsa på psykisk hälsa – förebygga självmord och självmordsförsök*" från Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa. I denna forskning ger anhöriga, till fyra internationellt adopterade som begått självmord, sina röster hörda genom att berätta om hur de såg på den avlidne och det faktum att han/hon var adopterad. Vi kommer främst att använda oss av en av dessa berättelser som beskriver en kille, Martin, från Peru. Den handlar om identifiering med sitt ursprung, om hur han inte blir accepterad som vit, och undrar hur det hade varit att leva som Amazonaindian. När Martin har tagit sitt liv, får mamman, som är den som skriver, en inblick genom hans vänner om hur Martin kände det att vara svensk inuti, men att bli tagen för att inte vara svensk. Utifrån detta kommer denna text att tas med, då vi anser att den visar på hur en adopterad, ur mordens syn, såg på sig själv och sin identitet. Att det är morden som berättar och inte en adopterad själv gör denna källa till en andra hands förklaring och inte direkt utifrån Martins syn. Vi vet att detta kan skapa problem ur ett validitet och reliabilitets perspektiv, men det är svårt att ha en primärkälla, eftersom den är avliden genom självmordet. Anledningen till att vi ändå har valt att ta med denna text är för att det ger en bild av hur en internationellt adopterad kan känna sig splittrad mellan två världar och därför ha svårt att hitta sin identitet. Den ger med andra ord en subjektiv dimension som kan kopplas till andra positivistiska forskningar som säger att självmords/självmordsförsöken ligger högt i statistiken för denna grupp jämfört med majoritetsbefolkningen. Redaktören är Lindblad vars förförståelse som utbildad barn- och ungdomspsykiatriker och adoptivförälder tidigare beskrivits, de övriga författarna i denna bok är som sagt anhöriga till internationellt adopterade som tagit sitt liv. Den text som vi valt att ta med är utifrån en adoptivmammans perspektiv, hennes förförståelse är därmed väldigt subjektiv vilket ger en annan förståelse på de internationellt adopterades psykiska ohälsa än den som de positivistiska forskningarna ger. Den belyser såväl sårbarheten med identitetsskapandet och hur man som adopterade måste få ihop alla livsbitar, detta kopplar den till den yttersta psykiska

89 2003

90 2002

ohälsan av alla nämligen självmord och hur en individs liv ser ut när den inte får ihop det eller sin identitet. Denna sammanställning av berättelser skrevs för att belysa de anhörigas syn på självmordstatistiken.

"Suicide, psychiatric illness, and social maladjustment in intercountry adoptees in Sweden: a cohort study" är skriven av Anders Hjern, Frank Lindblad, Bo Vinnerljung och är en artikel ur THE LANCET⁹¹. I denna artikel kommer författarna fram till att internationellt adopterade löper en hög risk att drabbas av allvarlig psykisk ohälsa och social missanpassning i ungdomen och i det unga vuxenlivet. De rekommenderar att lämplig hänsyn skall tas till den höga risken för självmord hos patienter som är internationellt adopterade har. De fann även att gruppen internationellt adopterade var inte i lika hög grad gifta och hade färre barn i jämförelse med majoritetsbefolkningen. Vidare var risken att bli arbetslös något förhöjd samt att ha långvarig socialhjälp var lika hög som för invandrargrupperna. Denna studie tas med för att den omfattar ett stort antal internationellt adopterade, 11 320, ur åldersperioden 1970-79. Författarna har bidragit till flera forskningar på området för de internationellt adopterade. Lindblad har ovanför fått en gedigen redogörelse för sin förförståelse och Vinnerljung får sin i stycket nedanför, Anders Hjern däremot är barnläkare och professor på Institutionen för kvinnors och barns hälsa vid Akademiska barnsjukhuset. Denna forskning är nyligen gjord och den kommer fram till intressanta resultat angående de internationellt adopterades psykiska hälsa vid åldern 23-32 år, vilket är relevant för denna undersöknings syfte. Denna forskning är även internationellt publicerad, vilket gör att vi vill belysa att svenska barn belyses internationellt för att de ligger högt i den allvarliga psykiska problematiken. Den tar upp statistik vad gäller inläggningar på psykiatriskt slutenvård och sjukhusvistelser för självmord och självmordsförsök med mera och dessa har det tidigare inte funnits en konkret sammanställning över vad gäller internationellt adopterade, därför ville författarna studera detta område.

Bo Vinnerljung⁹² studerade *"Förekomst av adoptivbarn och långtidsvårdade fosterbarn bland placeringar av tonåringar i dygnsvård"* och den visade att internationellt adopterade har 2,4 gånger högre risk än icke adopterad tonåring att hamna i dygnsvård och de var även över överrepresenterade vad gäller att blivit intagen med på grund av psykisk hälsoproblematik. Detta visar på att tonåren och tidiga vuxenåldern förefaller vara perioder med ökade svårigheter på grund av identitets problem och därför anser vi att de är viktiga att ta med i undersökningen. Bo Vinnerljung är docent och professor i socialt arbete och sociolog, arbetar vid Epidemiologiskt centrum och IMS vid Socialstyrelsen, detta påverkar hans material genom att han är expert vid Socialstyrelsen. Han uttalar sig då i den svenska statens intresse, vilket kanske inte alltid är i de internationellt adopterades intresse eller det bästa för deras psykiska hälsa. Vi vill med denna text belysa att det är tragiskt att barn som blivit lämnad en gång så som de internationellt adopterade har blivit återingen indirekt blir lämnade för dygnsvård och det utgör en extra sårbarhet för dem.

*"Internationellt adopterade i Sverige, En antologi"*⁹³ är gjord på uppdrag av Institutet för utveckling av Metoder i Socialt arbete⁹⁴ inom Socialstyrelsen och redaktörerna är Margareta Carlberg och Karin Nordin Jareno. Detta är en forskningssammanställning där det framgår det att de flesta internationellt adopterade utvecklas som övriga barn i den svenska befolkningen, men att det finns en överrisk för de barn som växer upp i familjer där det är mindre förekommande med problem i befolkningen i övrigt. Med detta menar författarna att adoptivföräldrarna tenderar att ha en högre utbildning och bättre socioekonomisk situation än en genomsnittlig svensk familj.

De adopterade som adopteras senare än sex månader visar på en hög risk för otrygg anknytning till sina adoptivföräldrar. Vidare visar denna antologi på att adopterade har erfarenheter av kränkningar

91 2002

92 1999

93 2007

94 IMS

och diskriminering på grund av deras icke svenska utseende. I flera studier som undersökts visar det sig att adopterade har en komplicerat förhållande till sin egen etniska identitet. Det finns även empiriskt stöd för att de internationellt adopterades kränkande och diskriminerande erfarenheter samt identitets problem med sitt eget utseende, ger en förhöjd risk att utföra norm brytande beteende. De adopterade flickorna tenderar att testa droger i större omfattning och att börja med sexuell umgänge tidigare än jämnåriga svenska flickor. Vidare har internationellt adopterade efter tio års ålder tre gånger så hög risk att placeras på familjehem och fem gånger så hög risk att placeras på institution för beteende problem, om man jämför barn från familjer med samma socioekonomiska förhållanden. Adoptionsfamiljerna söker även hjälp för psykiska problem vid högre åldrar i jämförelse med svenska familjer. De internationellt adopterade har en tre till tre och en halv gånger förhöjd risk att få allvarlig psykisk ohälsa som leder till sjukhus inläggning i tonåren och som unga vuxna, jämfört med barn från familjer med samma socioekonomiska förhållanden. De har även en fyra gånger så hög risk att genomföra självmordsförsök bland flickorna och att pojkar döra unga genom självmord, i jämförelse med jämnåriga generellt och jämnåriga från likartade socioekonomiska förhållande.

Detta är en gedigen forsknings sammanställning som tar med både positiva och negativa resultat för de internationellt adopterades psykiska hälsa och därför har den valts att tas med. Varje författare i antologin står för sitt kapitel och alla författarna är insatta i ämnet internationellt adopterade, så det är en kunnig författar skara som varit med och gett ut denna antologi för att man inom socialt arbete skall kunna arbeta fram metoder som ger ett så gott bemötande, hjälp och stöd som möjligt.

Margareta Carlberg är fil. dr. och Karin Nordin Jareno är fil. kand. båda är verksamma vid IMS. Vi kommer att använda oss mesta dels av det första sammanfattande kapitlet av Bo Vinnerljung och Knut Sundell. Vinnerljungs förförståelse har ovanför redogjorts för och Sundell är IMS chef och docent i psykologi. Båda dessa välutbildade män har en påverkan på sig från den svenska staten att redovisa och sammanställa denna antologi, detta inverka på det sätt de framställer den psykiska ohälsan hos de internationellt adopterade. Detta är en gedigen forskningssammanställning som vi belyser utifrån hur olika forskningar visar på den psykiska ohälsan för de internationellt adopterade så som att de utsätts för diskriminering och det tillsammans med identitetsproblem ger en förhöjd risk för normbrytande beteende. Vi tolkar samman dessa slutsatser med de kvalitativa forskningarna för att ge olika perspektiv på de internationellt adopterades psykiska hälsa och en fördjupad bild av deras upplevelser av att vara adopterade.

Boken "*Adopterad, lämnad, vald och sen?*"⁹⁵ av Lotta Landerholm beskriver att många adopterade har lagt sig vinn om att vara duktiga som överlevnads strategi. Detta gör det i önskan om att åstadkomma något som värderas socialt och det kan ha överskuggat uppmärksamhet på både de egna tankarna och känslorna. I relation till sina vänner kan det därför kännas svårt för adopterade att be om hjälp eller dela det som känns djupt personligt. En distans kan därmed upprätthållas även till dem som är nära. Avbrott i tidigare relationer så som till den biologiska föräldern kan göra att separationsrädsla, över att bli lämnad, kan bli ett tema för barnet och i det vuxna livet som blir svårt att hantera. Landerholm tar också upp separationen utifrån ett sorgarbete av den biologiska föräldern och detta betyder mycket för de adopterade som kan känna denna sorg under en stor del av sina liv. För några spelar adoptionen inte så stor roll, medan för andra kan de prägla val av partner och barnafödande. Identitet, skola, utbildning, vänner och språk är andra delar av de adopterades liv som tas upp i boken. Landerholm kommer att användas som en narrativ analys som förklarar statistiken i andra forskningar som om hur det kan kännas att känna sig annorlunda i sin identitets utveckling och självbild samt hur vägen in i vuxenlivet, parrelationer och viljan att ha barn kan se ut. Boken förklarar utifrån internationellt adopterade hur de känner och tänker, därför togs denna studie med för att visa på en djupare förståelse för deras liv och för att få en förståelse utifrån vår sista frågeställning om hur de internationellt adopterade upplever sin psykiska

hälsa/ohälsa. Den nackdel som finns med denna bok är att den även tar med inhemskt adopterade, vilkas erfarenheter inte alltid överensstämmer med de internationellt adopterades. Vissa saker har dessa grupper trots allt gemensamt, bland annat att de känner sig främmande i sina kroppar och betraktade av omgivningen, men dessutom har de internationellt adopterade inte samma möjlighet att ta kontakt med sina biologiska rötter och de har även utseendet som inte är samma som sina adoptivföräldrars att handskas med. Det som däremot styrker Landerholms studie och varför vi valt att ta med den, är att hon har använt sig av listor på studier från adopterade. Hon har använt sig av intervjuer, terapier och självbiografier vilket gör att det sammantaget erfarenheter ifrån 731 adopterade som ligger till grund för hennes studie. Hennes studie är gjord på en åldersintervall mellan 13-85 år, men flertalet är mellan 20-40 år. I vår studie utgår vi från åldrarna 16-26, men tar ändå med hennes studie då den belyser tonåren och det tidiga vuxenlivet. Lotta Landerholm är själv adopterad och är psykoterapeut och har erfarenhet av ämnet i sitt arbete.

*"Psykisk hälsa bland utlandsadopterade i Sverige"*⁹⁶ ur psykisk hälsa av Tobias Hübinette är en sammanställning av tidigare forskning. Den sammanställda forskningen är klinisk forskning, kvantitativ epidemiologisk forskning, kvantitativ socioekonomisk forskning och kvalitativ forskning. Den här studien är till nytta då den är en sammanställning av all statistik angående missbruk, psykisk sjukdom, självmord, betyg, utbildning, bostadsort, förvärvsinkomst och socialgrupp inom de internationellt adopterade. Tobias Hübinette har en fil. kand. i iriska vid Uppsala universitet, fil. mag. i koreanska och en fil. dr. i koreanologi vid Stockholms universitet och är själv adopterad. Han har som författare riktat mycket kritik till att det enbart har varit adoptivföräldrarnas röster som hörts och inte adoptivbarnens bästa som kommit i fokus. Han har skrivit tillspetsade texter som fått mycket uppmärksamhet och även mycket kritik för. Hans texter har valts att tas med då vi vill ge en så mångtydig bild som möjligt inom detta område. Hübinettes forskning är ganska ny och den inriktar sig på internationellt adopterades psykiska hälsa. Han belyser att forskningen hittills har koncentrerat sig mycket på arv och biologi och måste nu koncentreras mer på att adoptivbarnens egna röster blir hörda utifrån ett metaperspektiv där etnicitet, klass och kön tas med. Detta är det ännu få som har forskat i därför tar vi med Hübinettes forskning så att vi får till gång till dessa perspektiv, eftersom vi vill belysa helheten kring de internationellt adopterades liv i 16-26 års åldern. Tolkningen av denna text sker utifrån klass och etnicitet på de internationellt adopterades psykiska ohälsa.

*"Om att bli Svensk genom familjebildning och om att vara icke-vit svensk"*⁹⁷ är en forskning gjord av Tobias Hübinette och Carina Tigervall. Vi har fått del av första utkast av denna bok som skall komma ut i början av nästa år, vi har valt att ta med den ändå eftersom den tar med de perspektiv som vi har saknat i andra forskningar nämligen etnicitets och klass perspektivet. Forskningen är gjord om adoptivföräldrar med utlands födda barn och vuxna utlands adopterade. Den handlar om utseendets betydelse för olika former av diskriminering i vardagslivet samt de berörda parternas erfarenhet av etnisk diskriminering. Den tas med eftersom även annan forskning⁹⁸ visat att den etniska diskrimineringen för de internationellt adopterade är en faktor som påverkar identiteten och den psykiska hälsan negativt. Vi fick tag på denna forskning genom att kontakta Hübinette för allmänna råd kring vilken forskning han ansåg att vi kunde ha användning av, han godkände och rekommenderade då att vi tog med denna forskning. Som tidigare nämnts är Hübinette själv adopterad och med författaren, Carina Tigervall, i denna kommande bok är själv adoptivförälder och forskare vid Centrum för genusvetenskap, hon gjorde sin avhandling vid Sociologiska institutionen, Umeå universitet. Båda författarna står därmed väldigt nära undersökningsområdet, vilket vi inte ser som någon nackdel, utan deras förförståelse kan ge forskningen en vidare tolkning av materialet. Denna bok har under skrivandet av denna uppsats kommit ut, men vi har enbart använt oss av utkastet till boken. Detta utkast kommer vi att tolka utifrån ett klass och etnicitet

96 2003

97 2008

98 Carlberg/Jareno, 2007

perspektiv på hur de internationellt själva upplever det att vara adopterade och deras föräldrar upplever det.

Torun Östberg har skrivit "*Economic perspectives on immigrants and intergenerational transmission*"⁹⁹. Östberg fann i sin studie att det fanns stora skillnader när det gällde utlands adopterades utbildning, inkomst och civilstånd i jämförelse med sina föräldrar och majoritetsbefolkningen. Detta indikerar på att utlands adopterade har svårare att föra sitt sociala arv vidare. Denna forskning tog med internationellt adopterade som en variabel och resultatet för denna grupp var inte helt väntat, då de oftast kommer från familjer med hög socioekonomisk status, men inte lyckas föra detta arv vidare. Denna forskning tas med eftersom det visar på klass skillnader och etnisk diskriminering. Vi anser att det i dagens samhälle, som sägs vara klasslöst, så är det anmärkningsvärt att ta med relativt ny forskning som visar på att så inte är fallet, utan att klass spelar roll även i dagens moderna samhälle. Detta anser vi vara en viktig aspekt då vår undersökningsgrupp på 16-26 år skall ta sig ut i samhället och skapa sig ett liv utanför sina föräldrar och det spelar då roll ifrån vilken klass man kommer. Torun Österberg är ekonomie doktor i nationalekonomi, disputerade i Göteborg år 2000 med denna avhandling, vi kommer att tolka denna avhandling utifrån ett klassperspektiv. Vi tolkar vidare denna avhandling utifrån att de internationellt adopterade blir adopterade in i övre medelklassen och att de inte uppnår samma välbefinnande genom arbete som sina adoptivföräldrar, vilket vi tolkar utifrån etnicitet, identitet och att utvecklingen kan ta längre tid hos de internationellt adopterade. Vi använder det som underlag för att tolka in vilka fenomen som gör att den internationellt adopterade inte lyckas i samhället.

"*Intercountry adoption, A multinational perspective*"¹⁰⁰ av Howard Altstein och Rita J. Simon är en internationell studie, från Holland som har ett multinationellt perspektiv på internationell adoption. De tar upp ålderns betydelse för anknytning och senare problematik och störning i utvecklingen. De tar också upp barnets historia som en orsak till senare problem i livet. Det man bör veta är att denna studie är gjord 1980 och det är som sagt gjord i Holland. Det som är speciellt intressant med studien är att den tar upp ett etiskt dilemma angående internationell adoption och ifrågasätter om barnens bästa är i fokus när man väljer att adoptera genom att flytta barnet långt från sitt ursprung. Det är därför vi har valt att ta med den, eftersom den har ett multinationellt perspektiv på adoption. Vi är medvetna om att det blir en kulturell skillnad på denna studie och de andra studierna från Sverige, men med tanke på dess multinationella perspektiv anser vi ändå att denna forskning är av betydelse för undersökningens analys av postkolonialism. Vi tolkar denna text utifrån att författarna tar upp ett etiskt dilemma med att adopterade flyttas från sina hemländer till en helt annat land med annan kultur där de inte har någon biologisk förankring och om detta är det bästa för barnen.

Peter Dumas är tagen ur "*Adopted Children's Behaviour Problems: A review of five explanatory models*" av Beth R. Peters¹⁰¹ och är en internationell studie som utgår ifrån fem modeller på av som kan störa föräldrar, barn relationen. Dumas nämns då i detta sammanhang och vi kommer att använda två av hans tre punkter som kan leda till störning mellan föräldrar, barn relationen, eftersom de är av relevans för denna undersökning. Vi har ingen kunskap om vad Dumas har för förståelse eller vad han har för utbildning. Vi tar med denna studie för att den tar med vad det är som kan leda till problem hos ungdomar som är internationellt adopterade. Denna typ av forskning finns inte i Sverige, vad gäller sensitiviteten mellan barn och föräldrar samt begreppet "godness of fit"¹⁰², i förmågan mellan föräldrar och barn. Vi vill belysa att detta bör forskas vidare på i Sverige med, eftersom detta kommer fram i forskningen om internationellt adopterades egna berättelser att detta kan vara ett problem¹⁰³.

99 2000

100 1991

101 1989

102 Hur väl anpassningsförmågan är.

103 Landerholm, 2003

4. Teori

Materialet kommer att analyseras utifrån en teoretisk referensram utifrån begreppet psykisk ohälsa. Detta begrepp kommer här att definieras och vidare teoretiska begrepp utifrån olika teoretiska perspektiv kopplas till den teoretiska referensramen psykisk ohälsa. Detta är för att kunna förstå de internationellt adopterades situation som individer på 16-26 år, gruppmedlemmar och samhällsmedlemmar för att få en helhetsförståelse av vad som är relevanta för den psykiska hälsan och ohälsan. För att förstå vad som påverkar att man har en god eller inte lika god psykiska hälsa anser vi att alla dessa perspektiv behövs. Den svenska staten definierar i och med socialstyrelsen, statens offentliga utredningar och genom folkhälsoinstitutet vad psykisk ohälsa är och hur de skall förhindra den. Däremot kan de inte förhindra den till det yttersta för det är till sist alltid den enskilde själv som bestämmer över sitt liv. Vidare finns det många teorier som har olika utgångspunkter i hur människan blir till och vad som påverkar vad. Denna teoretiska djungel är snårig och ibland svår att ta sig ut ur. Därför vill vi klargöra att vi har valt att definiera psykisk ohälsa utifrån vad staten anser och vad det teoretiska perspektivet salutogent¹⁰⁴ beskriver det som. De teorier för att beskriva individen och dennes utveckling talar utifrån att samhället påverkar individen och inte som andra perspektiv att individen föds med en inbyggd kultur och språkförståelse. Det perspektiv vi tar fasta på ser därmed individen som en del av samhället och trots att de har vissa medfödda färdigheter, så som förmågan att knyta an och dess temperament, så påverkar dess miljö hur individen sedan utvecklas. Det är ett väldigt komplext område och vi har inte för avsikt att ge en fullständig bild utan visa på olika perspektiv som vi är intresserade av utifrån frågeställningarna.

4.1. *Psykisk hälsa utifrån risk och skyddsfaktorer*

En hel del forskning visar att det finns en högre risk för internationellt adopterade att hamna i en ogynnsam utveckling¹⁰⁵. Studierna visar att adopterade ligger högt i statistiken när det gäller beteendestörningar, psykiatriska och sociala problem samt självmord. För att belysa fenomenet psykisk ohälsa och vilka risker och skyddsfaktorer som finns hos adopterade och få svar på undersökningens frågeställning utgår vi från Aaron Antonovsky¹⁰⁶ som har ett salutogent perspektiv. Antonovsky¹⁰⁷ menar att man skall ta hänsyn till personens hela livshistoria och de stressande situationerna som individen har varit med om. Hur individen löser olika stress situationer genom att hitta olika coping strategier gör skillnaden mellan hälsa och ohälsa. Antonovsky¹⁰⁸ använder sig av begreppet coping strategier är att visa på att individen hittar olika livsstrategier, detta begrepp är annars ett psykologiskt begrepp¹⁰⁹. Det han menar är att en individ som har varit med om väldigt mycket traumatiska och stressande faktorer i livet ändå kan utveckla psykisk hälsa, genom individens personliga förmåga att kunna använda olika coping strategier för varje situation som har varit traumatisk eller stressande. Individen använder inte samma copingstrategi, utan anpassar den efter situationen och det är denna speciella förmåga som gör att individen utvecklar psykisk hälsa och att vissa människor förblir friska. Antonovsky¹¹⁰ menar vidare att man inte skall ta bort alla hinder utan man måste lära människor att simma, alltså att hantera sina liv i och med motgångar. Han menar att man gör det genom att livet blir sammanhängande. Att man ser på individens historia och hur den har handskats med situationen förr.

Tre viktiga begrepp måste finnas för att individen skall se situationen som sammanhängande. För det första bör individen känna att det som händer runt omkring är begripligt, för det andra bör

104 Antonovsky, 2005

105 Lindblad, 2003

106 2005

107 Ibid.

108 Ibid.

109 Det beskriver en persons förmåga att hantera stressfyllda och känslomässigt krävande situationer.

110 2005

individen kunna känna att den har redskap att hantera situationen, för det tredje, att individen ser en meningsfullhet i sin situation. Begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet bildar tillsammans KASAM vilket betyder Känslan Av SAMmanhang, enligt Antonovsky¹¹¹.

När vi tar med KASAM i vår studie, gör vi det utifrån att alla i tonåren och tidig vuxen ålder söker ett sammanhang i sin identitet och för adoptivbarnet kan detta sammanhang vara mer komplicerat genom att många komponenter i sin livshistoria skall vävas samman under identitets bildandet som till exempel faktorer som etnicitet, arv, biologi, klasstillhörighet och att ha dubbla uppsättningar av föräldrar. Allt detta integreras mellan individen och samhället och det kan vara svårt att få ett sammanhang och känna begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet under tonåren när man är som mest känslig. Enligt vissa studier är det just då internationellt adopterade är som mest sårbara i sin utveckling och kan utveckla psykisk ohälsa, såsom beteendestörningar, psykiatriska och sociala problem samt självmord¹¹².

Miljön har en stor betydelse i Antonovskys¹¹³ teori. I vår forskning kommer miljön att bestå av föräldrarnas resurser i form av klasstillhörighet och att de blivit valda av adoptionsbyrån som extra lämpliga föräldrar i relation till det samhälle barnen möter och de vänner de har tillgång till under sitt identitets byggande och tidiga vuxenliv, 16-26 år. Antonovsky¹¹⁴ kommer att användas i relation till Erik H. Eriksson¹¹⁵ som betonar det sociala samhället och de konflikter som uppstår som en del av den personlighet och identitets bildande som människan genomgår. Vår studie kommer att utgå från åldern 16-26 år vilket gör att vi använder oss av adolescensen, tonårsperioden, utifrån Erikssons¹¹⁶ teori. Han anser att tonårsperioden är den mest kritiska perioden i utvecklingen, och präglas bland ungdomar i allmänhet av osäkerhet, experiment av olika roller och sökandet efter den egna identiteten. Som tonåring söker man ofta tryggheten i en grupp genom kläder, musik och andra attribut som gör det möjligt att identifiera sig med andra och tillhöra en grupp. Eriksson¹¹⁷ betonar att i tonåringens identitets sökande vänds blickarna från föräldrarna till jämnåriga vänner och förebilder. Om en stabil identitet växer fram så känner sig personen trygg i sig själv och de olika delarna har integrerats i självet. Individen har lärt sig att handskas med olika frågor och fått de svar som den har sökt. Men om tonårsperioden inte leder till en trygg identitet, kan personen förbli förvirrad. Individen vet inte vem den är och vad den vill med sitt liv. Detta kan leda till en negativ självbild som ger en dålig självkänsla längre fram i livet¹¹⁸.

Från 20 års ålder säger Eriksson¹¹⁹ att relationsbyggandet är viktigt. Individen går in i en period där man skapar nära relationer till andra vuxna och kanske hitta sin livspartner. Eriksson¹²⁰ menar att förmågan till närhet i detta stadium påverkas av hur man har klarat livskriserna i de tidigare skeendena. Han menar att man måste kunna ha en grundläggande tillit hos andra människor för att kunna uppnå närhet, vilket grundlades under de första året i barnets liv då tillit kontra misstro var något som byggdes upp i anknytningen mellan förälder och barn.

4.2. Självet, självbild och identitet

Cederblad, Irhammar, Merke och Norlander¹²⁰ använder sig i sin studie av ett självvärderingsformulär där ungdomarna och adoptivföräldrarna fick fylla i om barnens psykiska

111 Ibid.
112 Hjern/Lindblad/Vinnerljung, 2002
113 2005
114 Ibid.
115 1994
116 Ibid.
117 Ibid.
118 Eriksson, 1994
119 1994
120 1994

hälsa, identitet och biologiska ursprung. Rent allmänt under tonårstiden är självvärdering sammankopplat med den egna kroppen och det egna utseendet. Hur skönhetsidealet ser ut beror på vilket samhälle och vilken kultur individen lever i, men du kan även välja att tillhöra en grupp i en subkultur, vilket på sätt och vis kan ses som en protest mot det accepterade skönhetsidealet i samhället. Under identitetsformandet väljs något som individen känner att den passar in i och som skapar självförtroende. Som internationellt adopterad kan det just under identitets skapandet, vara en extra sårbarhet då man sett sig själv som vit och svensk, men inser att man faktiskt har en annan hudfärg som skall smälta samman med ens eget självkänsla och skönhetsideal. Det här kan leda till en kris. För individen handlar det om att finna en acceptans för sitt eget utseende och ursprung¹²¹.

Eriksson¹²² skriver att om en stabil identitet växer fram så känner sig personen trygg i sig själv och de olika delarna har integrerats i självet. För att koppla detta till Antonovsky¹²³ så utvecklar man under tonåren en bestämd personlighet i en social verklighet som är begriplig och sammanhängande för individen. Individen känner att den hanterar sin livssituation. Under tonåren och tidigt vuxenliv är individens personlighet riktad mot samhället och andras åsikter om individen betyder mycket för självförtroendet. Därför kommer begreppet självet att förklaras utifrån Kohuts biopolära själv¹²⁴.

Kohut¹²⁵ menar att en del av vårt själv står för idealen såsom vi skulle vilja vara och som vi tror att andra vill att vi skall vara, den andra för ambitionen, de själv vi är, och som vi har förmågan att utveckla. Vilket delvis är betingat av biologiska, ärftliga och miljömässiga faktorer. Allt för stora skillnader mellan det verkliga självet och idealsjälvet kan leda till negativa känslor och är enligt vissa socialpsykologer en av orsakerna till psykiska problem, såsom nedstämdhet och depression¹²⁶. I vårt moderniserade land är vi i stor utsträckning påverkade av vad media och andra organ uttrycker sig om hur vi borde vara som människor. Idag har vi höga krav på oss som individer och det är lätt att få en bild av att alla andra redan är framgångsrika, vackra och lyckliga över sitt liv. Men om man skrapar på ytan förstår man att verkligheten är en annan.

Därför kommer vi i vår studie att använda oss av symbolisk interaktion och då begreppet spegeljaget, som myntades av Mead¹²⁷. Han¹²⁸ menar att man uppfattar sig själv såsom andra uppfattar en. Man använder andra människor som spegel i vilken man betraktar sig själv. Alltså är andra människors reaktioner på det egna beteendet avgörande för hur jag uppfattar mig själv, vilket gör det svårt i den tid vi idag lever i. Där vi skapar snabba och flyktiga kontakter som gör det svårt att få den djupare relation som krävs för att man skall få en äkta respons på det egna agerandet. Här återknyter vi till självvärdering och det självvärderings formulär som Cederblad, Irhammar, Merke och Norlander¹²⁹ använder. Självvärdering är ett begrepp utifrån självet som beskriver hur du värderar ditt egna själv utefter hur du känner dig, om du har bra eller dåligt självkänsla¹³⁰. För i det informationssamhälle som vi lever i idag och med det stora utbud som finns tillhands, är ungdomar och tidigt vuxna tvungna att göra många och snabba val. Men varje val man gör kan också leda till ett misslyckande, men också öka självkänslan vilket det gör när individen känner att den har kontroll, och beteendet leder till det som var tänkt. Medan upprepade misslyckande av det man har företagit sig, leder till en negativ självbild och självvärdering¹³¹. Mead¹³² menar att vår självbild

121 Carlberg/Jareno, 2007

122 1994

123 2005

124 Karlsson, 2001

125 Ibid.

126 Ibid.

127 Mead, 1934

128 Ibid.

129 1994

130 Karlsson, 2001

131 Ibid.

132 Mead, 1934

eller föreställningsvärld, ambitionerna vi har och vad vi skulle vilja vara, begränsas av det internaliserade normer vi bär, som talar om vad vi får och inte får göra, men det kan också vara föreställningen om hur individen borde vara enligt någon annans bedömning, som till exempel föräldrar, vänner eller samhälle¹³³. Om idealsjälvet stämmer dåligt överens med ambitionerna som individen har, kan det leda till kris¹³⁴. Utifrån internationellt adopterade menar vi att om till exempel föräldrar till internationellt adopterade har för höga krav på sina barn att de skall bli akademiker medan barnet rent av kanske inte har ett teoretiskt anlag, kan det leda till ett dåligt självförtroende hos barnet och kris i tonåren.

4.3. Anknytning som en del i livsutvecklingen

Anknytning är något som tas upp i den tidiga forskningen om adopterade, som en av orsakerna till psykisk ohälsa¹³⁵. Man menar på att barnets problem med att knyta an kan vara en riskfaktor. Anknytningsteorin säger att just bindningen mellan barnet och föräldern kan ha betydelse för barnets framtida beteende¹³⁶. De barn med osäker bindning tenderar att vara mer aggressiva. Klarar sig sämre i skolan och uppvisar mer beteendestörningar. Osäker bindning är också enligt vissa studier¹³⁷ en riskfaktor för självmordsförsök i tidig ålder. Anknytningsteorin kommer från John Bowlby¹³⁸. Han¹³⁹ representerar några olika anknytningsmönster. Det mönster som ger en trygg anknytning ger också barnet glädje och trygghet. Men om denna anknytning mellan barn och förälder är hotad, som till exempel när ett adoptivbarn blir adopterat, då den är tvungen att bryta ett påbörjat anknytningsmönster till en vårdare för att komma till en ny vårdare i form av adoptivföräldern, kan barnet känna en stor sorg och nedstämdhet. Det är då viktigt att barnet får sörja och att föräldern förstår varför barnet inte verkar glad och hoppar i famnen på en ny vårdare. Bowlbys¹⁴⁰ otrygga anknytningsmönster var: avvisande, ambivalent och desorganiserat. Ett avvisande och ambivalent anknytningsmönster hos adoptivbarn kan enligt forskningen vara övergående i utvecklingen och är föränderligt, medan ett desorganiserat anknytningsmönster är ett oroväckande anknytningsmönster, som kan ses hos barn som har haft tuffa uppväxtbetingelser i form av övergrepp och vanvård¹⁴¹. Varför vi väljer att ta med anknytningsteorin är för att i tidigare forskning¹⁴² om adopterade anser man att detta är en av anledningarna att deras statistik är så hög när det gäller beteendestörningar, psykiatriska och sociala problem samt självmord. Man anser att anknytningsbeteendet har en central betydelse till att barnen senare får problematik. Han menar alltså att barndomsupplevelserna ligger till grund för beteendet under resten av livsutvecklingen¹⁴³. När vi i vår studie använder anknytningsteorin gör vi det i relation till identitet och tidig vuxen ålder, då vi har valt att forska på åldrarna 16-26 år. Anknytningsteorin är viktig då internationellt adopterade har separerat från sin första anknytning. Det kan också ha vistats på barnhem där de har haft flera vårdare men ingen riktig anknytningsperson. En trygg anknytning kan vara en viktig skyddsfaktor mot psykisk ohälsa. Men en otrygg anknytning och då speciellt desorganiserat mönster kan inverka negativt på barnets sociala kompetens och då bland annat ge beteende och relationsproblem. Då vi tar med anknytning i studien gör vi det utifrån att det krävs både barnet och föräldrarna för att knyta an. En adoptivförälder som inte har sörjt färdigt att de inte kan få några biologiska barn eller ser alltför stora skillnader mellan sitt adoptivbarn och dess eget temperament och biologi, kan skapa störningar i anknytningsmönstret. Så när vi använder oss av anknytning så kommer vi att göra det utifrån att båda är bidragande faktorer i anknytningsprocessen, såväl

133 Karlsson, 2001. Kohut.

134 Ibid.

135 Lindblad, 2003

136 Bowlby, 1994

137 Karlsson, 2001

138 1994

139 Ibid.

140 Ibid.

141 Lindblad, 2003

142 Ibid.

143 Ibid.

föräldern som barnet¹⁴⁴.

4.4. Postkolonialism, "vi och dom"

Utifrån etnicitet och det utanförskap som många internationellt adopterade känner har det postkoloniala perspektivet med begreppet "vi och dom" valts då den rasism, diskriminering och de kränkningar som de utsätts för har studier säkerställt hör samman med den psykiska ohälsan som många internationellt adopterade råkar ut för¹⁴⁵. Det postkoloniala perspektivet är ett samhällsperspektiv som utgår ifrån, enligt Maria Carbin¹⁴⁶, att det historiska tillståndet kolonialism inte är över utan ännu idag lever vidare i form av ett maktutövande av väst världen, främst väst Europa och USA, på de före detta koloni länderna samt övriga länder i öst, så som Afrika i stort samt till exempel Orienten, Kina och Indien. Detta perspektiv har ras och etnicitetens maktordning i centrum¹⁴⁷. Enligt Eriksen¹⁴⁸ så beskriver begreppet etnicitet ett förhållande mellan grupper där medlemmarna ser sig själva som särskilda, vidare kan de etniska grupperna vara ordnade efter en hierarkisk uppbyggnad i samhället.

Carbin¹⁴⁹ beskriver utifrån detta att det postkoloniala perspektivet vill upplysa den västerländska delen av världen att den enbart framhäver synen utifrån deras ståndpunkt och att den exkluderar och nedvärderar den österländska synen. Hon¹⁵⁰ beskriver även begreppet "vi och dom" som avser att "vi" är västvärlden och öst är "dom" andra som är olika oss, då de inte är lika kunniga, trovärdiga, civiliserade och de behöver dessutom vår hjälp med att komma vidare i utvecklingen. Den kunskap som produceras i västvärlden om "de andra" är utifrån västvärldens syn och hur "vi" uppfattar dem som annorlunda oss. "Vi" uppfattar därmed de internationellt adopterade som "dom andra" på utsidan och bemöter dem som det, trots att de känner sig som svenska inuti¹⁵¹.

Carbin¹⁵² förklarar att genom denna tudelning av berättelser om två motsatta världar så ser "vi" rasism och kolonialismen som något förgånget vilket rättfärdigar dagens etniska samhällsordningar som något helt annat än diskriminering. Detta gör att de internationellt adopterade är i underläge i dagens svenska samhälle eftersom det historiska sättet att se på rasism och kolonialism gör att "vi" rättfärdigar diskrimineringen och den kränkande behandlingen på "dem" av "oss", genom att beskriva denna behandling som något "vi" inte längre gör.

Det postkoloniala perspektivet belyser, enligt Carbin¹⁵³, även att väst världens industriella framgång utfördes och utförs tack vare de forna kolonierna i tredje världen. Detta kan kopplas till adoptivföräldrarnas rätt att ha barn i väst, som oftast är av övre medelklass och har mycket inflytande i det svenska samhället, då de ofta har akademiska utbildningar¹⁵⁴. Adoptivföräldrarna ser det ibland som en rättighet att ha barn och då vänder man sig till länder där barn finns tillgängliga utan föräldrar som kan ta hand om dem¹⁵⁵. Detta är då i länder som inte är lika väl utvecklade som vårt eget land och där "vi" oftast definierar invånarna som "de andra". Den situation som de internationellt adopterade hamnar i när de kommer till Sverige är mellan två olika världar som är satta i motsats förhållande till varandra och sägs vara radikalt olika varandra, av västvärlden. Detta är naturligtvis svårt för en internationellt adopterad att förhålla sig till och veta på vilken sida

144 Carlberg/Jareno, 2007
145 Hübinette/Tigervall, 2008
146 2004
147 Carbin, 2004
148 1993
149 2004
150 Ibid.
151 Landerholm, 2003
152 2004
153 Ibid.
154 Österberg, 2000
155 Carlberg/Jareno, 2007

man skall stå när man kommer från och identifierar sig med båda dessa världar. Vi tar med det postkoloniala perspektivet för att visa på den svårighet som de internationellt adopterade befinner sig i och den kris som kan uppstå i identitetsutvecklingen, då man hamnar mitt emellan två motstridiga syner på sig själv. Det vi också vill framhäva med detta perspektiv i tolkningen av materialet är dagens svenska samhälles syn på "de andra" och dess rättfärdigande av den diskriminering och den kränkande behandling som sker på "dem". Detta påverkar naturligtvis personen det drabbar på ett negativt sätt och kan vara en av orsakerna till att internationellt adopterade drabbas av psykisk ohälsa, vilket har fram kommit i studier så som Hübnette och Tigervall¹⁵⁶.

4.5. Klass

De internationellt adopterade kommer oftast in i en övre medelklass familj i Sverige, där föräldrarna är akademiskt utbildade har välavlönade arbeten och är mitt uppe i sina karriärer¹⁵⁷. Utifrån det postkoloniala perspektivet kan man anta att barnen inte kommer från denna bakgrund i sina hemländer¹⁵⁸ och att de kan ha svårt att anpassa sig till denna nya syn på livet som en överklassfamilj kräver, enligt Pierre Bourdieu¹⁵⁹. Han¹⁶⁰ menar att i grunden är det kapitalistiska samhället ett klasssamhälle som reproducerar sig som det. Detta betyder att det krävs mer än bara pengar för att tillhöra en viss högre klass, det krävs förvärvandet av sociala mönster, språket och beteendet¹⁶¹. Att vara internationellt adopterad som kommer från ett land med betydligt sämre ekonomiska möjligheter och in i en svensk övre medelklass familj, är som att komma till en helt annan värld, inte bara rent geografiskt, utan också klassmässigt. Detta påverkar de internationellt adopterade, då man inom denna högre klass i det svenska samhället har höga krav på sig själv att prestera utmärkta resultat¹⁶². Adoptivföräldrarna kan därför ha en tendens att ställa för höga krav på sina barn, som vill leva upp till det men som kanske inte har förmågan rent biologiskt. Detta resonemang kommer att kopplas till Kohuts biopolära själv¹⁶³, eftersom adoptivföräldrarnas vilja att barnet skall prestera bra kanske krockar dem vad barnet själv är kapabel till att utföra. Detta är extra viktigt i tonåren och unga vuxna åren, då många unga redan känner press på sig som det är, med alla val som den åldern kräver in för det stundande vuxen livet. En ytterligare press från adoptivföräldrarna kan då bli för mycket då idealsjälvet och det verkliga självvet inte går ihop, vilket leder till psykisk ohälsa för individen¹⁶⁴. Det blir svårt för de internationellt adopterade i detta sammanhang att föra det sociala arvet vidare trots att de enligt Bourdieu¹⁶⁵ har lärt sig alla de sociala mönstren, språket och det rätta beteendet, så räcker inte detta då de kanske inte når samma utbildningsnivå som sina adoptivföräldrar.

5. Resultat/analys

5.1. Frågeställning 1. Hur ser internationellt adopterades psykiska ohälsa ut?

I denna första del av analysen skall resultatet av materialet utifrån den första frågeställningen framställas. Slutsatserna av den positivistiska forskningen kommer här att framföras som kalla fakta och sedan i frågeställningarna två och tre kommer detta användas för olika tolkningar.

156 2008
157 Österberg, 2000
158 Carbin, 2004
159 Månson, 2007
160 Ibid.
161 Ibid.
162 Landerholm, 2003
163 Karlsson, 2001
164 Ibid.
165 Månson, 2007

SOU 2003:49 är en sammanställning av tidigare forskning på adoptivbarn och deras liv efter adoptionen, gjord av Marianne Cederblad. Det som kommer fram i denna studie är att adoptivbarn visar större spridning vad gäller avvikelse i utvecklingen än jämförelsegruppen. Vissa studier har funnit att majoriteten av adoptivbarn förefaller att utvecklas väl med god fysisk hälsa och god självkänsla, men internationellt adopterade är trots allt överrepresenterade i den mest psykiskt belastade gruppen.

Bo Vinnerljung¹⁶⁶ studerade "*Förekomst av adoptivbarn och långtidsvårdade fosterbarn bland placeringar av tonåringar i dygnsvård*" och den visade att internationellt adopterade har 2,4 gånger högre risk än icke adopterad tonåring att hamna i dygnsvård och de var även över överrepresenterade vad gäller att blivit intagen med på grund av psykisk hälsoproblematik.

"*Suicide, psychiatric illness, and social maladjustment in intercountry adoptees in Sweden: a cohort study*" är en artikel ur THE LANCET¹⁶⁷ skriven av Anders Hjern, Frank Lindblad, Bo Vinnerljung. I denna artikel kommer författarna fram till att internationellt adopterade löper en hög risk att drabbas av allvarlig psykisk ohälsa och social missanpassning i ungdomen och i det unga vuxenlivet. De rekommenderar att lämplig hänsyn skall tas till den höga risken för självmord hos patienter som är internationellt adopterade har. De fann även att gruppen internationellt adopterade var inte i lika hög grad gifta och hade färre barn i jämförelse med majoritetsbefolkningen. Vidare var risken att bli arbetslös något förhöjd samt att ha långvarig socialhjälp var lika hög som för invandrargrupperna.

"*Psykisk hälsa bland utlandsadopterade i Sverige*"¹⁶⁸ ur psykisk hälsa av Tobias Hübinette är en sammanställning av tidigare forskning. Den visar att slutenvård för alkohol- och drogmissbruk var vanligare för internationellt adopterade än för kontrollgruppen. De hade som grupp vårdats 2,4 gånger oftare för alkoholmissbruk och 2,2 gånger oftare för drogmissbruk. Som grupp vårdades internationellt adopterade 1,5 gånger oftare för psykos och 2 gånger oftare för neuros inom slutenvård i jämförelse med kontrollgruppen. Även slutenvård för suicidförsök var 3,6 gånger vanligare bland internationellt adopterade som grupp och för genomfört självmord var det 2,8 gånger vanligare i jämförelse med kontrollgruppen.

"*Social functioning of young adult intercountry adoptees compared to nonadoptees*"¹⁶⁹ av Wendy Tieman och Frank C. Verhulst där icke adopterades och adopterades sociala funktioner jämfördes. Visade att de internationellt adopterade i Holland hade mindre parrelationer och vara gifta i mindre utsträckning än icke adopterade. Däremot var de inte mer hämmade i sina sociala relationer än andra. Den akademiska och professionella framgången gjordes ingen skillnad, även om män klarade sig något sämre.

"*Identitet och anpassning hos utlandsfödda adopterade ungdomar*"¹⁷⁰ av Marianne Cederblad, Malin Irhammar, Ann-Mari Merke och Eva Norlander är en epidemiologisk studie som bygger på adoptivföräldrar intervjuer och självvarsformulär till både adoptivföräldrar och adoptivbarn. Man kom fram till att de adopterade ungdomarna hade minst lika, om inte högre grad av självkänsla i jämförelse med jämnåriga icke adopterade ungdomar.

"*Internationellt adopterade i Sverige, En antologi*"¹⁷¹ är gjord på uppdrag IMS och redaktörerna är

166	1999
167	2002
168	2003
169	2005
170	1994
171	2007

Margareta Carlberg och Karin Nordin Jareno. Detta är en forskningssammanställning där det framgår att de flesta internationellt adopterade utvecklas som övriga barn i den svenska befolkningen, men att det finns en överrisk för de barn som växer upp i familjer där det är mindre förekommande med problem i befolkningen i övrigt. Med detta menar författarna att adoptivföräldrarna tenderar att ha en högre utbildning och bättre socioekonomisk situation än en genomsnittlig svensk familj. De adopterade som adopteras senare än sex månader visar på en hög risk för otrygg anknytning till sina adoptivföräldrar. Vidare visar denna antologi på att adopterade har erfarenheter av kränkningar och diskriminering på grund av deras icke svenska utseende. I flera studier som undersökts visar det sig att adopterade har en komplicerat förhållande till sin egen etniska identitet. Det finns även empiriskt stöd för att de internationellt adopterades kränkande och diskriminerande erfarenheter samt identitets problem med sitt eget utseende, ger en förhöjd risk att utföra normbrytande beteende. De adopterade flickorna tenderar att testa droger i större omfattning och att börja med sexuellt umgänge tidigare än jämnåriga svenska flickor. Vidare har internationellt adopterade efter tio års ålder 3 gånger så hög risk att placeras på familjehem och 5 gånger så hög risk att placeras på institution för beteende problem, om man jämför barn från familjer med samma socioekonomiska förhållanden. Adoptionsfamiljerna söker även hjälp för psykiska problem vid högre åldrar i jämförelse med svenska familjer. De internationellt adopterade har 3-3,5 gånger förhöjd risk att få allvarlig psykisk ohälsa som leder till sjukhus inläggning i tonåren och som unga vuxna, jämfört med barn från familjer med samma socioekonomiska förhållanden. De har även 4 gånger så hög risk att genomföra självmordsförsök bland flickorna och att pojkar döra unga genom självmord, i jämförelse med jämnåriga generellt och jämnåriga från likartade socioekonomiska förhållande.

Lindblad¹⁷² skriver i sin bok ”Adoption” att flera registerstudier på senare år har funnit en överrepresentation av psykisk ohälsa och sociala problem hos landets unga vuxna internationellt adopterade. Ändå är man inte ense inom forskningen om internationellt adopterades psykiska hälsa, då till exempel en epidemiologisk studie av Cederblad, Irhammar, Merke och Norlander¹⁷³, fann att de adopterade ungdomarna hade minst lika, om inte högre grad av självkänsla i jämförelse med jämnåriga icke adopterade ungdomar. Att forskningen kommer fram till så olika resultat beror på de olika metoder som används för att mäta den psykiska ohälsan. Det är dock fler studier som kommer fram till en högre grad av psykisk ohälsa för de internationellt adopterade än vad det är studier som visar på motsatsen¹⁷⁴. Det bör i detta sammanhang nämnas att de studier som visar på denna högre risk är oftast genomförda utifrån register utifrån sjukhus inläggningar¹⁷⁵ och dygnsvård¹⁷⁶, vilket skall ställas i kontrast till Cederblad, Irhammar, Merke och Norlander¹⁷⁷ som bygger på adoptivföräldrar intervjuer och självsvarsformulär till både adoptivföräldrar och adoptivbarn. De olika sätten att mäta psykisk hälsa är upplagda för att visa olika resultat, eftersom de mäter olika saker. Det kan vara svårt att identifiera psykosocial problematik genom svarsformulär och intervjuer där respondenterna främst är adoptivföräldrar¹⁷⁸. Vidare har forskning visat att när internationellt adopterade svarar på svarsformulär är det känt att de vill vara till lags och sällan beskriver sina inre tankar och känslor, ens för de personer som de har en nära relation till¹⁷⁹.

5.2. Tema psykisk ohälsa

Här kommer vi att analysera och tolka individens upplevelser av den psykiska ohälsan i samspel

-
- 172 2003
 - 173 1994
 - 174 Lindblad, 2003
 - 175 Hjern/Lindblad/Vinnerljung, 2002
 - 176 Vinnerljung, 1999
 - 177 1994
 - 178 Lindblad, 2003
 - 179 Landerholm, 2003

mellan individ och grupper i samhället samt att förstå vilka risk och skyddsfaktorer som finns i de internationellt adopterades liv vid 16-26 års ålder. Det vill säga att vi skall här redovisa den andra och tredje frågeställningen.

För att kunna tolka det vill säga komma fram till nya infallsvinklar utifrån den positivistiska forskningen, använder vi oss av hermeneutiken för att belysa de adopterades egna upplevelser kring sin adoption och existens. Boken "*Adopterad. Lämnad. Vald. Och sen?*"¹⁸⁰ Landerholm, tar upp viktiga frågor i sin bok vilka även kommer fram i Frank Lindblads bok "*Adopterad*"¹⁸¹. Det finns en konflikt kring forskningen om internationellt adopterade. Det är adoptivföräldrar som har forskat mest inom internationell adoption och det är också de som är mest internationellt kända inom forskningsområdet och det är först på senare tid som adopterade själva har börjat att delta i forskningen. De lyfter fram viktiga synpunkter utifrån deras egna erfarenheter och belyser då viktiga infallsvinklar på forskningen som det borde forskas vidare inom. I Landerholms¹⁸² bok kommer det också fram konflikter som är inbyggda i själva adoptionen. Föräldrarna vill att det skall gå bra för barnen, men det som kommer fram ur de adopterades egna berättelser är att det inte alltid har varit så lätt och ibland har inte adoptionen gått så bra, vilket sårat och skapat konflikter även upp i vuxen ålder. Vad Landerholm¹⁸³ också belyser är att det är två individer med en sårbarhet, i form av övergivenhet, som möts. Barnen är övergivna av sina biologiska föräldrar och adoptivföräldrarna som inte lyckats få barn, är övergivna av sina egna kroppar. Kan det ha betydelse för interaktionen mellan föräldrar och barn? Det här kommer vi att belysa utifrån Erikssons¹⁸⁴ teori. Då adoptivföräldrarna kan befinna sig i en identitetskris samtidigt som barnen gör det. Föräldrarna kanske befinner sig i en identitetskris på grund av att adoptionen kanske inte gick som de hade hoppats på att den skulle. Orsakerna kan till exempel vara om barnens temperament och beteende är alldeles för olikt deras eget. Det kan då bli en påminnelse om att de själva inte kunde få egna barn. Barnens identitetskris kan vara präglad av att ha blivit övergiven som liten. Under krisen kanske de söker sina rötter då de inte känner sig lika sina adoptivföräldrar. De kan ta avstånd från sina adoptivföräldrar i sin sökandet efter sin identitet, men också på grund av att de känner att de inte kan prata med sina föräldrar angående viktiga frågor kring adoptionen. Då de kan känna att de ifrågasätter hela adoptionsprocessen och därmed adoptivföräldrarna. Det här kan innebära svårigheter i interaktionen mellan föräldrar och barn, just i en orolig tid. Landerholm¹⁸⁵ tar också upp en viktig faktor, och det är, vad är det som är normalt. Hon¹⁸⁶ menar på att normalt är föränderligt och speciellt i den tid i vilken vi lever idag då vi har ett informationssamhälle där vad som anses normalt ändras snabbare än tidigare. I varje människas liv finns det avbrott och separationer, men de adopterade har varit med om det i tidig ålder och hennes¹⁸⁷ forskning visar att adopterade har en ökad känslighet för separationer och på så sätt också en minskad tilltro till sin egen förmåga, vilket skapar en dålig självkänsla.

Landerholm¹⁸⁸ och Hübinette och Tigervall¹⁸⁹ tar båda upp att de internationellt adopterade är känsliga mot diskriminering och att detta påverkar hur de ser på sig själva. Deras identitetsutveckling försvåras av att de har vuxit upp i en svensk familj och känner sig som svenskar men ser ut som invandrare och bemöts av samhället som det. Hübinette och Tigervalls¹⁹⁰ forskning beskriver också hur internationellt adopterade blir behandlade utifrån sin hudfärg och att ras

180 2003
181 2003
182 2003
183 Ibid.
184 1994
185 2003
186 Ibid.
187 Ibid.
188 Ibid.
189 2008
190 Ibid.

hierarkin räknas efter graden av mörkhet. Det betyder att en individ med mörk hy kommer längre har lägre status än en med ljus hy¹⁹¹. Landerholm¹⁹² tar vidare upp att de internationellt adopterade lever under mycket press från sina föräldrars klass tillhörighet och att även detta påverkar deras identitetsutveckling. Detta kommer att diskuteras utifrån ett Kohurts biopolära självbegrepp¹⁹³, Mead¹⁹⁴, Bourdieus klassbegrepp¹⁹⁵ och postkolonialism begreppet "vi och dom"¹⁹⁶.

Landerholm¹⁹⁷ tar upp viktiga frågor i sin bok som även kommer fram i Frank Lindblads bok "*Adopterad*"¹⁹⁸ som vi också använder i olika sammanhang för att föra in ytterligare ett perspektiv. Det som han tar upp som vi anser väsentliga för våra tolkningar och som ligger till grund för vårt syfte är internationellt adopterades utvecklingsprocess som kan vara förlängd genom att ett onormalt beteende och psykisk ohälsa, vid den lägre adolescensen, kan vid ett senare tillfälle som ung vuxen, vara ett helt normalt beteende. En orsak till detta kan vara att barnet har haft en tidigare sårbarhet på grund av traumatiska händelser i barndomen och därför behöver ta igen tid. På så sätt blir utvecklingen förlängd. Vidare tar han¹⁹⁹ upp att ett distanslöst beteende hos adoptivbarnet inte behöver vara något negativt och att en otrygg anknytning och en lång vistelse på barnhem inte behöver leda till problem, vilket vi kommer att koppla till Bowlby²⁰⁰ och hans anknytningsbegrepp. Lindblad²⁰¹ tar även upp etiska aspekter angående om det är för barnets bästa att adopteras samt att man kanske skulle behöva ställa mer krav på adoptivföräldrarna då barnen kan ha mycket traumatiska upplevelser och skador med sig från hemlandet.

Altstein och Simon²⁰² skriver att ur ett ideologiskt perspektiv så hjälpte rika länder förr de fattiga länderna och då sågs internationellt adoption till största delen som ett sista sätt att hjälpa det fattiga landet genom adoption. Medan adoption idag nästan enbart sker utifrån att de rika länderna har barnlösa föräldrar, som vill, men inte kan få barn²⁰³. Det sker även idag som en sista utväg då alla andra möjligheter i hemlandet undersökts men vi undrar ändå, vad det är som gör att vi har rätt till det fattigas barn idag? Lindblad²⁰⁴ tar också upp denna problematik om det är för barns bästa vi adopterar eller för att vi inte kan få barn och menar att det alltid skall vara för barnets bästa som det flyttas från sin kultur och förfäder. Han²⁰⁵ menar att de barn som trots allt adopteras till ett annat land, får en bättre uppfostran och möjligheter i livet än vad de skulle ha fått i sitt hemland. I Debatt på SVT1 den 20/11 -08 diskuterar Janne Josefsson, om adoption skall ske trots risk för barnhandel och oegentligheter? Det finns utifrån detta olika syn på om det är rätt att adoptera och vad det är som gör det rätt. Josefsson²⁰⁶ tar även upp fråga om vi skulle adoptera bort våra barn till länder i öst? Den frågan har vi också ställt oss och det är något som kommer diskuteras utifrån de internationellt adopterades egna upplevelser och psykiska ohälsa. Vidare är det av intresse att titta på hur forskningen ser på varför adoption sker, om det är utifrån att det är för barnets bästa eller om det är för att de rika ländernas barnlösa par har rätt till att bli föräldrar.

Vidare vill vi få en förståelse för hur de internationellt adopterade själva upplever det faktum att de

191	Hübinette/Tigervall, 2008
192	2003
193	Karlsson, 2001
194	Mead, 1934
195	Månson, 2007
196	Carbin, 2004
197	2003
198	2003
199	Ibid.
200	1994
201	2003
202	1991
203	Altstein/Simon, 1991
204	2003
205	Ibid.
206	20/11-08

är adopterade och få en helhetsförståelse med perspektiv på individ, grupp och samhällsnivå av deras liv. Vårt syfte är att tolka materialet så att vi kommer fram till möjliga infallsvinklar som kan forskas vidare i och som det inte går att dra några slutsatser av, utan som enbart är tolkningar från oss på den tidigare forskningen.

Från Statens folkhälsoinstitut har det kommit alarmerande rapporter om att ungdomar mår allt sämre idag, med mer ångest och depressioner och en ökad drog och alkoholkonsumtion²⁰⁷. Den psykiska ohälsan bland unga har ökat och när det gäller självmord har statistiken bland de äldre minskat medan den i yngre ungdomsåren har ökat, vilket man tar väldigt allvarligt²⁰⁸.

Statens folkhälsoinstitut skriver om ångslan och oro. Man menar att människan reagerar på olika sätt när det gäller påfrestningar. Vissa kan bli nedstämda, medan andra kan bli aggressiva. Det här beror på temperamentet hos individen²⁰⁹. Att reagera på stress och påfrestningar är högst mänskligt och har varit ändamålsenligt ett sätt att skydda sig mot faror förr i tiden. Men idag i vårt välfärdssamhälle lever vi i en säkrare tillvaro än vad det någonsin har varit²¹⁰.

I programmet Tema: Hälsa från UR, menar Psykiatrikern David Eberhard²¹¹ att ungdomar och barn aldrig har haft det så bra som vi har det idag. Men trots det förväntar vi oss att det skall bli ännu tryggare i vårt samhälle. Han menar vidare att det alltid kommer att finnas faror att vara rädd för, vilket kan leda till stress och nedstämdhet, men framför allt att föräldrar försöker att skydda sina barn istället för att lära dem att överleva. David menar på att man måste rusta barnen redan i tidig ålder. Istället för att överbeskydda dem, borde vi förbereda dem på livet i det informationssamhälle vi lever i med alla val som måste göras under ungdomstiden.

Statens folkhälsoinstitut menar att det fortfarande finns något ändamålsenligt med att bli nedstämd idag, men att det ser annorlunda ut. Idag rör det sig om till exempel när individen misslyckas med något som den har företagit sig, för då kräver situationen en omorientering. Nedstämdheten driver då fram en omorientering, vilket vi behöver göra ofta idag på grund av att tillvaron ändras i snabbare takt än förut. Nedstämdhet och depression är också en signal till omgivningen att individen behöver hjälp, alltså kan perioder av depressiva tendenser vara ändamålsenliga och en överlevnadsstrategi för att omorganisera sin tillvaro. På så sätt kan nedstämdhet vara en överlevnadsstrategi där kroppen signalerar för att behålla hälsan²¹².

Kunskapskanalen UR Tema; hälsa²¹³ i programmet pratade de om den press och stress och de valmöjligheter som står till förfogande bland annat när det gäller utbildningar. I programmet menar man på att det finn alldeles för många valmöjligheter och alldeles för få vuxna att fråga om råd. Det finns heller ingen förutsägbarhet i det liv som levs idag på grund av att tempot är så snabbt i vårt samhälle. Individen har också väldigt höga förväntningar på att lyckas i livet. Från tidig ålder får man budskapet att man kan bli vad som helst, och när det inte sker, kan det leda till depressioner och dåligt självförtroende på grund av misslyckande hos ungdomarna idag. Det här menar man är ett välfärdsfenomen, där vi förväntar oss för mycket av livet. Lina Eriksson²¹⁴ från folkhälsoinstitutet tog också i programmet upp att alkoholkonsumtionen har ökat bland ungdomar och att det här går hand i hand med den ökade ohälsan. För att förebygga både psykisk och fysisk ohälsa bland ungdomar idag, bör man satsa redan i tidig ålder, och framförallt satsa på en god relation mellan barn och föräldrar. Man har sett att det är en av de viktigaste skyddsfaktorerna när

207 http://www.fhi.se/templates/Page2cols____12896.aspx

208 http://www.fhi.se/templates/Page__10592.aspx

209 http://www.fhi.se/templates/Page__6032.aspx#sui

210 http://www.fhi.se/templates/Page__9350.aspx

211 21/11-08

212 http://www.fhi.se/templates/Page__9350.aspx

213 21/11-08

214 Ibid.

det gäller psykisk ohälsa. Det har gjorts en nationell plan för att stödja föräldrar då det främjar hälsan både i uppväxten och senare i livet. Vilket har visat sig av tidigare forskning när det gäller hälsoproblem, såsom beteendeproblem, depressioner och ångest, men även alkoholmissbruk.

Så här framställs verklighetsbilden ut för våra ungdomar idag. Ohälsan har stigit och självmordsstatistiken gått ner i åldrarna. Mitt i det här så har man uppmärksammat en överrisk för allvarlig psykisk ohälsa bland internationellt adopterade. Det finns också en överrisk när det gäller självmord, som är det yttersta uttrycket för psykisk ohälsa. David Eberhard²¹⁵ föreslår att man skall förbereda ungdomarna för att komma ut i vuxenlivet istället för att överbeskydda dem. Folkhälsoinstitutet har också fått alarmerade rapporter från en registerstudie där Hjern, Lindblad, och Vinnerljung²¹⁶ analyserade data från ett flertal nationella databaser. Av den statistiska analysen framkom det att internationellt adopterade löper större risk än majoritetsbefolkningen att utveckla psykiatriska symptom, missbruk, men även ökad risk för självmord. När det gäller uppgifter om psykiatriska, sociala och missbruksrelaterade problem så kom uppgifterna enbart ifrån slutenvård, det vill säga inlagda på sjukhus, inte öppenvården, då det inte fanns någon statistik över den²¹⁷.

Många internationellt adopterade har vuxit upp under ogynnsamma förhållanden i sitt hemland, i dessa fall har det skapat en större sårbarhet. När då barnen blir adopterade av nya föräldrar vill man så som förälder skydda sitt barn så mycket som man kan, vilket leder till att de vill beskydda barnen när man vet att etnicitet, arv och klass är något som barnen måste konfrontera i identiteten i mötet med samhället. Cederblad, Irhammar, Merke och Norlander²¹⁸ skriver att en faktor kan vara att ungdomarna har levt i en skyddad miljö med resursstarka föräldrar i ett samhälle där de varit älskade oberoende av sitt utseende. Men det här kan också ett smärtsamt möte för adoptivbarnet när de bemöter samhället som inte ser dem som vilken svensk som helst. Det här kan tänkas vara en faktor som kan leda till identitetskris hos ungdomarna. Det här kan vara en riskfaktor att barnet lever i en skyddad värld där det ofta är svenskar runt omkring dem. Från samma klass och samma trygga område, där de kanske inte reflekterar så mycket över klass och etnicitet eftersom klassen binder dem samman. Medan när de kommer in i nya grupper såsom gymnasiet ofta innebär kan etniciteten göra sig hörd och det kan bli en chock som skapar en sårbarhet då de är tvungna att konfronteras med etnicitet och rasideologin. Kanske blir de inte accepterade som svenskar utan ifrågasatta utefter utseende och vad de gör i Sverige, vilket individen kanske inte reflekterat över. I Landerholms²¹⁹ bok beskriver hon att språket, gesterna, värderingarna och de uttalade reglerna får man från sina föräldrar och omgivningen. Man har blivit "Svensk" inuti. Men andra kan se en som invandrare på grund av utseende. Men det som kroppen säger och den kultur som de tillhör till exempel att se ut som en Korean, har man ingen förankring till inombords.

Ett sätt att hitta ett förhållningssätt till detta, kan vara, som en beskriver i boken;

"Jag är väldigt kameleontig. Det betyder inte att jag är inställsam, men jag anpassar mig till det mesta. Men jag tror att jag har en framtoning i alla fall av att vara ganska självständig och stark och man måste ju alltid... har alltid, på något vis fått bevisa att jag är duktigare än alla andra. Det är precis som kvinnor får göra i en mansdominerad värld, så blir det väl för en själv också. Den som antyder att man inte skulle prata bra svenska får ju se till att ändra den uppfattningen ganska snabbt för då växlar man om till en mer akademisk svenska. De blir så förblindade av hudfärgen, men det är sällan folk frågar, "Jamen, vad gör du i Sverige" men det har väl blivit lite mer oro, när det har blivit så mycket främlingfientlighet. Som igår när det var den 6:e Juni, man känner sig lite sådär... undrar om man är delaktig eller inte. Men det är en tanke som kommer och så går den

215 Ibid.

216 2002

217 Hjern/Lindblad/Vinnerljung, 2002

218 1994

219 2003

igen.”²²⁰.

Det detta citatet så väl belyser är hur individen kan ta till olika strategier för att hantera den dubbla identiteten. Den här personen levde med rädslan för att bli ifrågasatt gällande varför hon var i Sverige och över hennes existens. Hennes sätt att förhålla sig till det var, som hon beskrev det själv, att bli en kameleont. Att anpassa sig, men att hela tiden leva med rädslan att bli misstagen för att vara invandrare. Hon betonade sin klasstillhörighet för att hitta en överlevnadsstrategi.

Slutligen säger hon att det med åren blivit lättare att vara mörk, eftersom det finns många mörka svenska förebilder idag. På så sätt kan man säga att hon hittar ett sammanhang där hon känner att hon kan hantera situationen av att se annorlunda ut mot majoritetsbefolkningen. Men att ändå känna sig som den vita majoritetsbefolkningen.

Det hon belyser med sin upplevelse är hur oron kan skapa psykisk ohälsa, men också hur individuella copingstrategier kan skapa psykisk hälsa, då man hittar förebilder och ett sammanhang, KASAM, i sin tillvaro²²¹. Frågan man kan ställa sig här, är om en skyddsfaktor hade varit att använda sig av metoder som man gör i till exempel USA. Där finns det speciella program för att förbereda adopterade på att konfronteras med orättvisor och diskriminering²²². Därför att man vet att det här är något som ungdomarna kommer att behöva bemöta när de möter samhället. Cederblad, Irhammar, Merke och Norlander²²³ menar vidare att främlingsfientligheten har ökat i Sverige, och adoptivföräldrar är oförberedda på att lära ut sådana överlevnadsstrategier. Antonovsky²²⁴ menar att man måste titta på hela personens livshistoria och de stressande situationer som individen varit med om för att se hur de tidigare har löst situationen.

Han²²⁵ menar att en individ som har varit med om traumatiska och stressande faktorer ändå kan utveckla en psykisk hälsa. Alltså kan internationellt adopterade, trots traumatiska händelser och stressande faktorer tidigt i barndomen, ändå utveckla en psykisk hälsa. Förutsättningen för att individen skall kunna göra det, trots sin speciella sårbarhet, är att den har en personlig förmåga att kunna använda olika copingstrategier, som krävs för just den situation som skall lösas. Antonovsky²²⁶ menar också att man inte skall ta bort alla hinder, vilket vi tolkar som att man inte skall överbeskydda barnen utan lära dem att ”simma”. Att hantera sina liv, i med och motgångar.

Förutsättningen för att lära någon att ”simma”, menar Antonovsky²²⁷ är att livet blir sammanhängande, man använder sig av KASAM. Individen måste kunna känna att vad som händer runt omkring är begripligt. Men eftersom internationellt adopterade har en större sårbarhet genom att de har varit med om en eller flera separationer, måste man också se på deras historia enligt Antonovsky²²⁸, för att kunna se hur de har löst tidigare stressande situationer och på så sätt kunna hjälpa dem att hitta nya sammanhang. Adoptivbarnen kan ha använt sig av överlevnadsstrategier som under den första uppväxttiden var nödvändiga, men i längden ger individen ohälsa. En sådan överlevnadsstrategi kan vara ett distanslöst beteende, som i tonåren och i det tidiga vuxenlivet kan innebära att individen går in i vilka relationer som helst, vilket kan medföra att individen blir utnyttjad fysiskt och psykiskt, eftersom integriteten och skyddet är borta. Detta medför en risk för den psykiska hälsan. I Landerholms²²⁹ bok beskriver många adopterade hur de rent känslomässigt

220 Landerholm, 2003: 280-281

221 Antonovsky, 2005

222 Cederblad/Irhammar/Merke/Norlander, 1994

223 1994

224 2005

225 Ibid.

226 Ibid.

227 Ibid.

228 Ibid.

229 2003

isolerar sig eller släpper in alldeles för många i sitt liv. För att lära barnen att "simma" och att hitta KASAM²³⁰, torde det vara viktigt att överbevisa barnet om att föräldern står kvar, vilket kan ta lång tid, då adoptivbarnet har en separation och misstänksamhet mot vuxna bakom sig då de en gång har blivit övergivna. En annan förutsättning för att lära barnet att "simma" är att lära det att hantera stressande situationer på ett annat sätt och att ingå i olika sociala relationer där de lär sig att ta vara på sin integritet och skydda sig själv för att inse att de som individ har ett värde. Om inte individen lär sig att "simma" kan sårbarheten enligt Mead²³¹, leda till att de använder sig av andra människor utifrån vilken de betraktar sig själva. Om individen uppfattar sig som ovärdig att respekteras och älskas, är det detta som förmedlas i interaktionen med andra människor, vilket leder till reaktioner på det egna beteendet och på så sätt bekräftar hur personen uppfattar sig själv. Det blir en självuppfyllande profetia som förstärker det dåliga självförtroendet genom upprepade misslyckande i interaktionen med andra människor som inte leder till några djupare relationer²³².

En annan sårbarhetsfaktor för internationellt adopterade i interaktionen med andra människor under adolecensen och tidiga vuxenlivet, är att integrera det biologiska arvet med det arv och den miljö som deras adoptivföräldrar bidrar med. Att hitta en historia som gör att dessa bitar hänger samman och blir en del av självet. En historia som de kan förmedla i interaktionen med andra människor och som gör att individen får en begriplighet kring sin egen identitet och i känslan av att känna sig som vit men ändå uppfattas som invandrare. För att nå KASAM²³³ under det känsliga tonårsperioden och under det tidiga vuxenlivet behöver individen redskap för att finna sin identitet och livshistoria. Ett redskap och ett skydd under denna svåra tid är vänner, skola, förebilder, viktiga andra, föräldrarnas stöd och coaching ut i samhällslivet. Om individen finner meningsfullhet kring sina livsfrågor om arv, etnicitet och miljö, så kan det skapa psykisk hälsa.

Något som kan vara en sårbarhet under en period i en persons liv kan senare i utvecklingen visa sig vara samstämmigt med majoritetsbefolkningen, det vill säga helt normalt.

Forskningen visar att internationellt adopterade har en förlängd utveckling²³⁴. Det som menas med det här är att om man forskar på internationellt adopterades psykiska ohälsa och beteendestörningar under en längre period, så kan det som visar sig vara ett onormalt beteende och psykisk ohälsa, vid den lägre adolescensen, vid ett senare tillfälle som ung vuxen, vara ett helt normalt beteende. En orsak till detta kan vara att barnet har haft en tidigare sårbarhet på grund av traumatiska händelser i barndomen och därför behöver ta igen tid. På så sätt blir utvecklingen förlängd. Lindblad²³⁵ skriver bland annat att ett adoptivbarn som har blivit adopterat och precis varit med om en separation, kan det vara viktigt att utvecklingen i vissa avseenden kan få gå bakåt. En regression som gör att barnet får tid att ta igen sig, vilket gör att det kanske går bakåt i ålder²³⁶. Många adopterade i boken Adopterad, beskriver att de är rädda för att bli lämnade och att det här har blivit ett livstema som har medfört en sårbarhet. De har svårt med separationer, vilket tyder på att det kan ta tid att ta igen vissa traumatiska händelser i livet, som att bli lämnad vid tidig ålder som skapar en sårbarhetsfaktor.

Det här kopplar vi till Antonovsky²³⁷ då utvecklingen kan ta längre tid för adopterade, då de behöver ta igen tid och hur fort det går är individuellt och beroende på vilka traumatiska händelser som individen har varit med om. Men också hur individen tidigare har hanterat stressande situationer. Forskningen menar att ett beteende som kan vara onormalt vid ett tillfälle, kan vara normalt vid ett annat. Det här tyder på att individen har hittat en coping strategi enligt

230 Antonovsky, 2005

231 1934

232 Mead, 1934, menar att vår självbild är en föreställningsvärld.

233 Antonovsky, 2005

234 Lindblad, 2003 och Carlberg/Jareno, 2007

235 2003

236 Lindblad, 2003

237 2005

Det är kroppen som signalerar att omorganisera sina resurser och finna psykisk hälsa. Förustättningar för att hitta psykisk hälsa är att individen ser de möjligheter som finns i form av vänner, familj och viktiga andra. De tar tag i det sunda för att överleva och överger det som skadar och skapar psykisk ohälsa. I vissa fall kan tyvärr de närmaste vara de som skapar den psykiska ohälsan då en anknytning inte har kommit till, eller interaktionen mellan barn och föräldrar består av konflikter, vilket skapar större sårbarhet hos individen och kan skapa psykisk ohälsa under en längre tid in i vuxenlivet.

I boken "*Adopterad, lämnad, vald och sen?*" av Landerholm²³⁹ finns det berättelser från adopterade som har varit med i statistiken angående beteendeproblem och psykisk ohälsa, men som vuxna ändå hittat ett sammanhang. Man kan säga att den här gruppen tillhör de som har haft en försenad utveckling. Något som verkade onormalt vid ett tillfälle i form av beteendeproblem och psykisk ohälsa, blev vid ett senare tillfälle i livet lika normalt som majoritetsbefolkningen.

En person beskriver att sammanhanget kom när hon åkte tillbaka till sitt hemland. Hon beskrev det som att hennes adoptivföräldrar var helt annorlunda henne själv. Hon ville vara som dem, men hon kände sig aldrig lik dem. Hon berättar att hon fick ihop sin historia när hon hälsade på i sitt hemland. Hon menar att hennes person fick ett sammanhang. Hennes biologiska mamma visade sig vara allt annat än den fantasibild som hon hade drömt ihop. Landet och människorna som fanns där kunde hon känna igen sig i, däremot inte sin biologiska mamma, men hon fann ändå en viktig del av sin biologiska historia, även om hennes mor hade varit en fantasibild som inte stämde överens med verkligheten, vilket är vanligt för adoptivbarn, att antingen sätta sina biologiska föräldrar på en piedestal eller att hysa agg mot dem. Nu var hennes liv inte längre en fantasi utan alla delar fanns där och hon kunde känna att hon visste var hon kom ifrån och sitt ursprung²⁴⁰. Antonovsky²⁴¹ menar att för att en person skall kunna hitta psykisk hälsa, om den varit med om traumatiska händelser, måste den hitta meningsfullhet med sin existens och det var just det som den här personen fann, vilket gjorde att hon kunde gå vidare med sitt liv.

Något som också kan ha bidragit till att hon gick vidare med sitt liv är att hon slutade att idealisera sina biologiska och adoptivföräldrar, vilket gjorde att hon kunde ha en sann bild av dem. Det gjorde att hon kunde efterleva sina egna ambitioner enligt Kohut²⁴² och bli precis den hon ville bli, istället för att leva i en föreställningsvärld som inte stämde med verkligheten.

Hon hade försökt att bli som sin adoptivmamma, men misslyckats. Såg sedan sin biologiska mamma som en idealiserad bild som hon försökte att spegla sig i. Men när hon mötte denna verklighet, kunde hon se att hon inte var lik någon av dem, och kunde då använda ambitionen att bli den hon kunde bli. Det sanna jaget som var en balans mellan idealet och ambitionen. På så sätt kan man säga att varför hon mådde dåligt under en period var för att det var för stora skillnader mellan idealsjälvvet och ambitionen, vilket kan orsaka psykiska problem, såsom nedstämdhet och depressioner²⁴³.

238 Ibid.

239 2003

240 Landerholm, 2003

241 2005

242 Karlsson, 2001

243 Kohut menar att vår självbild, eller föreställningsvärld, ambitionerna vi har om vad vi skulle vilja vara begränsas av de internaliserade normer vi bär som talar om vad vi får och inte får göra. Men det kan också vara föreställningen om hur individen borde vara enligt någon annans normer som föräldrar eller samhälle. Om idealsjälvvet stämmer dåligt överens med ambitionerna som individen har kan det leda till kris. Karlsson, 2001.

Ur "*När livet inte längre är värt att leva – Berättelser om fyra unga adopterade*"²⁴⁴ som är skriven under redaktion av Lindblad tas en berättelse om en kille som heter Martin upp. Han tog sitt liv och i boken återberättar hans mamma hur hon anser att han såg på sig själv och sin identitet i och med att han var adopterad. Mamman tar upp hur Martin kände det att vara svensk inuti, men hur svårt det var att inte bli tagen för att vara svensk eller inte bli accepterad som vit. Denna splittrade syn på sin egen identitet, att Martin såg sig som svensk på utsidan såväl som på insidan, men samhället såg en invandrare på utsidan och bemötte honom som en sådan, vilket inte stämde överens med den bild Martin hade av sig själv²⁴⁵. Meads²⁴⁶ spegeljag används här för att belysa hur samhällets syn på Martin påverkar honom i sin uppfattning av sig själv. Martins bild av sig själv krockar med den bild andra har av honom vilket leder till en splittrad bild av sig själv. Martin hade inte resurserna för att internalisera båda dessa bilder av sig själv²⁴⁷, vilket ledde till att livet inte längre var begripligt, hanterbart eller meningsfullt²⁴⁸. Denna avsaknad av känsla av sammanhang i livet²⁴⁹ är det många internationellt adopterade som känner och det kan leda till psykisk ohälsa hos en del, men det beror på vilka resurser man har att handskas med de olika bilderna av sig själv²⁵⁰.

5.3. Tema anknytning

Erik H. Eriksson²⁵¹ skriver att under barnets första år, så är barnet helt beroende av föräldrarna och föräldrarnas förmåga att ge kärlek och uppmärksamhet och det avgör om barnet kommer att utveckla tillit eller misstro till omvärlden, vilket senare kommer att speglas i relationer till andra, till exempel under tonåren och det tidiga vuxenlivet då det måste finnas en grundläggande tillit till andra människor hos individen för att kunna ingå nära relationer med andra och inte bara ytliga kontakter²⁵². Bowlby²⁵³ betonar att anknytningen är något som alla människor har med sig som medfött och det är ett ömsesidigt samspel och kontaktsökande mellan barn och vårdare. När vi tar med anknytning som begrepp i studien, gör vi det utifrån att det är lika viktigt med adoptivföräldrarnas bidrag som med barnets. Carlberg och Jareno²⁵⁴ och Cederblad²⁵⁵ skriver om anknytning och där menar man att vissa internationellt adopterad kan ha svårt att knyta an till de nya adoptivföräldrarna på grund av att de levt under svåra uppväxtbetingelser som till exempel långa tider på barnhem eller byte av vårdare ofta. Forskningen²⁵⁶ säger också att dåliga uppväxtbetingelser har större betydelse än åldern vid ankomsten till adoptivföräldrarna för psykisk ohälsa hos internationellt adopterade. Vad alla är överens om när det gäller forskningen är att det är svårt att veta vad barnet har med sig i bagaget. Man vet inte hur många vårdare barnet har haft, eller hur illa de har farit.

Cederblad²⁵⁷ refererar till Mary Ainsworth's studie om otrygg anknytning då begrepp såsom avvisande, ambivalent och desorganiserat mönster användas. Avvisande och ambivalent anknytningsmönster kan variera över tid. Man menar att barn med ett sådant mönster senare i livet kan utveckla ett tryggt anknytningsmönster till sina adoptivföräldrar. Däremot så är ett desorganiserat anknytningsmönster mer oroväckande och kan ofta ses hos barn som har haft tuffa uppväxtbetingelser i form av övergrepp och vanvård vilket är ett anknytningsmönster som inte

244 2002
 245 Mead, 1934
 246 Ibid.
 247 Ibid.
 248 Antonovsky, 2005
 249 Ibid.
 250 Ibid.
 251 1994
 252 Eriksson, 1994
 253 1994
 254 2007
 255 2003
 256 Carlberg/Jareno, 2007 och Cederblad, 2003
 257 2003

varierar över tid och ofta leder till beteendeproblematik såsom kriminalitet och psykisk problematik som vuxen. Karlsson²⁵⁸ menar också att det finns en riskfaktor för självmordsförsök i tidig ålder när det gäller osäker bindning.

Bowlby²⁵⁹ menar att ett distanslöst beteende hos barn förmodligen är sprungen ur otrygg anknytning i form av undvikande mönster till sin vårdare. Lindblad²⁶⁰ skriver i boken "Adoption" att distanslöshet är ett beteende som varierar hos adoptivbarn. Han²⁶¹ menar att mindre former av distanslöshet inte skall jämföras med anknytningsproblem, utan kan ses som en överlevnadsstrategi. Så länge den inte är för långvarig kan det ha varit ett sätt för barnet att få uppmärksamhet som kan ha varit till nytta²⁶². Individerna gör då en omorganisering genom att söka sig till andra personer vilket är en skyddsfaktor och en överlevnadsstrategi för att finna psykisk hälsa, eller enligt Antonovsky²⁶³, vilket är ett sätt att anpassa sin individuella copingstrategi efter vad situationen kräver för att individen skall kunna utveckla psykisk hälsa.

Men det som kan vara negativt med ett distanslöst beteende är att barnet kanske inte vet sina egna gränser och på grund av det söker kontakt med alla människor och på grund av det hamnar i farliga situationer.

Ytterligare en orsak till att ett distanslöst beteende kan ställa till ett problem, är om vårdaren inte ser att barnets avståndstagande från dem har att göra med att barnen har blivit svikna av sina tidigare vårdare och därför behöver längre tid för att gå in i ett nytt anknytningsmönster med den nya vårdaren. Det kan leda till en konfrontation om adoptivföräldrarna har svårt att hantera detta beteende. De kanske har längtat efter barnet och känner sig avvisade och visar då själva ett avvisande beteende tillbaka, för att de inte förstår att barnet sörjer sin separation från tidigare vårdare. Det här ställer då till problem i anknytningen mellan adoptivföräldrar och adoptivbarn, som gör att barnet kan få problem i tonåren och tidiga vuxenliv, då det kan leda till ytliga kontakter med människor, att inte riktigt våga lita på någon²⁶⁴. Lindblad²⁶⁵ skriver att en otrygg anknytning och en lång vistelse på barnhem inte behöver leda till problem. Barn kan kompensera mycket, men en förutsättning är också adoptivföräldrarnas förmåga att ta emot ett barn. Vidare skriver han²⁶⁶ att barn som vistats längre än ett halvår på barnhem, kan vara en känslig grupp, därför att de har en extra sårbarhet och kan därför ställa högre krav på föräldrarna. Han²⁶⁷ tycker att det vore rimligt från samhällets sida att ställa särskilt noggranna krav på urvalet av adoptivföräldrar till barn som vistats länge på barnhem. Det här menar vi tyder på att anknytningsprocessen måste vara från båda hållen en särskild lämplighet hos föräldrarna för att hantera barn med extra sårbarhet.

Forskningen visar att en trygg anknytning är en viktig skyddsfaktor mot psykisk ohälsa såväl som bland internationellt adopterade som hos normalbefolkningen. Då man pratar om anknytning och internationell adoption, tar man för givet att barnet ofta har haft flera vårdare om det äldre än ett halvår²⁶⁸. Enligt Bowlby²⁶⁹ är det livsviktigt med anknytningen för det lilla barnet för att det senare i livet skall kunna fortsätta knyta an och kunna ha nära relationer till andra människor. Han²⁷⁰

258	2001
259	1994
260	2003
261	Ibid.
262	Lindblad, 2003
263	2005
264	Bowlby, 1994
265	2003
266	Ibid.
267	Ibid.
268	Cederblad, 2003
269	1994
270	Ibid.

skriver vidare att de första åren i anknytningen är de allra viktigaste. Det är då vi lär oss ett anknytningsmönster det vill säga de referensramar ur vilka vi kan ta kontakt och förhålla oss till andra människor²⁷¹. Enligt Lindblad²⁷² så är de barn som blir adopterade när de är över fyra år, de som löper högst risk för att drabbas av psykisk ohälsa. De hade även sämre utbildning och ekonomisk status. Detta kan stämma överens med den statistik som säger att åldern på barnet vid adoptionen inte spelar någon roll utan det är hur många vårdare som de haft och hur lång tid de var på barnhem²⁷³. Vad vi menar med det är att enligt Bowlby²⁷⁴ så är de första åren i anknytningen de allra viktigaste. Om då barnen är upp till fyra år innan de kommer till Sverige, har de kanske fått ett tillräckligt gott anknytningsmönster om de haft en vårdare eller barnhem som har varit tillräckligt gott, som gör att de kan knyta an även när de kommer till Sverige. Ett barn som är äldre än fyra år har kanske hunnit byta vårdare såpass många gånger och kan också ha alldeles för många minnen kvar från barndomen som har varit traumatiska. Samtidigt är det så att barn som är adopterade efter sju års ålder inte finns med statistiskt och därför kunde inte dessa barn komma med i till exempel Hjern, Lindblad och Vinnerljungs²⁷⁵ registerstudie om internationellt adopterades hälsa. Vidare menar vi, att bli adopterad efter sex månaders ålder och innan tre års ålder, till och med kan vara en skyddsfaktor då ett anknytningsmönster redan kan ha kommit till som en referensram till andra människor och nya vårdare.

5.4. Tema Självet och Identitet.

Eriksson²⁷⁶ menar att tonårstiden är en av de mest kritiska perioderna i utvecklingen. Bland alla tonåringar präglas denna osäkerhet av den egna identiteten och man experimenterar med olika attribut för att få tillhöra en grupp. I identitetssökandet vänds blickarna mot vännerna och jämnåriga förebilder. Karlsson²⁷⁷ skriver vidare om Eriksson att förmågan att ingå nära relationer grundlades under de första åren i barnets liv då tillit kontra misstro var något som byggdes upp i anknytningen mellan föräldrar och barn. Om tonårsperioden inte leder till en trygg identitet menar Eriksson att personen kan bli förvirrad. Individen vet då inte vem den är och vad den vill med sitt liv. Detta kan leda till en negativ självbild²⁷⁸.

I Kunskapskanalens Tema: Psykisk ohälsa²⁷⁹, har vi tagit upp vad statens folkhälsoinstitut säger om dagens välfärdssamhälle. I programmet menade man att det inte fanns någon förutsägbarhet i det liv som levs idag. Vi ärver inte våra föräldrars arbeten, vi kan bli precis vad vi vill idag. Men om man inte blir det kan det leda till depressioner och dåligt självförtroende på grund av misslyckanden. Vi har valt att förklara självet ifrån Kohuts biopolära själv²⁸⁰. Han²⁸¹ menar att en del av vårt själv står för idealen, såsom vi själva skulle vilja vara, och den andra delen för ambitionen. Den delen av självet som vi är och som vi kan utveckla beroende på biologiska, ärftliga och miljömässiga faktorer. Om det är för stora skillnader mellan idealen och ambitionerna, kan det leda till nedstämdhet och depressioner hos individen²⁸². Vi menar att det är en bra förklaring på varför vissa internationellt adopterade kan må extra dåligt under identitetsutvecklingen. I Landerholms²⁸³ bok finns det många berättelser som berättar samma sak. I boken berättar många adopterade hur de har försökt vara duktiga för att bevisa för sig själva, adoptivföräldrar och samhälle att de duger och har

271 Bowlby, 1994
 272 2003
 273 Cederblad, 2003
 274 1994
 275 2002
 276 1994
 277 2001
 278 Eriksson, 1994
 279 21/11-08
 280 Karlsson, 2001
 281 Ibid.
 282 Ibid.
 283 2003

rätt att vara här. Det Landerholm²⁸⁴ också skriver är att de adopterade skiljer sig åt när det gäller att föra arvet vidare, vad det gäller utbildning och jobb ifrån sina adoptivföräldrar²⁸⁵.

Bland annat säger en flicka i Landerholms²⁸⁶ bok att hon tror att hon är korkad för att hon inte har anlag att bli akademiker som hennes föräldrar är. Hon pratar här om idealen som sker i relation till den miljö som hon växt upp i. Adoptivföräldrarna stod för det som hon ville bli, samtidigt som hon hatade det, för att hon kände att hennes personliga anlag det vill säga ambitionen, inte stämde överens med de ideal hon hade för att bli lik sina adoptivföräldrar. Den här personen kommer senare i berättelsen att nå ett sammanhang, eller ett KASAM enligt Antonovsky²⁸⁷. Hela sin uppväxt har hon ansträngt sig för att bli lik sina adoptivföräldrar och det omgivande samhället. Hon har försökt att foga sig, men har kommit till en insikt som skapar psykisk hälsa i hennes liv, enligt Antonovsky²⁸⁸. Hon beskriver det såhär:

*”Vad härligt att va en människa som bara kan massor och min adoptivmamma är precis sån. Plötsligt insåg jag att det är så det är. Jag har haft en sån förebild. Jag har nånstans velat bli som hon, fastän jag aldrig erkänt det för mig själv utan jag har spottat på det hon är och representerar. Det är så många sidor som jag hatar hos henne, men jag önskar faktiskt också att jag var sådan. Men jag kan aldrig bli sån”*²⁸⁹.

Det här belyser Kohuts biopolära själv²⁹⁰. Där idealen för individen har varit att bli som sin mamma, lika duktig och framgångsrik. Men hennes ambition stämde inte överens med detta, och när hon insåg vem hon själv var och accepterade sin egen talang och förmåga kunde idealsjälvvet och ambitionen hamna på en jämnare nivå²⁹¹ som gjorde att hon inte drabbades av psykisk ohälsa genom att hela tiden misslyckas med att uppnå önskan att vara lik sina föräldrar. Hon fann då ett sammanhang som gjorde att hon inte behövde bevisa för sig själv, adoptivföräldrar eller samhälle, att hon dög och hade rätt att vara här²⁹².

Internationell forskning på adoption har Peter Dumas²⁹³ tre faktorer som kan störa föräldrar, barn relationen, men eftersom vi anser att endast två av dem är av intresse i denna undersökning så har vi valt att tam med endast dessa.

A, Adoptivföräldrarnas överengagemang i de adopterade.

B, Adoptivföräldrarnas höga förväntningar på de adopterades prestation.

Detta kopplar vi till Landerholm som tar upp detta utifrån de internationellt adopterades egna upplevelser av dessa faktorer som kan störa föräldrar, barn relationen.

Det finns också annan internationell forskning, som²⁹⁴ Cederblad²⁹⁵ tar upp, där man studerade anknytning i en grupp av 160 internationellt adopterade barn som kom innan 6 års ålder. Vid första tillfället skilde sig inte anknytning hos mödrarna vad det gällde sensitivitet för barnet från biologiska familjer. Däremot när dessa familjer senare följdes upp, var adoptivföräldrarna mindre sensitiva. Man spekulerade då i om att den minskade sensitiviteten kunde ha att göra med att mor

284 Ibid.

285 Österberg, 2000

286 2003

287 2005

288 Ibid.

289 Landerholm, 2003: 289

290 Karlsson, 2001

291 Ibid.

292 Antonovsky, 2005

293 Ur Beth R. Peters, 1989, clinical Psychology review Vol 19.

294 1997

295 2003

och barn paren, hade sämre ”goodness of fit”²⁹⁶ genom att barnens genetiska faktorer kom fram, såsom temperament, deras personliga egenskaper blev tydligare så att föräldrarna hade svårt att identifiera sig och kommunikationen blev då svårare mellan föräldrar och barn²⁹⁷. Den här internationella forskningen²⁹⁸ finns det samband med i Landerholms²⁹⁹ bok där hon tar upp familjer där föräldrar kan ställa orealistiska krav när det gäller studieprestationer. Det finns också adopterade som kan känna sig ensamma och inte våga fråga om viktiga livsfrågor, därför att allting skall vara så perfekt³⁰⁰. Carlberg och Jareno³⁰¹ skriver att anknytning kan påverka barnets sociala kompetens och sociala känsloliv. Orsaken till att människor adopterar idag är ofta barnlöshet. Lindblad³⁰² skriver att obearbetad sorg hos föräldrarna över infertiliteten riskerar att störa relationen till adoptivbarnet. Vad man kan tänka sig är att ju äldre barnet blir, desto mer kommer den personlighet fram som är ärftlig och biologisk och inte stämmer överens med adoptivföräldrarna. Har föräldrarna då inte kommit över infertiliteten, kan det bli ännu svårare att acceptera barnets olikhet, speciellt under tonårstiden då barnet börjar söka efter sina rötter och kanske i sitt identitetssökande verkar ta avstånd från sina adoptivföräldrar³⁰³.

Identitetssökandet hos adoptivbarnet kan då ske i samband med att adoptivföräldern när medelåldern som enligt Eriksson är mellan 40 och 65 år, då det handlar om generativitet kontra stilla stående. Generativiteten står för det positiva som individen anser sig ha bidragit med, som till exempel att fostra barn. Om det då inte går bra så kan det kännas som ett misslyckande för adoptivföräldern om till exempel adoptivbarnet har beteendeproblem eller kriminalitet. Men enligt Eriksson³⁰⁴ kan det också vara så att tidigare identitetsupplevelser gör sig påminda under just denna tid. Att till exempel inte fått barn under tidiga vuxenåldern, att ha drabbats av infertilitet, kan göra sig påmint under denna period. Då det kanske blir påtagligt att adoptivbarnet inte är biologiskt då de skiljer sig så mycket i temperament och beteende. Enligt statistiken så drabbas inte den högre medelklassen, som adoptivföräldrarna oftast tillhör, av psykisk ohälsa såsom beteendeproblematik, psykiatrisk vård, missbruk och kriminalitet³⁰⁵.

Den här konflikten kan ses utifrån föräldraperspektivet och då relateras till Kohuts biopolära själv³⁰⁶, då idealbilden inte stämde överens med det lilla barn som de en gång adopterade. Idealbilden av ett barn som skulle bli lik de själva. Om de bara gav det lilla barnet kärlek, uppfostran, trygg miljö och medicin så var föreställningen och ambitionen hos föräldrarna att barnet skulle leva upp till deras förväntningar att vara goda samhällsmedborgare. Men när så inte skedde kan ett misslyckande göra konfrontationen ännu värre under tonårstiden då barnet försöker att få ihop sina olika delar i sin existens bland annat genom att söka efter sina biologiska rötter.

Något som är centralt för ungdomstiden och gäller majoritetbefolkningen i allmänhet är utseendet och den egna kroppen. Den här perioden innebär en stor sårbarhet för internationellt adopterade³⁰⁷. Då de blir väldigt medvetna om sin utländska etnicitet, men även det biologiska och arvmässiga skillnaden.

Det här påverkar och skapar större svårigheter i arbetet med att integrera sin egen ambition om vem

296 Hur väl anpassningsförmågan är.

297 Cederblad, 2003

298 Ibid.

299 2003

300 Landerholm, 2003

301 2007

302 2003

303 Lindblad, 2003

304 1994

305 Hübinette, 2003

306 Karlsson, 2001

307 Hübinette/Tigervall, 2008

individen skulle kunna bli efter arvmässiga och biologiska förutsättningar och vad individen vill bli efter idealsjälvet³⁰⁸. Kanske vill individen bli vit då den känner sig som vit inuti³⁰⁹.

Frågor som individen kan ställa sig är; tycker jag om den människan som står framför mig i spegeln när andra ser mig som något som jag själv inte ser mig som. Det här kan skapa psykisk ohälsa hos internationellt adopterade, då det kan leda till depressioner eftersom idealsjälvet inte stämmer överens, det blir en kluvenhet hos individen.

Lindblad³¹⁰ skriver också om en ökad psykisk ohälsa bland kvinnor när det gäller anorexi nervosa. Han³¹¹ menar att barnet kan ha varit utan mat eller undernärt när det kom till Sverige, som kan vara en del av symptomutvecklingen. Vi ser fenomenet anorexi nervosa, som ett välfärdsproblem som även majoritetsbefolkningen lider av och som har ökat bland unga men även gått över till killar. Den förhöjda risken hos internationellt adopterade kvinnor att utveckla anorexi nervosa, tyder på en större sårbarhet mot majoritetsbefolkningen, vilket kan bero på att de har höga förväntningar från sig själva och andra, idealen och ambitionen, plus att skönhetsidealet som når alla ungdomar, kan vara extra tufft när man inte är samspelt med sin egen etnicitet och kan integrera den med identiteten och självbilden, vilket gör det svårt att acceptera sin egen kropp och utseende. Många adopterade beskriver hur de känner sig oskyddade inför andras blickar³¹², att det känns som om folk har vakande ögon på dem, hur det skall gå för dem i framtiden.

En adopterad beskriver det såhär:

*"Jag kan känna mig avklädd. Inte fysiskt, utan oskyddad. Min teori om det hela... det är lite det här med att bli sedd, Jag tycker väldigt illa om speglar. Det har jag hört från flera andra adopterade också. Jag har hört flera som tyckt illa om speglar. Eller sin egen spegelbild, fotografier och att se sig själv. Så jag tror att det har att göra med att inte vilja se min spegelbild, att inte vilja visa sig naken. Jag badade inte bastu offentligt förrän jag var 30 år. Det är någonting i det här som går ihop på nåt sätt, nåt med att känna sig oskyddad."*³¹³.

Forskningen³¹⁴ säger vidare att adopterade ingår färre relationer och skaffar sig barn i mindre utsträckning än majoritetsbefolkningen. Orsaken till det kan vara enligt adopterades egna berättelser³¹⁵ att man inte vet vad sitt arv är och därför är osäker på att föra det vidare. Man vet också med sig, enligt forskning, att utvecklingen kan ta längre tid för adopterade. Att hitta sig själv som ung vuxen, för att sedan kunna ingå en relation som resulterar i barnafödande, kan ta lång tid. Det kan krävas att individen hittat ett sammanhang, KASAM, enligt Antonovsky³¹⁶. Det som också kom fram i Landerholms³¹⁷ bok, är att adopterade kan ingå relationer som leder till barnafödande, men också många gånger separationer ifrån partnern.

Anorexi nervosa kan man också koppla till barnafödande och prestationskrav. Det finns olika förklaringar till symptombilden kring sjukdomen. Ett av dem är att man inte vill växa upp, utan kroppsligt förbli barn. Det kan vara stressande att komma in i vuxenlivet som gör att man vill stanna kvar i barnåldern som känns trygg. En annan förklaring av symptombilden är att det ofta är högpresterande människor som känner mycket krav från andra och sig själva och vill ha kontroll på

308 Karlsson, 2001, Kohut
309 Hübinette/ Tigervall, 2008
310 2003
311 Lindblad, 2003
312 Landerholm, 2003
313 Landerholm, 2003:151
314 Lindblad, 2003
315 Landerholm, 2003
316 2005
317 2003

tillvaron. De här symptombilderna kan vara något som speglar sig i den högre statistiken av sjukdomen bland kvinnliga internationellt adopterade.

Eriksson³¹⁸ skriver att i den tidiga vuxenåldern som handlar om närhet och isolering, så kan isolering vara ett tema hos den unge vuxne på grund av att barnet under latensåldern, det vill säga från sju till fjorton år, då barnet går in i skolans sfär: Den perioden handlar för barnet om arbetsflit kontra mindervärde. Barnet går då in i nya aktiviteter och relationer. Om barnet under denna period känner att den inte är duktig och uppskattad i skolan, till exempel genom att den inte ingår i sociala relationer eller klarar av skolgången, kan detta leda till mindervärde hos barnet. I forskningen³¹⁹ skrivs det att barn som är adopterade efter sju års ålder ofta har det svårare med det abstrakta språket. Det här är en sårbarhetsfaktor hos adopterade, då språket kan skada självkänslan och leda till mindervärde enligt Eriksson³²⁰, för att man inte presterar lika bra som de andra i klassen. Mindervärdet hos barnet kan också växa och göra barnet ännu mer sårbart om de har en påtryckning ifrån föräldrarna som själva har en akademisk bakgrund vilket leder till höga krav hos barnen om de vill att barnen skall åstadkomma så mycket som möjligt på så kort tid som möjligt för att barnen skall kunna ta igen den förlorade tiden och ha möjlighet att lyckas.

I sin välvilja kanske föräldrarna inte förstår att barnet måste ha tid att ta igen, regrediera, i utvecklingen. Kanske måste de till och med börja sin skolgång senare. Enligt Eriksson³²¹ så kan alltså mindervärdeskänsla som uppstår under sju års ålder göra att individen ha svårt att lita på andra människor och släppa in vänner eller relationer i sitt liv då de är rädda att de inte duger som de är. Rädslan för att inte duga och att misslyckas, kommer då att vara en del av deras personlighet.

5.5. Tema Postkolonialism "vi och dom" och identitet

Det postkoloniala perspektivet är ett samhällsperspektiv som utgår ifrån, enligt Carbin³²², att det historiska tillståndet kolonialism inte är över utan ännu idag lever vidare i form av ett maktutövande av väst världen på de före detta koloni länderna samt övriga länder i öst. Detta perspektiv har ras och etnicitetens maktordning i centrum³²³. Enligt Eriksen³²⁴ så beskriver begreppet etnicitet ett förhållande mellan grupper där medlemmarna ser sig själva som särskilda, vidare kan de etniska grupperna vara ordnade efter en hierarkisk uppbyggnad i samhället.

Carbin³²⁵ beskriver även begreppet "vi och dom" som avser att "vi" är västvärlden och öst är "dom" andra som är olika oss, eftersom de inte är lika kunniga, trovärdiga, civiliserade och de behöver dessutom vår hjälp med att komma vidare i utvecklingen. Den kunskap som produceras i västvärlden om "de andra" är utifrån västvärldens syn och hur "vi" uppfattar dem som annorlunda "oss". Carbin³²⁶ förklarar att tudelningen av berättelser om två motsatta världar, visar på att "vi" ser rasism och kolonialismen som något förgånget, genom att beskriva kolonialismen som ett historiskt tillstånd. Detta gör att denna kränkande behandling kan fortgå och rättfärdigas eftersom "vi", den etniska samhällsordningen och diskrimineringen i dagens samhälle, som sker av "oss" på "dem", ses som något helt annat än diskriminering och därför är den legitim.

Denna diskriminerande och kränkande behandling av "de andra" som de internationellt adopterade anses vara på grund av deras icke svenska utseende har tillsammans med deras komplicerade

318 1994
319 SOU 2003:49
320 1994
321 Ibid.
322 2004
323 Carbin, 2004
324 1993
325 2004
326 Ibid.

förhållande till sin egen etniska identitet, visat sig ge en förhöjd risk att utföra normbrytande beteende³²⁷.

Hübinette och Tigervall³²⁸ skriver om särbehandlingen som internationellt adopterade utsätts för i det svenska samhället och Landerholm³²⁹ diskuterar skillnaden mellan att vara internationellt adopterad och invandrare. Vi tolkar en skillnad i det som Landerholm³³⁰ tar upp, att invandrare har oftast en känsla av att de inte är svenska, då de har andra sociala mönster med sina landsmän. De känner att de har en bakgrund från en annan kultur och ett som de betraktar som sin. Invandrare är vana vid diskriminering och kränkande behandling, eftersom de har sett och hört hur den privata sfären, av föräldrar och vänner, berättar om hur de blivit särbehandlade. Att däremot vara internationellt adopterad, med två uppsättningar föräldrar från olika kulturer gör att de står utan biologisk förankring i ett nytt land. Genom adoptionen har de gjort en lång kultur- och klassresa som gör att de ofta tappar delar av sin biologiska bakgrund med språk och historier om sina förfäder. Utifrån Landerholm³³¹ så står de oftast ensamma med sina upplevelser och tankar och många adopterade känner sig därför ensamma och vågar inte prata om viktiga livsfrågor.

En möjlig tolkning som vi fick utifrån denna text var att, kanske är det så att adopterade inte har något försvar mot denna diskriminering och kränkande behandling, då de känner sig som svenskar inuti och oftast inte har haft samma vana inom privatsfären, som invandrare, att bli utsatta för rasism. Detta ser vi som en riskfaktor för psykisk ohälsa som internationellt adopterade har, som inte invandrare har då de har hört om denna diskriminering i privat sfären. Vidare står de internationellt adopterade mer ensamma med denna erfarenhet, då de inte känner att de kan prata med sina svenska adoptivföräldrar om detta.

Hübinette och Tigervall³³² beskriver hur internationellt adopterade blir behandlade utifrån sin hudfärg och att ras hierarkin räknas efter graden av mörkhet. Det betyder att en individ med mörk hy kommer längre har lägre status än en med ljus hy³³³. Enligt postkolonialismen grundar denna ras hierarki sig i att ”vi” anser oss bättre, kunnigare och mer civiliserade än ”dem”, därför anser ”vi” oss ha ”rätt” att vara högre upp i ras hierarkin och nedvärdera ”dem”³³⁴. Hübinette och Tigervall³³⁵ berättar om en händelse med en adoptionsmamma som var på en lekplats med sina adopterade barn:

”Och sen så det man märker är ju den här lekplatsrasismen som finns. När man har varit på någon allmän lekplats, och man håller sig i bakgrunden, och de sitter och leker, framför allt Oscar då som är väldigt mörk, på något sätt har det varit tydligast med honom som är mörkast, man kan höra ”jag vill inte sitta i sandlådan med den här bruna pojken”, jag menar hade någon sagt ”jag vill inte sitta i sandlådan med den blonda flickan med den rosa kjolen”, då hade man sagt att ”alla måste få vara i sandlådan”, då hade man varit framme och förmanat, men i det här fallet har man inte gått in från vuxet håll och gjort något”/.../”³³⁶.

Vi tolkar detta som att barn lär sig det som föräldrarna gör och säger och denna händelse kopplar vi samman med att det visar på att barn även lär sig föreställningen om ”vi och dom”. Att ”vi” som är vita har högre status än ”dem” som är bruna³³⁷. Vår tolkning av mamman i citatet ovan är att hon

327 Carlberg/Jareno, 2007

328 2008

329 2003

330 Ibid.

331 Ibid.

332 2008

333 Hübinette/Tigervall, 2008

334 Carbin, 2004

335 2008

336 Sammanfattande utdrag ur kommande bok av Hübinette/Tigervall, 2008 s. 6-7.

337 Hübinette/Tigervall, 2008 och Carbin, 2004.

också tar upp en viktig skillnad i förhållandet mellan "vi och dom", då "vi" inte reflekterar över skillnaden i ras hierarki fören "vi" möts av en individ som tillhör "dom andra". Detta säger hon i att man inte hade behandlat en ljus flicka på det sättet för då hade plötsligt lika behandlings regeln gällt. Den gäller däremot inte för dem som är längre ner på ras hierarkin i och med att de har mörkare hy. Därför att "vi" inte ens ser att "vi" diskriminera och se ner på "dem", eftersom det ligger i den koloniala historien, i det förflutna, att behandla dem så³³⁸.

Fortsättning av citatet ovan:

*"Sedan har jag märkt att om jag börjar närma mig, att de börjar koppla ihop, så de ser att han hör ihop med mig, då börjar de bete sig mer normalt. Då blir det mer att man säger till att "alla måste vara med, alla får vara här". Och det är en intressant iakttagelse: "oj då, han är tydligen inte bara vilken invandrare som helst"."*³³⁹.

Vi förstår detta som att även adoptivföräldrarna märker av denna diskriminering och det kan vara svårt att veta hur man som svensk skall hantera detta. Detta blir ännu svårare om man inte är förbered på att det kan bli ett problem eller att man som adoptivförälder fortfarande sörjer sin infertilitet. Ett viktigt sätt från adoptivföräldrarnas sida är att göra motstånd mot detta sätt att agera i samhället för att skydda barnet. Detta skydd mot rasism förstår vi som att barnet har under barndom en under barndomen i och med sina svenska adoptivföräldrarna, men när de kommer upp i tonåren och blir unga vuxna så orienterar de sig i samhället utan detta skydd. Vi tolkar detta som att detta skydd kan bli en riskfaktor för psykisk ohälsa då många inte vet hur de skall hantera denna nya syn på sig själva. Spegeljaget från Mead³⁴⁰ som är ett begrepp på grupp nivå, kommer in i detta sammanhang, eftersom de internationellt adopterade i denna ålder speglas som invandrare av samhället och detta internaliseras med den bild de har av sig själva som svenskar³⁴¹. Detta kan då leda till psykisk ohälsa om individen inte har resurser nog att hantera detta och få ett begripligt och meningsfullt liv³⁴².

Dessutom känner internationellt adopterade sig oftast ensamma med dessa tankar, eftersom de inte känner att de kan prata om detta med sina vänner eller biologiska svenska adoptivföräldrar³⁴³. Vi förstår det som att vara internationellt adopterad gör att man varken hör hemma bland svenskar, då man inte har ett svenskt utseende, men inte heller bland invandrarna eftersom man känner sig som svensk inuti, då man växt upp i en svensk övre medelklass familj³⁴⁴. Detta får belysas med ett citat från Hübinette och Tigervalls³⁴⁵ kommande bok:

*"Eftersom alla man har sett runt omkring en har varit vita, så såg jag inte mig själv utifrån. Eftersom jag bara såg vita människor, så var det ju svårt att inte tro att man inte var som dem"*³⁴⁶.

Utifrån Antonovsky³⁴⁷ förstår vi det som att de internationellt adopterade blir, i och med sin uppväxt i en svensk familj, extra sårbara för rasism och om de inte har resurser att hantera detta så ökar risk att drabbas av psykisk ohälsa.

De internationellt adopterade har olika sätt att hantera denna tudelade syn på sin identitet och vi

338 Carbin, 2004, postkolonialism

339 Sammanfattande utdrag ur kommande bok av Hübinette/Tigervall, 2008 s. 6-7.

340 Mead, 1934

341 Ibid.

342 Antonovsky, 2005

343 Landerholm, 2003

344 Hübinette/Tigervall, 2008

345 2008

346 Sammanfattande utdrag ur kommande bok av Hübinette/Tigervall, 2008 s. 3

347 2005

tolkar det som om dessa strategier anses av författarna Hübinette och Tigervall³⁴⁸ som sårbarhetsfaktorer som gör det svårt för de internationellt adopterade att se sig själva som en hel individ med båda identiteterna internaliserade i sitt själv.

Den första strategin att hantera denna tudelning av identitet på som Hübinette och Tigervall³⁴⁹ tar upp är att förneka eller ignorera sin kroppsliga olikhet i jämförelse med svenskar så som sina adoptivföräldrar.

Den andra strategin är att ifrågasätta och göra motstånd mot att de faktiskt har ett icke svenskt utseende och hävda att de faktiska är svenska medborgare trots sin mörka hy och att det är helt okej.

Det tredje sättet som internationellt adopterade hanterar denna tudelning av identiteten på är genom att överdriva sin svenskhet³⁵⁰. Framför allt att överrepresentera sin svenskhet och även sin klass, innebär oftast menar Hübinette och Tigervall³⁵¹ att de internationellt adopterade måste lyckas bra med skola, kamrater och den fortsatta akademiska utbildningen i sina adoptivföräldrars fotspår, så att de kan känna att de hör till. Denna strategi kopplar vi samman med Bourdieu³⁵² som skulle kalla det för att klassamhället producerar sig, eftersom det är just sådana mönster och krav som krävs för att man skall bli accepterad i den övre medelklassen, som de flesta internationellt adopterade tillhör.

Landerholm³⁵³ skriver också att de adopterade ofta beskriver hur tacksamma de är och känner sig över att de blivit valda av sina nya föräldrar. Utifrån detta vill de naturligtvis att sina nya föräldrar skall vara stolta över dem och även det leder till en ökad press på de internationellt adopterade att prestera bra inom alla områden. Eftersom deras adoptivföräldrar oftast är ifrån den övre medelklassen och det tillhör deras sociala mönster att allt skall se perfekt ut och fin mat, kultur och konst, det akademiska språket, stilen med dyra märkeskläder, boendeområdet och vänkrets betyder mycket för dem³⁵⁴. Denna klass sociala mönster lär de sig, men dessa mönster stämmer ofta dåligt överens med det övriga samhällets sociala mönster. De blir istället bemötta med rasism, diskriminering och kränkande behandling. De sociala mönstren i klassen gör att den ekonomiska situationen inte är lika viktig, men istället får de unga internationellt adopterade problem att komma in i samhället i övrigt, eftersom de kommer blir diskriminerade när de söker jobb. Den klass som dessa unga killar och tjejer växer upp i tolkar vi som att den kan vara en riskfaktor för att lyckas i det övriga samhället. Det kan vara så att det som påverkar mest i denna tolkning nog är den rasism som sker i vårt samhälle och att det kan vara lättare för en adopterad med ljusare hy och få arbete än för en individ med mörkare hy³⁵⁵. Denna skillnad gör också att det är lättare att smälta in i det svenska samhället och tas för att vara svensk, det skapar helt enkelt en mindre skillnad av känslan att vara annorlunda. Ljus hy på en internationellt adopterad kan därför ur ett postkolonialt perspektiv ses som en skyddsfaktor i mötet med det svenska samhället. Vi ser det som att ju ljusare hy en internationellt adopterad har nog påverkar mer än vad klasstillhörigheten under uppväxten har gjort.

De internationellt adopterade vågar inte prata om sig själva med sina föräldrar eller vänner, vi tolkar det som att de istället gömmer de sig bakom sin egen vilja att passa in i föräldrarnas beteende och den klass de tillhör³⁵⁶. Denna vilja att vara till lags tar över deras verkliga önskan och behov, vilket

348 2008
349 Ibid.
350 Hübinette/Tigervall, 2008
351 2008
352 Månson, 2007
353 2003
354 Månson, 2007, Bourdieu
355 Hübinette/Tigervall, 2008
356 Landerholm, 2003

utifrån Kohuts biopolära själv³⁵⁷ kan säga vara verklighetssjälvet som inte går ihop med idealsjälvet, det som individen eller samhället vill att han/hon skall vara.

De internationellt adopterade vill som tidigare nämnts uppnå en överdriven svenskhet för att kunna förneka att de har ett icke- svenskt utseende³⁵⁸. Vi tolkar detta som att de då tar avstånd från sin egen person, sitt temperament och ambition samt var de kommer ifrån. Återigen kan man koppla detta till begreppet "vi och dom" i att vilja vara så svensk som möjligt för att bli accepterad av den klass de lever i och för att skydda sig från den rasism som dom utsätts för av dem de försöker vara, de vita svenskarna³⁵⁹. Detta leder till att de lever efter vad de tror andra vill att de skall vara och inte efter hur de själva vill vara. Kohuts biopolära själv³⁶⁰ kommer in här igen och även denna gång ser det ut som verklighetssjälvet inte går ihop med idealsjälvet. Idealsjälvet ser ut att vinna individens identitet genom att uppföra sig som så svensk som möjligt för att passa in i samhällsklassen och undvika rasismens svidande ord, vilket kan leda identitetskris och psykiska problem³⁶¹.

Det postkoloniala perspektivet betonar att "väst" anser att det är det ända rätta och att allt annat är annorlunda, ociviliserat och okunnigt³⁶². Detta förstår vi som att det kan leda till att de internationellt adopterade känner sig underlägsna och kanske använder sig av den andra strategin som Hübinette och Tigervall³⁶³ nämner, med att ifrågasätta och göra motstånd mot att de faktiskt har ett icke svenskt utseende. De kommer då att hävda att de faktiska är svenska medborgare trots sin mörka hy och att deras hemland är så mycket mer än vad "vi" i väst ser. Eller så kanske de använder sig av den första strategin genom att förneka att de kommer ifrån något annat land och har en mörkare hudfärg. Vi tolkar att dessa strategier leder även till sårbarhet hos de internationellt adopterade, då de trots alla försök att framhäva, förneka eller göra motstånd, ändå diskrimineras av de vita, som de internationellt adopterade själva ser sig som inuti.

De internationellt adopterade kommer som sagt ifrån både den "civiliserade"³⁶⁴ och den "okunniga"³⁶⁵ världen och vi antar att detta påverkar identitetsutvecklingen för dessa unga killar och tjejer. Detta kan kopplas till Kohuts biopolära själv³⁶⁶, eftersom de inte får ihop sin svenska identitet³⁶⁷ med deras biologiska identitet³⁶⁸ och detta kan leda till identitetskris, psykisk ohälsa och vidare till självförakt och självmord³⁶⁹. Meads³⁷⁰ begrepp spegeljaget kommer in i denna tolkning, eftersom de internationellt adopterades identitetsbilder inte går ihop på grund av att samhället ser dem som invandrare men de ser sig själva som svenskar och det är som sagt svårt att internalisera båda dessa motstridiga bilder till en hel identitet.

Det som Altstein och Simon³⁷¹ tar upp i "*Intercountry adoption, A multinational perspective*" som vi anser är speciellt intressant, är det etiska dilemma angående internationell adoption då författarna ifrågasätter om det är för barnens bästa som man väljer att adoptera och flytta barnet långt ifrån sitt ursprung. Även Lindblad³⁷² tar upp denna problematik utifrån ett kulturellt perspektiv att det kanske inte är så bra att flytta barn så långt bort från sina förfäder. Vi förstår detta utifrån ett

357 Karlsson, 2001

358 Hübinette/Tigervall, 2008

359 Ibid.

360 Karlsson, 2001

361 Ibid.

362 Carbin, 2004

363 2008

364 Väst, postkolonialism, Carbin, 2004

365 Öst, postkolonialism, Carbin, 2004

366 Karlsson, 2001

367 Idealsjäl, Kohut, Karlsson, 2001

368 Verklighetssjäl (vår tolkning av det biopolära begreppet), Kohut, Karlsson, 2001

369 Karlsson, 2001

370 Mead, 1934

371 1991

372 2003

postkolonialt perspektiv som vi anser säger att "vi" rättfärdigar adoptionen med att "vi" anser oss vara bättre än "dem". Därför är det ur "vår" syn helt självklart att barnet har rätt till ett bättre liv hos "oss"³⁷³. Altstein och Simon³⁷⁴ skriver att ur ett ideologiskt perspektiv så hjälpte de rika länderna förr de fattiga länderna och då sågs internationellt adoption till största delen som ett sista sätt att hjälpa det fattiga landet genom. Medan adoption idag nästan enbart sker utifrån att de rika länderna har barnlösa föräldrar, som vill, men inte kan få barn³⁷⁵. Visserligen är det fortfarande den sista utvägen då hemlandet skall utrett alla möjligheter för barnet att stanna i hemlandet, men när inte det går så får barnlösa par i de rika länderna adoptera det. Vad är det då som gör att vi har rätt till det fattigas barn idag? Utifrån postkolonialismen kan man tolka det som att det är för att vi anses mer kunniga och civiliserade än "dem"³⁷⁶ och i denna bild tillkommer även att vi är bättre på barnuppfostran. Vidare kan man se det utifrån att det handlar om klass, då det oftast är de fattiga ländernas lägre klasser som adopterar sina barn till de rika ländernas rika barnlös föräldrar. Även Lindblad³⁷⁷ tar upp om det är för barns bästa vi adopterar eller för att vi inte kan få barn och menar att det alltid skall vara för barnets bästa som det flyttas från sin kultur och förfäder. Han³⁷⁸ menar att de barn som trots allt adopteras till ett annat land, får en bättre uppfostran och möjligheter i livet än vad de skulle ha fått i sitt hemland. I Debatt på SVT1 den 20/11 -08 diskuterar Janne Josefsson, om adoption skall ske trots risk för barnhandel och oegentligheter? Detta kopplar vi till att de föräldrar som adopterar barn tillhör den övre medelklassen och där är det svårt att komma åt missförhållanden för barnen, eftersom deras klass tillhörighets sociala mönster³⁷⁹ är att visa en perfekt sida utåt. Josefsson tar även upp fråga om vi skulle adoptera bort våra barn till länder i öst? Detta är värt att tänka på, då "vi" behandlar "dem" som om "dom" vore mindre värda, men det hade kanske lika gärna ha varit tvärtom? Vi har funderat mycket på vad det är som gör att "vi" förutsätter att "de" måste ha varit med om något fruktansvärt i sitt hemland eller skulle ha varit det om de inte kom hit³⁸⁰? Är det bästa för barnet att bli adopterad? Vi ställer dessa frågor utifrån tolkningen av etnicitetproblematiken men "vi och dom" samt att den övre medelklassen som dessa barn adopteras in i kanske inte alltid är det bästa för dem. Vidare kan man fråga sig om adoption sker utifrån att det är för barnets bästa eller om det är för att de rika ländernas barnlösa par har rätt till att bli föräldrar? Dessa diskussions frågor kommer vi att diskutera närmare under sammanfattning/diskussions kapitlet.

Hübinette och Tigervall³⁸¹ skriver att adopterade ofta känner att de måste komma med en förklaring till varför de befinner sig i Sverige. Vi anser att det speglar "vår" syn på att "de" är annorlunda och inte hör hit³⁸². De har trots allt lika stor rätt att vara här som alla andra svenska medborgare, eftersom de vuxit upp i en svensk adoptivfamilj. I denna fråga om varför de befinner sig i Sverige bottnar det sig även en undran om var de varit med om tidigare i sitt liv, då de inte bodde här. Detta är oftast svårt för en internationellt adopterad att svara på, eftersom de oftast har mycket lite information om sitt liv innan adoptionen³⁸³. Vidare bottnar dessa frågor om internationellt adopterades hemland i olika fördomar om hemlandet. Så när frågan ställs om vilket land de kommer ifrån kommer det direkt tillbaka något fördomsfullt om det landet som svaras. Vi förklarar detta med det postkoloniala perspektivet, att "vi" anser oss vara bättre än "dem", då det är "de" som är annorlunda "oss"³⁸⁴. Det ifrågasättande av hemlandet som dessa fördomar står för riktar sig också

373 Carbin, 2004, postkolonialism.

374 1991

375 Altstein/Simon, 1991

376 Carbin, 2004

377 2003

378 Ibid.

379 Månson, 2007

380 Carbin, 2004, postkolonialism

381 2008

382 Carbin, 2004, postkolonialism

383 Carlberg/Jareno, 2007

384 Carbin, 2004

som ett ifrågasättande av den internationellt adopterades rätt att vara i Sverige och av dess hela existens som individ. Vi anser att detta blir som en ytterligare påminnelse att de inte hör hit utan egentligen hör hemma någon annanstans.

Detta resonemang får avslutas med ett citat från Landerholm³⁸⁵ som skriver om hur adopterade kan känna sig oskyddade inför andras blickar, vilket kan leda till ett behov av att gömma sig undan.

*"På nåt vis bär jag på en känsla av att folk tittar på mig och att jag inte har förmåga att sätta gränser. Det är inte varje dag men det finns där och speciellt när man känner sig lite murrig. Människor som vill uppträda, de vill ha uppmärksamhet. Men det här är ju inte självvalt. Nu har jag börjat känna att jag bli irriterad när jag känner att jag inte kan få vara ifred med mina egna tankar när jag är ute utan att andra tittar på en. På det här att jag måste värja mig för andras blickar. Att jag måste vara vaksam. Egentligen tror jag inte att någon skulle göra mig något, men deras blickar blir som... som de skjuter pilar mot mig. Jag går där och försöker vara helt vanlig fast jag ser annorlunda ut och jag är rädd. Rädd för att rätt som det är skall någon säga: "Du har inte rätt att vara här!" Det har ju faktiskt hänt när man är adopterad. Då kan det hända igen. Det finns ingen garanti för att få finnas och få finnas kvar, och i längden påverkar det självkänslan"*³⁸⁶.

5.6. Tema Klass

Torun Östberg³⁸⁷ fann i sin studie att det fanns stora skillnader bland utlandsadopterades inkomst, utbildning och civilstånd, som indikerar på att utlandsadopterade har svårare att föra sitt sociala arv vidare. Detta kan tyda på att det krävs mer än att komma från en rik familj för att föra det sociala arvet av denna klass vidare, som Bourdieu menar³⁸⁸. Han³⁸⁹ förklarar att det behövs utbildning och förmågan att reproducera sociala mönster och beteenden för att föra den sociala klassen vidare. Vi tolkar det som att det är enligt Österberg³⁹⁰ förmågan att reproducera utbildningsnivån som detta sociala arv av klass faller på, eftersom vi anser att de internationellt adopterade har svårt att få arbete, då de diskrimineras. Det är för övrigt även svårare för de adopterade männen att föra det sociala klass arvet vidare och klasstillhörigheten för dem är snarare en nackdel i det svenska samhället, eftersom de har svårare att få arbete än kvinnorna³⁹¹, då de diskrimineras mer på arbetsmarknaden.

Landerholm³⁹² skriver att föräldrarna som adopterar har blivit valda att adoptera, eftersom de lever upp till en samhällsnorm av att vara mycket kapabla. De är utredda av kommunens socialtjänst och utbildade av adoptionsbyrån, de är därmed förberedda på att ta emot ett barn. Vi tolkar detta utifrån att de som utreder dessa adoptivföräldrar själva är akademiskt utbildade och de kommer ofta från samma klass som de tilltänkta adoptivföräldrarna, det kan då vara svårare att kritisera deras egenskaper, när man kommer överens, eftersom man har samma sociala klassmönster. Det kan vara därför det är så många adoptivföräldrar i övre medelklassen, då det är svårt att inte godkänna dem för utredarna som känner igen sig i adoptivföräldrarna. Denna klass grupp i samhället är för övrigt svår att kritisera även utan att vara akademiskt utbildad utredare, eftersom denna sociala klass är en respekterad grupp i samhället på grund av sin goda ekonomi, arbeten och sätt att föra sig³⁹³. Det är även så att det kräver mycket pengar att adoptera, eftersom man får stå för mycket kostnader själv och enbart får kostnadsbidrag för en fjärdedel upp till en tredjedel av kostnaderna. Vi undrar om man kan vara tillräckligt förberedd för att ta emot och hantera de känslor som barnet väcker. Det

385 2003

386 Landerholm, 2003: 150

387 2000

388 Månson, 2007

389 Ibid.

390 2000

391 Österberg, 2000

392 2003

393 Landerholm, 2003

kan vara behov hos barnet som inte var förutsedda eller kanske har barnet ett annat temperament än vad man hade tänkt sig. Allt det här kan vara påfrestande och stressande för adoptivföräldrar³⁹⁴. Det som vi ser som en ytterligare svårighet i detta sammanhang är att de flesta adoptivföräldrar oftast tillhör den övre medelklassen och är mitt uppe i sina egna karriärer³⁹⁵. Detta försvårar tillgängligheten för barnet rent tidsmässigt och det är framförallt tid som ett nyanlänt adoptivbarn behöver³⁹⁶. De flesta föräldrar i denna sociala klass har mycket prestationskrav att klara allt perfekt³⁹⁷, men det kan vara så att det krävs en tid ledigt med sitt barn för att skapa kontakt, anknytning och lära känna varandra. En riskfaktor kan därför vara adoptivföräldrarnas klassreproduktion, eftersom den kräver mycket tid på arbetet för att kunna upprätthålla profilen av statusen i form av dyr mat, konst, märkeskläder, boendet i "rätt" område också vidare³⁹⁸. När adoptivbarnet kräver tiden istället, vad kommer det att göra med klass tillhörigheten, eftersom man inte lika väl reproducerar den längre? Är man villig att offra denna status?

6. Sammanfattning/Diskussion Frågeställning 2 Vilka skyddsfaktorer och riskfaktorer när det gäller psykisk ohälsa i internationellt adopterades liv vid 16-26 års ålder, kan vi tolka ur materialet? och Frågeställning 3 Hur upplever de internationellt adopterade själva det faktum att de är adopterade?

Syftet med studien är att utifrån tidigare forskning, artiklar och böcker som skrivits om internationellt adopterade och som delvis är motstridiga, försöka belysa de risk och skyddsfaktorer som finns och om de skiljer sig från majoritetsbefolkningen när det gäller psykisk ohälsa bland unga och unga vuxna (åldern 16 – 26). Vi har även utifrån den positivistiska forskningen inom området sammanställa hur internationellt adopterades psykiska ohälsa ser ut och detta blir en ren beskrivning av den tidigare forskningens slutsatser. Vidare har vi fått en större förståelse för hur de internationellt adopterade själva upplever det faktum att de är adopterade och fått ett helhetsförståelse utifrån perspektiv på individ, grupp och samhällsnivå av deras liv. Vårt syfte har varit att tolka materialet så att vi kommer fram till möjliga infallsvinklar som kan forskas vidare i och som det inte går att dra några slutsatser av.

När det gäller riskfaktorer bland internationellt adopterade gällande psykisk ohälsa menar man att människor reagerar på olika sätt när det gäller påfrestningar, och det beror bland annat på temperamentet hos individen. Internationellt adopterade är en speciell grupp då de kan ha levt under ogynnsamma förhållanden i sitt hemland till exempel flera separationer, flera vistelser på institution, traumatiska upplevelser. Allt det här kan skapa sårbarhet hos den internationellt adopterade. På grund av att barnet haft flera vårdare kan individen ha svårt att anknyta till sina adoptivföräldrar. Det kan också vara så att individen har beteendestörningar och är utåtagerande och har diagnoser som DAMP eller ADHD, vilket inte gör det lätt att anpassa sig på dagis eller i skola. Barnet kan också ha varit undernärt när det kommer till Sverige, vilket enligt Lindblad³⁹⁹ kan vara en del av symptomutvecklingen hos flickorna som drabbas av anorexi under tonåren. Det här skapar då större sårbarhet hos internationellt adopterade i början av livet, vilket senare kan leda till större problem. Lindblad⁴⁰⁰ nämner också att mindre former av distanslöshet inte skall jämföras med anknytningsproblem, utan kan ses som en överlevnadsstrategi. Så lättna den inte är för långvarig

394 Ibid.

395 Österberg, 2000

396 Lindblad, 2003

397 Landerholm, 2003

398 Bourdieu, Månson, 2007

399 2003

400 Ibid.

kan det ha varit ett sätt för barnet att få uppmärksamhet som kan ha varit till nytta⁴⁰¹.

Men det som kan vara negativt med ett distanslöst beteende är att barnet kanske inte vet sina egna gränser och på grund av det söker kontakt med alla människor och på grund av det hamnar i farliga situationer. Ytterligare något som kan ställa till problem, är om vårdaren inte ser att barnets distanslösa beteende som en skyddsfaktor utan istället ser det som ett avståndstagande från dem. Att barnet agerar på detta sätt har att göra med att barnen har blivit svikna av sina tidigare vårdare och därför behöver längre tid för att gå in i ett nytt anknytningsmönster med den nya vårdaren. Det kan leda till en konfrontation om adoptivföräldrarna har svårt att hantera detta beteende. De kanske har längtat efter barnet och känner sig avvisade och visar då själva ett avvisande beteende tillbaka, för att de inte förstår att barnet sörjer sin separation från tidigare vårdare. Det här ställer då till problem i anknytningen mellan adoptivföräldrar och adoptivbarn, som gör att barnet kan få problem i tonåren och tidiga vuxenliv, då det kan leda till ytliga kontakter med människor, att inte riktigt våga lita på någon⁴⁰². Detta visar på att anknytningen sker i från två håll och att det är viktigt att adoptivföräldrarna tar sig tid, accepterar och älskar barnet som det är för att en god anknytning mellan dem skall kunna uppstå.

De internationellt adopterade har en tudelad identitet, genom att se sig själv som svenskar, eftersom de vuxit upp i en svensk övre medelklass familj, men de blir bemötta och speglade som invandrare på grund av sitt icke svenska utseende. Det finns olika sätt att hantera denna tudelning av identitet på och dessa sätt kan även de leda till psykisk ohälsa, eftersom det är svårt för dem att se sig själva som en hel individ med båda dessa olika syner på sin identitet internaliserade i sitt själv.

Strategierna är för det första att förneka eller ignorera sin kroppsliga olikhet i jämförelse med svenskar så som sina adoptivföräldrar. Den andra strategin är att ifrågasätta och göra motstånd mot att de faktiskt har ett icke svenskt utseende och hävda att de faktiska är svenska medborgare trots sin mörka hy och att det är helt okej. För det tredje hanterar den denna tudelning av identiteten genom att överdriva sin svenskhet⁴⁰³. Att detta överhuvudtaget skall vara ett problem i dagens samhälle ser vi utifrån ett postkolonialt perspektiv som grundar sig i att "vi" idag inte ser att vi diskriminerar "dem" för att det är något som vi anser tillhör historien om kolonialtiden då detta förekom, vilket rättfärdigar dagens kränkande behandling av "dem"⁴⁰⁴.

På samhällsnivån verkar det som om adopterade inte har något försvar mot diskriminering och kränkande behandling, då de känner sig som svenskar inuti och oftast inte har haft samma vana inom privatsfären, som invandrare, att bli utsatta för rasism. Detta ser vi som en riskfaktor för psykisk ohälsa som internationellt adopterade har, som inte invandrare har, då de har hört om denna diskriminering i privat sfären. Vidare står de internationellt adopterade mer ensamma med denna erfarenhet, då de inte känner att de kan prata med sina svenska adoptivföräldrar om detta⁴⁰⁵. Att ha ett annorlunda utseende kan också skapa en större sårbarhet som kan leda till identitetskris hos ungdomarna. Annan forskning⁴⁰⁶ menar däremot att de internationellt adopterade har en bra relation till sina adoptivföräldrar som de kan prata med om dessa livsfrågor. Vidare hade de i denna studie även lika goda relationer till vänner och grupper som majoritetsbefolkningen som de kunna anförtra sig till och att kunna använda sig av dem är en skyddsfaktor under identitetskrisen hos internationellt adopterade. Det visade sig även i denna forskning att diskriminering var något som dessa ungdomar var skyddade ifrån, vilket ledde till identitets problem i mötet med samhället. Att de lever i en skyddad värld och miljö hos adoptivföräldrarna är därmed både en skydds- och en riskfaktor. Då de lever i den skyddade miljön har de chans att ta igen sin utveckling och de får också alla möjligheter att kunna lyckas då adoptivföräldrarna ofta är resursstarka och villiga att söka hjälp

401 Lindblad, 2003

402 Bowlby, 1994

403 Hübinette/Tigervall, 2008

404 Carbin, 2004

405 Landerholm, 2003

406 Cederblad, Irhammar, Merke, Norlander, 1999

om de ser att någonting är fel, men en förutsättning är att anknytning kommit till och att relationen är lyhörd för att den skall fungera som en skyddsfaktor. Detta gäller även majoritetsbefolkningen men speciellt för adopterade, då de har många bitar som skall internaliseras i identiteten. Enligt statistiken⁴⁰⁷ så söker adoptivföräldrar hjälp för sina barn i större utsträckning än majoritetsbefolkningen, vilket kan tyda på att de har en större lyhörd för problem. Detta är inte alltid av godo då det även visat sig att internationellt adopterade har en längre utvecklings tid vilket medför att ett avvikande beteende i yngre tonåren kan ha växt bort i unga vuxen åren⁴⁰⁸, då är en ökad lyhördhet för att söka hjälp till last för dessa barn då de känner sig utpekade som ett problem och att de inte hör dit.

Det som kan vara en riskfaktor är när adoptivbarnet möter samhället och de inte blir bemötta som vilken svensk som helst. För det första kan de bli ifrågasatta för utseendet och även om det är i välmening, upplever många adopterade att de känner sig uttittade. Vänliga frågor som vilket land de kommer ifrån och när de svarar att de är adopterade kan nästa påstående vara: då är du väl glad att du kommit till ett bättre land. Landerholm⁴⁰⁹ skriver att många adopterade kan känna det som om att de måste bevisa för både sina adoptivföräldrar och samhället att de är duktiga och har rätt att vara här i Sverige och få den chans det innebar att bli adopterad. Det här kan vara en riskfaktor då många känner att de måste prestera mer än vad de förmår. Att prestera för någon annans skull gör att individen inte får växa. Om individen dessutom misslyckas kan psykisk ohälsa vara ett faktum, eftersom upprepade misslyckanden kan leda till dålig självkänsla. Ett annat sätt att hantera stressen kan vara att bli bäst på att misslyckas. Att ägna sig åt droger och alkohol och ingå i dåliga sociala relationer är ett uttryck för psykisk ohälsa. Ett sätt för ungdomen att då vara att spegla sig i individer och grupper som har stött ut sig från samhället, som ett sätt att göra revolt mot de krav som de känner omger dem. Att ha vänner är en viktig en skyddsfaktor under identitetsutvecklingen, så länge vännerna och gruppen inte är ohälsosamma för då är det en riskfaktor.

Tyvärr så finns det en del internationellt adopterade som inte kan ingå djupare relationer, vilket kan bero på anknytningsproblem eller enligt Eriksson⁴¹⁰ det första året hos barnet som handlar om tillit eller misstro till sin vårdare. Lyckas man inte få tillit till sina biologiska föräldrar eller sina adoptivföräldrar, kan misstro vara ett tema som följer adoptivbarnet genom hela livet och gör det svårt att släppa in andra människor eller be om hjälp när individen behöver det. Det här är något som också framkommer i berättelserna i Landerholms⁴¹¹ bok. Men en del adopterade berättar också att de släpper in alldeles för många i sitt liv, de har då ingen privat sfär och känner då att de inte kan andas. Detta är en riskfaktor då individen kan bli psykiskt och fysiskt utnyttjad. I forskningen framkommer⁴¹² att ett distanslöst beteende kan vara problematiskt om det är långvarigt. Förklaringen är att individer som har ett distanslöst beteende inte har några spärrar när det gäller att ta kontakter, utan de tyr sig till vem som helst. Vilket hos kvinnorna kan ta sig uttryck i att de blir sexuellt utnyttjade vilket då är en allvarlig riskfaktor.

En annan risk- och skyddsfaktor är föräldrarnas anknytning till barnet. Är föräldrarna lyhörda i sitt samspel med barnet och låter barnet gå tillbaka i utvecklingen, det vill säga regrediera för att ta igen en del av utvecklingen, så skapas en god skyddsfaktor för barnets hälsa. När sedan barnet skall börja prestera är det viktigt även här att föräldern är fortsatt lyhörd och inte ställer för höga krav, pratar lagom mycket om både etnicitet och det biologiska föräldraskapet. För enligt forskning⁴¹³ så är föräldrar som antingen överengagerar sig i barnets ursprung eller underengagerar sig en riskfaktor för barnet.

407 Cederblad, 2003

408 Lindblad, 2003

409 2003

410 1994

411 2003

412 Lindblad, 2003

413 Ibid.

För internationellt adopterade innebär tonåren en tid då mycket skall integreras i självet. Det dubbla föräldraskapet, arvet och miljön som de har växt upp i. Rasism på grund av främlingsfientlighet som finns i samhället. En förutsättning för individen för att klara detta, är att man vågar lita på andra människor och låta dem komma nära vilket kan vara svårt för att individen kan känna ångest inför separationer i livet, på grund av separationen i sin tidigare barndom.

Om föräldrar och barn inte har en god anknytning kan detta vara en riskfaktor. När det gäller anknytningen mellan barn och föräldrar är det lite forskat i den svenska forskningen. Då man hänvisar till anknytningsproblematik så gör man det ofta utifrån internationell forskning och då speciellt östeuropeiska länder, vilket kan tyckas konstigt då barn från östeuropeiska länder ofta har varit med om långvariga institutionsvistelser och modern kanske har druckit alkohol under graviditeten vilket har lett till alkoholskador hos barnet. Många barn därifrån har också fysiska och psykiska funktionshinder som påverkar anknytningsprocessen. Att relatera den forskningen direkt till ett annat land som till exempel barn som blir adopterade från Kina blir därför missvisande. Man vet idag att den Kinesiska myndigheten hellre väljer att adoptera bort barn inom landet och innan en adoption äger rum har man dem hellre hos fosterföräldrar än på en institution. Detta är då inte jämförbart med de studier från östeuropa där vi till och med har sett på TV hur illa Ryska och Rumänska barn far.

I adopterades egna berättelser framkommer att⁴¹⁴ relationer mellan barn och föräldrar inte alltid är så lätt. Vissa har en väldigt problematisk relation med konflikter och att de inte känner sig älskade och förstådda för den de är. Vissa berättat att de känner att det skiljer sig så mycket åt som individ i jämförelser med adoptivföräldrarna. Andra adopterade har haft det bra och har en god relation och har inte lagt någon större tanke på själva adoptionen. Det här är något som också kommer fram i Cederblad, Irhammar, Merke och Norlanders⁴¹⁵ forskning. Att adoptivföräldrar och barnen har en god relation. Föräldrarna är lyhörda inför barnens identitetsutveckling och frågor kring sitt ursprung. Så för att få fram vad som kunde vara problematiskt i relationen mellan föräldrar och barn, kunde vi inte bara ta den positivistiska forskningen, då forskningen är bristfällig när det gäller relationen mellan föräldrar och barn och då speciellt föräldrarnas sensitivitet och lyhördhet inför barnets behov. Så för att belysa relationen mellan förälder och barn har vi använt oss av Landerholms bok. Då ett hermeneutiskt sätt belyser adopterades egna berättelser och känslor inför adoption. Några faktorer som kom fram och som kunde ställa till problem i relationen mellan föräldrar och barn, var om föräldrarna inte har kommit över sin infertilitet. En annan orsak är om temperamentet och beteendet skiljer sig för mycket åt mellan föräldrar och adopterade då detta kan ställa till problem i relationen och i anknytningen som är en förutsättning för en god psykisk hälsa.

I mötet mellan samhället och gruppen kan det uppstå problem. Mead⁴¹⁶ menar bland annat att man uppfattar sig själv såsom andra uppfattar en. Man använder andra människor som spegel i vilken man betraktar sig själv. Andra människors reaktioner på det egna beteendet är avgörande för hur man uppfattar sig själv. Många internationellt adopterade säger att de känner sig betraktade av allmänheten, som om folk tittar på dem och undrar hur det kommer att gå. De känner sig ifrågasatta i sin existens och om de har rätt att vara i landet⁴¹⁷. Forskningen⁴¹⁸ säger att adoptivföräldrar har lättare att söka hjälp för sina barn än var majoritetsbefolkningen har, vilket man kan tolka som en positiv sak då de är benägna att hjälpa sina barn. Men enligt vår mening kanske det inte bara är positivt. Det kan vara så att man ser barnet som annorlunda redan från starten, på grund av temperament och arvsanlag och ser barnets beteende som ett problem vilket kan leda till att barnet

414 Landerholm, 2003

415 1994

416 Mead, 1934

417 Landerholm, 2003

418 Carlberg/Jareno, 2007

speglar sig i denna förväntan och lever då upp till denna förväntan det vill säga enligt Kohut⁴¹⁹ så begränsas våra ambitioner av vad vi skulle vilja vara av de internaliserade normer vi bär som talar om vad vi får och inte får göra. Men det kan också vara föreställningen om hur individen borde bara enligt föräldrar, grupp och samhälle. Om förväntan då är att barnets beteende skall vara ett problem, kan det vara det som barnet speglar sig i och det blir då en självuppfyllande profetia. Det här skadar barnets självförtroende då de ser sig som annorlunda och ifrågasatt och är en riskfaktor för vidare utveckling

Adoptivföräldrarnas samhällsnivå genom klasstillhörighet kan utgöra en riskfaktor för de internationellt adopterade. Först och främst för att arbetet kräver mycket tid, för att kunna upprätthålla profilen av statusen i form av dyr mat, konst, märkeskläder, boendet i "rätt" område och så vidare⁴²⁰. När det är adoptivbarnet som behöver mycket tid istället och det är inte säkert att adoptivföräldrarna är villiga att offra denna status som en övre medelklass innebär. För det andra innebär denna klass också att man utåt sett måste lyckas bra med det mesta. Detta överförs på de internationellt adopterade som i sin strävan efter att bli accepterade som svenskar och inom den övre medelklassen måste lyckas bra med skola, kamrater och den fortsatta akademiska utbildningen i sina adoptivföräldrars fotspår, så att de kan känna att de hör till. Denna strävan kan i interaktionen med det övriga samhället leda till att det är svårt för dem att lyckas hitta ett arbete. De internationellt adopterade har höga förväntningar på sig själva och från sin klass att lyckas med en akademisk utbildning och få ett värlönlönat arbete som sin adoptivföräldrar för att kunna upprätthålla den sociala klassen de lever i. Detta kopplar vi till Mead⁴²¹ eftersom adoptivbarnen vill vara sin föräldrar till lagts vill de också lyckas med vad deras föräldrar och denna klass förväntar sig av dem. Denna syn på sig själva internaliserar de, vilket leder till att det som de verkligen vill och har möjlighet till att bli förträngs, detta leder till psykisk ohälsa då de inte kan leva upp till det som deras föräldrar speglar att de vill att de skall bli⁴²². Att de internationellt adopterade inte får arbete beror mest på att diskrimineringen i samhället gör det svårare för en person med mörk hy att få arbete⁴²³ och det blir därmed svårt att föra sitt sociala arv vidare⁴²⁴. Vi tar med den subjektiva upplevelsen av adoptionen som de internationellt adopterade i Landerholms⁴²⁵ bok har för att visa vad de adopterade själva känner inför att vara adopterade och till exempel vara duktiga utifrån föräldrarnas krav och klassens normer, då detta leder till psykisk ohälsa. Vi tar med deras upplevelser för att de kan bidra med andra infallsvinklar än vad den positivistiska forskningen kan, så att denna forskning kan visa på att man kan förebygga psykisk ohälsa genom att lyssna på vad de internationellt adopterade själv har att säga om att var adopterade.

På individ nivå kan det biologiska föräldraskapet utgöra en skyddsfaktor för de internationellt adopterade, då det enligt Lindblad⁴²⁶ är de som trots allt redan från början har en överlevnads strategi han kallar de för maskrosbarn, för att de har en förmåga att klara sig och kan därför bli adopterade. Vi förutsätter att de internationellt adopterade har varit med om trauman och haft flera vådare i sitt hemland. Kan det vara ett uttryck för att rättfärdiga själv adoptionen som idag mest handlar om par som inte kan få barn i de rika länderna och inte som det var förut en sista vägen för de rika länderna att hjälpa det fattiga landet⁴²⁷. Rättfärdigar samhället de högt uppsatta barnlösa paren adoptionen med att de har rätt att vara föräldrar och att det därmed är för barnets bästa då de lever i ett rikt land i väst med god ekonomi. Det barnkonventionen som den svenska lagen har förbundit sig till säger att det enbart skall vara utifrån barnets perspektiv och om det är bäst för det.

419 Karlsson, 2001

420 Bourdieu, Månson, 2007

421 Mead, 1934

422 Ibid.

423 Hübinette/Tigervall, 2008

424 Österberg, 2000

425 2003

426 2003

427 Altstein/Simon, 1991

Det kan diskuteras om det alltid enbart är i barnets bästas intresse som det adopteras bort, då hemlandet måste se till att ha utrett alla tänkbara möjligheter innan det går upp för adoption. Givarländerna börjar mer och mer värna om sina barn och det är allt fler barn med skador som adopteras bort idag, för det är de ända som inte kan tas om hand om i det fattiga landet. Hur stämmer detta överens med mottagarlandet och det barnlösa parets önsknings? Internationell adoption är satt under förändring och trots att de rika länderna har möjlighet att ta hand om dessa skadade barn så stämmer inte denna bild med vad de barnlösa paren vill ha för barn. De barnlösa parens förväntar sig ett barn som kan vara i samhällseliten med dem och föra deras klass sociala arv vidare, detta är något som är svårt för ett skadat barn att göra. Utifrån denna förväntning ställer adoptivföräldrarna krav som är svåra för adoptivbarnen att leva upptill. Man kan fråga sig hur lämplig denna kombination av barn och adoptivföräldrar är, eftersom adoptivföräldrarna gör detta som en sista utväg att kunna få ett barn då deras kroppar har svikit dem och barnen är svikna av sina biologiska föräldrar och har förmodligen varit med om traumatiska upplevelser i hemlandet men lyckas överleva samt detta är den sista vägen för dem att växa upp i en trygg familj. Dessa två parter med totalt skilda bakgrund och förutsättning ar skall tillsammans bilda en anknytning och en familj. Adoptivföräldrarna med sina förväntningar på ett barn som kommer att bli som dem, med hög utbildning och välbetalda arbeten för att kunna föra det sociala klassarvet vidare och barnet med en tacksamhet över och att vilja vara sina adoptivföräldrar till lags och passa in. Är denna kombinationen så lämplig? Är detta för barnets bästa eller är det för att de rika ländernas barnlösa par har rätt till att bli föräldrar?

Vidare kan barnets liv före adoptionen och själva adoptionen rättfärdigas med adoptivföräldrarnas handlande om att de är tillräckligt bra för att, utifrån samhällsnormen, har rätt att adoptera ett barn⁴²⁸. Detta gör vi i så fall utifrån att nedvärderar det biologiska föräldraskapet som inte tillräckligt gott, eftersom ”de”, utifrån ett postkolonialt perspektiv, kommer ifrån ett land där man är annorlunda och okunnig⁴²⁹. Lindblad⁴³⁰ skriver att det är trots allt de barn som har klarat sig som blir adopterade, han menar att de redan från början har en överlevnads strategi. Är det så att det biologiska föräldraskapet har varit tillräckligt gott så länge det varade, men att det kanske var andra omständigheter som gjorde att barnet var tvunget att adopteras bort. Detta gör i så fall det biologiska föräldraskapet till en skyddsfaktor för de internationellt adopterade. Det ser naturligtvis mycket olika ut, men det kan vara en möjlig förklaring till varför det ändå är så många som utvecklar en god anknytning till sina adoptivföräldrar och klarar sig från psykisk ohälsa.

Hübinette och Tigervall⁴³¹ skriver att adopterade ofta känner att de måste komma med en förklaring till varför de befinner sig i Sverige. Det speglar återigen ”vår” syn på att ”de” är annorlunda och inte hör hit⁴³². De har trots allt lika stor rätt att vara här som alla andra svenska medborgare, eftersom de vuxit upp i en svensk adoptivfamilj. I denna fråga om varför de befinner sig i Sverige bottnar det sig även en undran om var de varit med om tidigare i sitt liv, då de inte bodde här. Detta är oftast svårt för en internationellt adopterad att svara på, eftersom de oftast har mycket lite information om sitt liv innan adoptionen⁴³³. Vidare bottnar dessa frågor om internationellt adopterades hemland i olika fördomar om hemlandet. Så när frågan ställs om vilket land de kommer ifrån kommer det direkt tillbaka något fördomsfullt om det landet som svaras. Det postkoloniala perspektivet förklarar detta med att ”vi” anser oss vara bättre än ”dem”, då det är ”de” som är annorlunda ”oss”⁴³⁴. Det ifrågasättande av hemlandet som dessa fördomar står för riktar sig också som ett ifrågasättande av den internationellt adopterades rätt att vara i Sverige och av dess hela existens som individ. Detta blir som en ytterligare påminnelse att de inte hör hit utan egentligen hör

428 Landerholm, 2003

429 Carbin, 2004

430 2003

431 2008

432 Carbin, 2004

433 Carlberg/Jareno, 2007

434 Carbin, 2004

hemma någon annanstans. Det finns de internationellt adopterade som inte har tänkt så mycket på att de är adopterade. De har haft tillgång till bra föräldrar där de känt sig älskade och där de har blivit stöttade. Bland annat i Cederblad, Irhammar, Merke och Norlanders⁴³⁵ samt Landerholms⁴³⁶ studie framgår det att många internationellt adopterade har lika bra självförtroende som majoritetsbefolkningen. Det framgår även i Landerholms⁴³⁷ bok att inte alla adopterade har känt sig annorlunda och att några har gått genom livet utan att lägga så mycket vikt vid adoptionen.

Adoption är trots allt den sista utvägen för både adoptivföräldrarna och för givarlandet. Vad är det då som gör att vi har rätt till de fattigas barn idag?

Som tidigare nämns tar Josefsson⁴³⁸ upp fråga om vi skulle adoptera bort våra barn till länder i öst? Detta är värt att tänka på, då "vi" behandlar "dem" som om "dom" vore mindre värda, men det hade kanske lika gärna ha varit tvärtom? Denna fråga är kopplad till det postkoloniala perspektivet och i och med att "vi" anser vara för mer än "dem" så ser vi inte ens att "vi" diskriminerar "dem", då det är något som man gjorde på kolonialtiden men inte nu. Frågan om vi skulle kunna adoptera bort våra barn till öst är för många västerlänningar därmed motbjudande och stötande då "vi" inte kan jämföras med "dem" på det sättet eftersom "vi" är mer civiliserade och klokare än "dem". Det är just därför vi ställer den fråga för att visa på hur stötande denna tanke är för oss och genom det uppmärksammar vi "vi och dom" begreppet i den internationella adoptionsfrågan.

Det är många adoptivföräldrar som är lediga en tid när de får hem sitt adoptivbarn, enligt lagen har man rätt till samma föräldrapenning som de som föder barn. Jämför man detta med familjehemsvård så är det vid kontrakterande av nya familjehem så är det ett önskemål att den ena av föräldrarna skall stanna hemma till 50 %, då barnen har varit med om traumatiska händelser och det kan ta tid att knyta an till det nya föräldrahemmet. Barnet kan också vara utåtagerande och ha beteendestörningar vilket kräver mer omsorg och engagemang från familjehemmets sida. Det här är något som är värt att jämföra med internationellt adopterade då det kanske krävs att adoptivföräldrarna är hemma under en längre period innan adoptivbarnet normaliseras in i samhället.

Det krävs mycket mer av en adoptivförälder och de har blivit sedda av samhället som extra lämpliga. Att skapa anknytning till ett barn som inte är sitt, som kommer från andra förhållanden och som har minnen av att tidigare ha blivit övergivet kan vara påfrestande och när relationen inte lyckas kan det påminna om sin egen sårbarhet i att inte föda egna barn som påminner om deras egna arvsanlag i beteende och temperament. Vi anser därför att det är väsentligt att diskutera vilka som blir adoptionsföräldrar idag, med tanke på de komplikationer som kan bli utifrån denna undersökning.

I och med att adoptionssituationen ser annorlunda ut idag och kommer att fortsätta förändras i riktningen mot att det finns färre barn att adoptera men fler barnlösa par som vill ha barn. Vilka har då rätt att adoptera? Är det de med bäst ekonomiska förutsättningar eller med mest tid att ta hand om och sörja för barnets bästa?

Vi föreslår hur som helst att man tänker till kring vad som är att föredra. Är det kanske att man som adoptivförälder kommer från en högre social klass eller är det att en av parterna kan stanna hemma 50 % för att barnen skall ha en chans att kunna ta igen den anknytningstid den förlorat i sitt hemland innan de normaliseras in i skola, dagis och samhället, då de behöver regrediera i utvecklingen.

435 1994

436 2003

437 Ibid.

438 20/11-08

7. Vidare Forskning

Det är lite forskat om interaktion mellan adoptivbarn och deras adoptivföräldrar, vilket måste forskas mer om för att kunna se om de internationellt adopterade barnen för en stabil anknytning till sina adoptivföräldrar vilket kan agera som skydd under livet och som kan möjliggöra att framtida relationer blir djupa och långvariga.

Referenslista

- Altstein, Howard/Simon, J., Rita (1991): *Intercountry adoption, A multinational perspective*. Praeger, New York
- Antonovsky, Aaron (2005): *Hälsans mysterium*. Översättning av Magnus Elfstadius. Natur och Kultur.
- Bowlby, John (1994): *En trygg bas - Kliniska tillämpningar av bindningsteorin*. Översättning av Philip Wiking. Natur och Kultur.
- Carbin, Maria (2004): Kapitel 5 *Etnocentrism och postkolonialism*, Introduktion i *Texter i samtida politisk teori* av Carbin, Maria (red.). Malmö: Liber AB.
- Carlberg, Margareta/Jareno Nordin Karin (red.) (2007): *Internationellt adopterade i Sverige- en antologi*. Socialstyrelsen, institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS).
- Cederblad, Marianne/Irhammar, Malin/Merke, Ann-Mari/Norlander, Eva (1994): *Identitet och anpassning hos utlandsfödda adopterade ungdomar*. Forskning om barn och familj, NR 4 1994, Skriftserie från institutionen för barn- och ungdomspsykiatri, Lunds Universitet.
- Cederblad, Marianne (2003): *Sammanställning av forskning avseende adoptivbarn och deras liv efter adoptionen*. Statens offentliga utredningar (SOU 2003: 49).
- Dumas, Peter (1989): *Ur Adopted Children's Behaviour Problems: A review of five explanatory models* av Beth R. Peters, clinical Psychology review Vol 19.
- Eriksen, Hylland, Tomas (1993): *Etnicitet och nationalism*. Nya Doxa.
- Eriksson, H., Erik (1994): *Barnet och samhället*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Hjern, Anders/Lindblad, Frank/Vinnerljung, Bo (2002): *Suicide, psychiatric illness, and social maladjustment in intercountry adoptees in Sweden: a cohort study* ur THE LANCET vol 360, 10 Aug. sidorna 443-48.
- Hübinette, Tobias (2003): *Psykisk hälsa bland utlandsadopterade i Sverige* ur psykisk hälsa (1/2003).
- Hübinette, Tobias/Tigervall, Carina (2008): *Om att bli Svensk genom familjebildning och om att vara icke-vit svensk*. Botkyrka: Mångkulturellt centrum's förlag.
- Johansson, Anna (2005): *Narrativ teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Karlsson, Lars (2001): *Psykologins grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.
- Landerholm, Lotta (2003): *Adopterad, lämnad, vald och sen?.* Stockholm: Alfabeta Bokförlag AB.
- Larsson, Sam (2005): Kapitel 2, *Teori, metod och empiri i Forskningsmetoder i socialt arbete* av Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red.). Lund: Studentlitteratur.

Lindblad, Frank (red)(2002): *När livet inte längre är värt att leva – Berättelser om fyra unga adopterade* Rapport nr. 4 ur rapportserien *Att satsa på psykisk hälsa – förebygga självmord och självmordsförsök* från Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa.

Lindblad, Frank (2004): *Adoption*. Lund: Studentlitteratur.

Mead George H. (1934): *Mind, Self & Society, from the standpoint of a social behavioris*. The University of Chicago Press, Chicago, Illinois

Månson, Per (red.) (2007): *Morderna samhällsteorier- traditioner, riktningar, teoretiker*. Nordsteds Akademiska förlag.

Sjöblom, Yvonne (2005): Kapitel 10, *Att bli utstött hemifrån- en narrativ analys i Forskningsmetoder i socialt arbete* av Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red). Lund: Studentlitteratur.

Svenning, Conny (2003): *Metodboken: samhällsvetenskaplig metod och metodutveckning, Klassiska och nya metoder i informationssamhället, Källkritik på internet*. Lorentz Förlag.

Thomassen, Magdalene (2007): *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion i vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Vinnerljung, Bo (1999): *Förekomst av adoptivbarn och långtidsvårdade fosterbarn bland placeringar av tonåringar i dygnsvård* ur Socialvetenskaplig tidskrift nr 4 • 99 s. 313- 328.

Österberg, Torun (2000): *Economic perspectives on immigrants and intergenerational transmission*. Ekonomiska studier utgivna av nationalekonomiska institutionen handelshögskolan vid Göteborgs universitet 102. Kompendiet, Göteborg.

<http://www.ub.gu.se/sok/databaser/sok/index.xml?data=66&offset=0&hpp=10&action=search&t=subject>

<http://www.ub.gu.se/>

<http://www.socialstyrelsen.se/>

<http://www.socialstyrelsen.se/Publicerat/>

http://www.fhi.se/templates/Page____5014.aspx

http://www.fhi.se/templates/Page__6032.as#sui

http://www.fhi.se/templates/Page__9350.aspx

http://www.fhi.se/templates/Page__10592.aspx

http://www.fhi.se/templates/Page2cols____12896.aspx

<http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140673602096745/fulltext>

SVT 1 Debatt (20/11-08): *Tar upp äldreboendet Bäckagård som har fått fyra Lex Sarah-*

anmälningar. Verksamhetschefer och anhöriga möts i studion. Dessutom: Ska adoption ske trots risk för barnhandel och oegentligheter? i studion bland andra Maria Larsson (kd) äldre- och folkhälsominister, Bobbo Krull från veteran-tv, Curt Erik Holmquist, kapellmästare samt personal från äldrevården och anhöriga. Programledare: Janne Josefsson.

SVT Kunskapskanalen (21/11-08): *Tema: Hälsa* med Lina Eriksson från statens folkhälsoinstitut och psykiatrikern David Eberhard.